

Salonní

bibliotéka

LXXV.

F. Šaborský

Staré

kamenné

SALONNÍ BIBLIOTÉKA

STARÁ KOMEDIE

NAPSAL

FR. TÁBORSKÝ

Vydavatel J. OTTO v Praze

~~11. 11. 53~~
12

485627

KRAJSKÁ KNIHOVNA F. BARTOŠE

se sídlem ve Zlíně

1

PKR

R 2003

PKR

KNIH. F. BARTOŠE ZLÍN

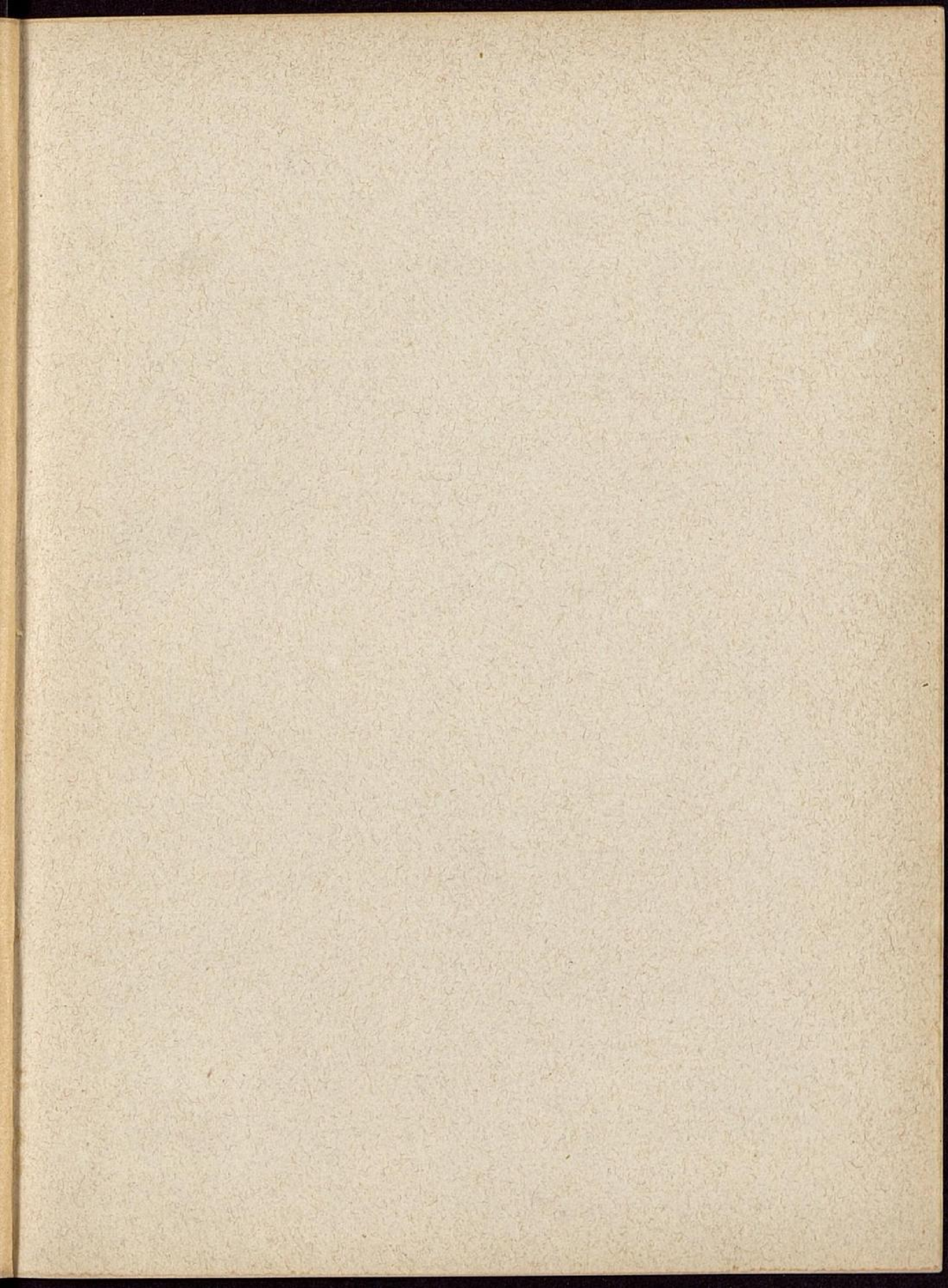
3 777002 480853

RF
V210

R 91

23084

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

SALONNÍ
BIBLIOTÉKA

REDAKTOR

FERDINAND SCHULZ

ČÍSLO LXXV

STARÁ KOMEDIE

TŘI NOVÉ KAPITOLY Z NÍ

V PRAZE

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA

1892

STARÁ KOMEDIE

TŘI NOVÉ KAPITOLY Z NÍ

NAPSAL

FR. TÁBORSKÝ

V PRAZE

NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA

1892

485621

Veškerá práva vyhrazena.

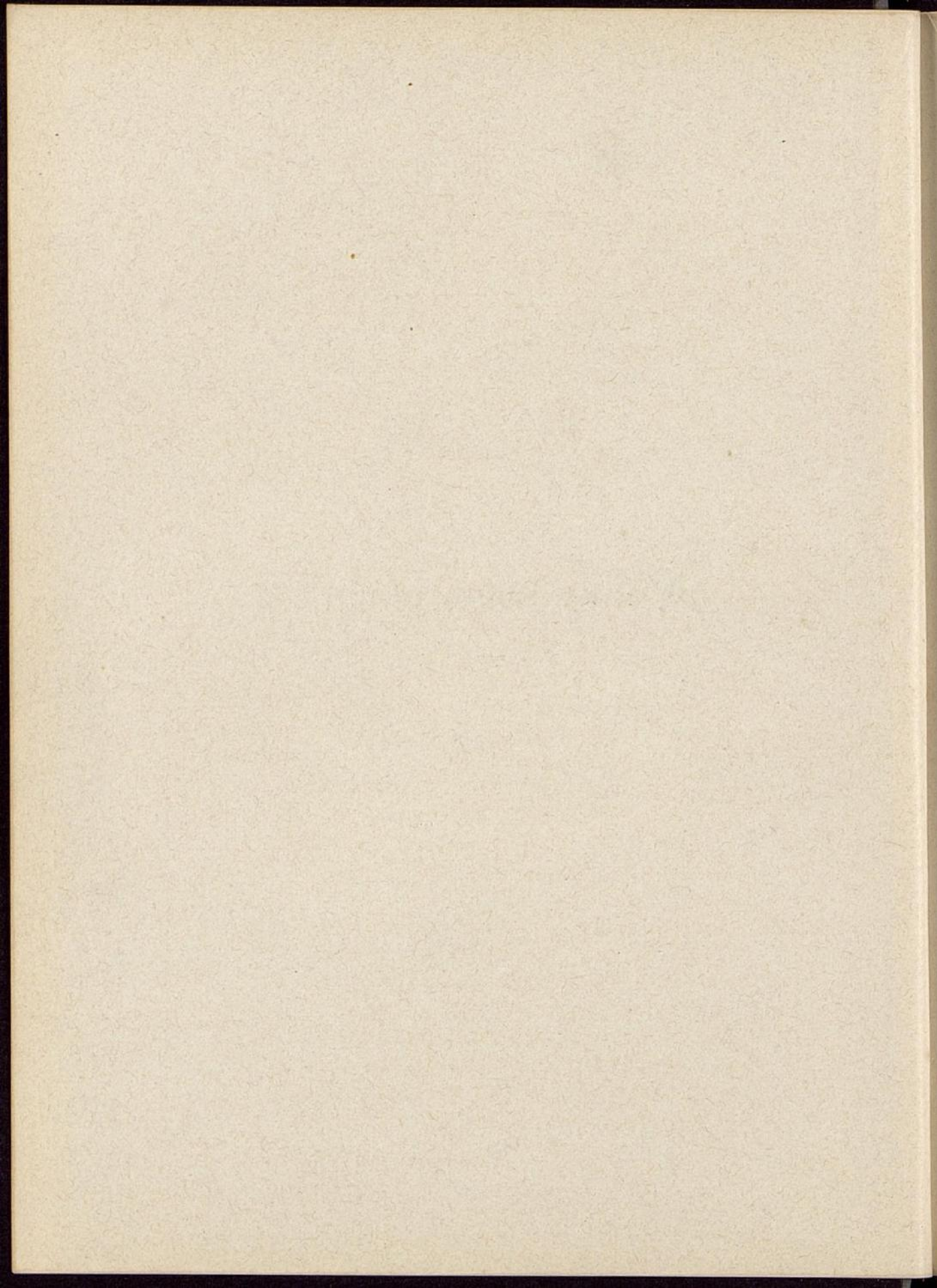
TISKEM J. OTTY V PRAZE.

12^v - 1dos^v

I.

Veliký sněm ptačí.

Na svatého Řehoře
přeletěly vlaštovičky přes moře.
Štěbetaly, šveholily: „Nesem máj!
Rozvíjej se zeleňoučko luh i háj!“
Převalil se vítr teplý přes Dunaj,
pobíhá on, povídá on: „Jde už máj!“
Laškuje on, šepotá on do ucha,
ale někdy na záda i zabuchá.
Na záda on bílým horám zabuchá:
„Vyslíkej se honem, babko, z kožucha!
Hraj, muziko, na cimbály, zvuč a hraj!
Ověnčen a opentlen jde vonný máj!“

A hned vzduchem zpívalo to bujaře:
Hejsa, chlapani, ku píšťalkám, k fujaře!
Zajásejme, zaplesejme, přišel máj,
rozvinul se zeleňoučko luh i háj.
Poskakuje potůček a žblunká šprým,
nad ním ptáče hopká, hvízdá, zpívá rým.
A ten blatouch, co má květů, poupátek,
jak ta husa na trávníku housátek!

A ta vrba samo kotě, kofátka,
 jak na dvoře kolem kvočny kuřátka.
 Stříbrný už břízy vzaly sobě pás
 a rozpletly vlásky hebké — zlaté zas.
 Vykoupala slunko v moři nebes bář,
 čistější má, teplejší má líc i dlaň!
 Směje se a popěvuje písničku,
 ze hrud zlatou vyvolává pšeničku.
 Sváteční si navlík' šaty luh i háj,
 panenka zem nastrojena slavit máj.
 Celý svět je jako dukát, lesk a smích,
 jako šuhaj jdoucí k milé při houslích.
 A kde srdce, poskočí si: Eja húj!
 Líbalo by, objímalo — Bože můj!
 Hraj, muziko, na cimbály, zvuč a hraj!
 Ověňčen a opentlen jde vonný máj!

Na svatého Řehoře
 v horách jak o velký svátek na chóře.
 To je svátek nad vše svátky veliký,
 celý den tam vyhrávají muziky.
 Na bubny a na cimbály, klarinet,
 na dudy a na housličky, flašinet.
 Všichni ptáci, co jich chová naše zem,
 sjíždějí se slavit v lese hlučný sněm,
 uvidět se za rok dlouhý jedenkrát,
 uvítat se, poveselit, pookřát;
 pohovořit, uslyšet též cizí soud,
 jak svět běží, jaký nový písni proud;
 novoty vše provětrat a protřepat,
 též by ženské mohly trochu poklepat,
 mladých párků dohromady kopu svést,
 aneb aspoň rozoumečky ptačí splést.

To přec, milý, starý světe, dobře znáš,
že paničky nejradš hrají „mariáž“.
Ach, to bývá převeselo v táboře,
nezmešká ni ten, kdo musí přes moře.

Zvláště letos, kdy už sobě čítal svět
plných skoro devatnáct set trudných let,
přilétaly ze všech koutů depeše,
že ten svátek bude ptactvu k útěše,
že to bude svátek míru, lásky den,
kdy se splní tisícletý velký sen,
po němž svět, co trvá, toužil, snil a mřel,
ale plodů z jeho květů neuzřel.

Ke ptačímu lidu vyšel manifest,
knížecí že pevnou vůlí nyní jest,
co ptačího jest, to ptákům dáti též,
ne by zákon papír nesl, trůn pak lež.
Svoboda že ptáku patří — svatá věc,
ne by leckdo zavíral ho v těsnou klec,
neb dokonce v musejích by vycpán byl;
k tomu že se národ ptačí nezrodil.

Tak to znělo v manifestu, jak tu dím,
s rozkazem, by úřadem hned holubím
roznesla se tato zpráva do všech stran,
na náměstích, na návších a u všech bran,
na řekách a na jezerech, u moře
všechněm ptákům dobré vůle v pokoře
s hlukem fanfár aby hlásán byl ten div,
jehož kníže sám si přeje, dokud živ.

Na sta bílých holubů hned do světa
s koledou tou radostnou se rozlétá;

v lesích, v hájích i kde jaké pole, lán,
na náměstích, na návsích a u všech bran,
na řekách a na jezerách, u moře
všechněm ptákům dobré vůle v pokoře
ohlašuje s vroucím srdcem mír a zdar,
jejž přinese knížecí prý tento dar.

Každý váhá, sluchu nechce uvěřit.

„Třesky — plesky!“ mnohý začne láteřit.

„Jak že?“ — „Takto že to psáno na listě?“

„Opravdu?“ — a holub na to: „Zajisté!“

A zas dále se chvatem se ženou z bran —
hle, již všude po silnicích hejna vran,
havranů a vrabců, i kde jaký kos
zvědavě tu nazvedá svůj jemný nos;
na sta ptáků sbíhá se tu jako v trh,
že prý asi knížete kdos s trůnu svrh',
a že nový kníže, jenž teď na trůn sed',
chce jen lidu kolem huby mazat med.

„Tak to bude!“ — „Jakž by jinak?“ — „Ba že tak!“ —

„A na konec vytře nám jen pěkně zrak!“ —

„O slovo je hej; však něco do huby!“

V tom nad sebou uviděli holuby.

„Slyšte, slyšte, slavná pošto — na pět slov!

Nechceme se hloupi vrátit pod svůj krov.

Kýho čerta přinesli jste nám to zas?

Nikdo tomu nerozumí, ví to ďas.

Zdá se nám, že nějaký v tom vězí chlup

a že kdesi medvědí se skrývá zub.

Řekněte to po našem, jak věc jest,

a co pravdy chová nový manifest.

Na papír a pečeti jsme zvykli už,

ne však lsti té: Boha vzývej, čertu služ!

Pravdu rcete, vždyť jste s námi jedna krev,

je-li pravdou či jen lží ten rajský zpěv!“

Na to s velkým rozhorlením holubi:
 „Nechat hned nás Spravedlnost pohubí,
 nedíme-li čiročirou pravdu vám,
 je-li v našich slovech podvod, lest a klam.
 Pravdou svatou, nezvratnou je naše zvěst,
 knížecí že pevnou vůlí nyní jest,
 co ptačího jest, to ptákům dáti též,
 ne by zákon papír nesl, trůn pak lež;
 svoboda že ptáku patří — svatá věc,
 ne by někdo zavíral ho v těsnou klec,
 anebo mu život ničil cizí dráp,
 aby holátka svá ztrácel, je-li sláb,
 neb dokonce v musejích by vycpán byl,
 k tomu že se národ ptačí nezrodil.
 Tak, co bylo svěřeno nám, díme vám
 a dalekým rozhlásíme končinám.
 Nechat Bůh jest soudcem naším laskavým,
 zář ať vleje do duší nám světlem svým!“

Dojat mlčel ptačí lid — i pole, luh —
 až pak zvolal: „Soudcem naším ať jest Bůh!“

Na to tiše holubi zas pluli dál,
 a lid ptačí „Zdař Bůh!“ — „Zdař Bůh!“ sobě přál
 a pak zvolna rozcházel se do svých chat
 na dalekou cestu vše si uchystat.
 „Snad to přece vzchází nám teď šťastný den!“
 každý myslil ke hnízdu jda potěšen.

Bylo ruchu, bylo hluku, hlomozu,
 štěstí, že jim nepotřeba povozů,
 na loď stoupat, do vlaku neb do saní,
 na břehu stát, když převozník tvrdě spí.

Radost cítil, velkou radost ptačí lid,
 mladí starým sotva mohli postačit.
 Doma zůstal, kdo jen musil, kdo byl chrom,
 a pak kvočny, mládež chránit od pohrom.

Sjelo se tu tedy ptactvo se všech stran,
 přislíbil i slavný orel, kníže pán.
 Přislíbil i s paní kněžnou, orlicí —
 připravili zámek pro ně, jedlici.
 Sám pan kancléř hrabě sokol o překot
 s paní hraběnkou jel vítat vzácný rod.
 Chudák hrabě roztržit byl, nekliden,
 odkašlával, vrtěl sebou tento den;
 nevím, byla-li to nervósa či křeč —
 snad že vítací si odřikával řeč
 o nejhlubší, ponížené věrnosti,
 s jakou lid lne k jeho jasné Milosti;
 o synovské lásce, úctě, pokoře,
 slepé poslušnosti doma, v táboře;
 by jich prosbu milostivě vyslyšel,
 by mu každý v prachu nohu líbat směl;
 konečně by velkodušně dovolil,
 aby pomník věkověčně hlaholil,
 jaká milost stala se tu ptákům všem,
 že sám kníže ráčil poctit jejich sněm;
 oni všickni s nadšením že horoucím
 zbudují ten pomník věkům budoucím.
 Takto mlčky hrabě sokol spřádal řeč —
 nevím, byla-li to nervósa či křeč;
 ale stále pravé křídlo čepířil
 a levým zas okem mžikal, zaštířil,
 kdežto pravé nepohnutě sedělo
 a jak bouřka zpod obočí hledělo.

Přijel také baron jestřáb — větroplach,
 jenž před kněžnou v každém brku cítil strach,
 a pak zástup sokolíků, orlíků,
 samých pyšných, urozených chlapíků:
 ten byl tajný, ten zas dvorní rada byl,
 kdo byl vládním radou, s tím už nemluvil.
 Slyšels jenom „Eminence!“, „Jasnosti!“
 a tam opět „Excellence!“, „Milosti!“
 někteří z nich hlavy měli bezvadné,
 nohy všichni tenké, nosy důkladné.
 Pak stál luňák, pan polesný — divná věc! —
 a s ním v páрку revírník byl — krahujec.
 Divíte se těmto funkcím? Možno-liž?
 „Tak to bývá na tom světě! Je to kříž!“
 řek' i vrabec. „Malý zloděj oprátku,
 ale velký pyšně chodí v pozlátku!“ —
 „Ej, to, brachu, vzals mi z huby, zrovna z plic!“
 Pak se každý skrčil — šeptal: „Ticho — sic —!“

A byl vám to zástup velký, samý pták:
 vrabci, čížci, holubi a kokokdák,
 sýkorky a pěnkavy a jako rtuť
 běhaly tu perličky a puť-puť-puť;
 doupňáci a hřivnáči a krkavci,
 strnadi a moudré kavky, prskavci,
 sluky, čejky a se drozdy mnohý kos
 opatrně nazvedal tu jemný nos;
 sedmihlásci, konipásci, plotníček,
 lindušky a koroptvičky, tuhýček,
 sýkorky a pěnkavy a jako rtuť
 běhaly tu perličky a puť-puť-puť.
 „Hle, i báby vrány,“ šeptly křepelky.
 • To tu jistě blízko byly veselky!“

Přišly straky, samá klepna zvědavá,
 ba i stará hadačka z hor — kukavá.
 Ze mlýna též husy přišly s housery,
 s tetičkami, s ujci svými — kačery.
 Víтали se, vyptávali, mrkali —
 vrabci však se jako kluci strkali,
 že pan luňák kolikrát řek': „Krahujec,
 jdou ty kluky zpohlavkovat! Čistá věc!“

Když tak stáli v samém lese na kraji,
 náhle cestou přiletěli lokaji:
 chocholouši, dudci, sojky — samý frak,
 hned se ptali, kde je zámek, co a jak.
 „Jeho Milost kníže orel je tu hned,
 prosí, by moh' bez všech řečí dále jet;
 nechť pan hrabě přijme tuto proměnu,
 neboť paní kněžna má dnes migrénu.“
 Z toho vznikl repot velký v zástupě:
 „To jsme také mohli zůstat v chalupě!“
 Luňák však se rozčepířil: „Krahujec,
 kdo tu ještě slovo řekne, tři dni klec!“ —
 „Hlehle!“ mrknul starý houser. „Jaký rek!
 A chlap sám by zasluhoval hambálek!“
 „Vidíte to,“ volal káčer, „už to tak!
 Jak jsem říkal, chtějí nám jen vytrít zrak!“
 „Což jsme stvůry jako lidé — otroci?“
 „Hej, kdež jste vy, holoubci, vy proroci?“
 Přec však, jen se prášek zvedl, výskali,
 a vrabčáci okázale vřískali,
 tlačili se, štouchali se k cestě blíž,
 na stromy kol vylézali výš a výš,
 ač to přísně pan polesný zakázal,
 a hned všechny dolů sehnat rozkázal:

neboť zrovna v poli zahlíd', malý kus,
kterak k lesu zahýbal už velký vůz.

Všechno ztichlo, i pan hrabě zvolna smek';
zmýlil se však: byl to vůz jen kuchařek.
To v něm kachny kolébavé seděly,
div jim ještě oči z důlků hleděly.
V druhém voze šafář kohout polo v snách
rozvalil se pyšně jako perský šach.
Za ním jely služky, panské — slepičky,
pořád ho jen pomlouvaly, šelmičky.
Policejní president též přijel, výr,
a s ním rada policejní, netopýr.
Ti dva hned se rozhlíželi na hory,
nejsou-li tam trojbarevné prapory.
S nimi přijel dvorní rada pelikán,
hned se k němu hejlů lísá se všech stran;
největší z nich v potu tváře s diplomem:
„Račte býti čestným naším občanem!“

Chvíli ticho — ve zástupě ani muk,
když tu opět rozhrčel se divný zvuk,
a hned chutě rozesmál se ptačí lid:
na kočárku lehkém drnkal krocan — žid.
„Hudry — hudry!“ kýval kolem, samý pych,
bylť on nájemcem teď dvorů knížecích.
Hrabě sokol hned ho vítal, drápky stisk',
ptal se, je-li zastoupen tu také tisk.
Tu hned špaček žurnalista klobouk smek':
„Pět žurnálů zastupuji —,“ s chloubou řek'.
— „Ach, herr špaček!“ krocan praví k sokolu,
„ten už ví, co mluvit budem pospolu.
Hodiny on nepromeškal v životě,
vyzná se vám znamenitě v bankrotě.“

Klerikální redigoval nejdřív list,
 s nímž se sekal liberální „Antikrist“;
 tu pan prelát „Římské hvězdy“ majitel,
 „Chci váš křestní list!“ řek’, a pan špaček — šel.
 Sotva stal se nemožný jak klerikál,
 kdosi k nám ho liberálům přilákal;
 sotva však jen ztloustl u nás, šel k těm — hm —
 víte, já tím míním: k socialistům.
 Když však jejich list jsem zničil — známá věc,
 z pana špačka stal se konservativec.“ —
 „Áh, toť chlapík!“ kancléř sokol prohodil.
 „Ten se jistě v dobu lišek narodil!“
 A již plán byl v jeho mysli hotov, čist:
 „Tuto lišku získat musím pro svůj list.“
 — „A teď ticho!“ přísně kynul baron výr. —
 „Pryč od cesty!“ honil vrabce netopýr.
 „No, zda hnete se přec, stará — slepice?“
 Potichu však zabrumlal on: „Opice!“ —
 „Vždyť jsem hlucha — snad to vidí jemnostpán“ —
 a tam v zadu zahučel kdos: „Hrubián!“
 „Ticho, pravím — ani slova! Už jsem řek’,
 nechce-li kdo,“ volal baron, „pod zámek!“

Jen to dořek’, div se v půli nezlomil,
 jak se náhle poníženě uklonil.
 Přijel totiž zlatý bažant — biskup sám,
 slípky před ním klekaly hned k modlitbám;
 za ním černý kohout — superintendent,
 chudší, prostší nežli bažant — bez prebend;
 na konec pak starý kondor — rabín zbyl,
 jež sem osud z cizích krajů přivábil.
 Víkali se hned, jak s vozů slézali —
 knih, kde sebe vychvalují, nevzali;

proto sobě drápky tiskli navzájem,
vždyť to byl dnes lásky den a míru sněm.

V tom již „Sláva!“ zvolal luňák, „budiž zdráv!“
„Sláva! Sláva!“ znělo vzduchem, „Zdráv! Zdráv! Zdráv!“
Ach, to byla podívaná, hrůza hrůz!
Knížete a paní kněžny pln byl vůz.
Přísní byli, vážni, a ta obočí!
Sotva že je na ten zástup otočí.
Jeli zvolna u velikém pohnutí,
a ti druzí div nestrhli klenutí.
Tlačili se, mačkali se k vozu blíž;
policajti měli s nimi pravý kříž,
neboť zástup řadu vozů přetrhl —
šťěstí ještě, že těch zadních nesvrhl.
Neb tam z Halle doktor čáp jel, filosof,
málem byl by dostal odtud vyhazov,
ač se synky knížecí jel rodiny,
jimž on dával z esthetiky hodiny;
kdo nemluvil jeho řečí „klap-klap-klap“,
každý hned byl v jeho hubě sprostý chlap.
Knížecí pak zpovědník jel — krkavec,
s jeptíškami strakami pěl růženec.
Za nimi hned — ach, to vám byl hříšný vůz!
Tam vám jely nemanželské děti Mus:
labutě dvě, to jest dvorní baletky,
šelmovské tam měly jakés zápletky;
papoušek jim — dvorní básník, to se ví —
a houslista slavík seděl vis-à-vis.
Ti, když všechny už jim došly rozmary,
tropili si z mistra čápa kašpary.
(Abych totiž pravdu mluvil: v onen čas
o poetu skřivanovi zlý šel hlas,

že v tom jeho zpěvu málo umění.
 „Více formy, barev, zlatých třepení!“
 sterými teď ústy nový volal věk —
 sokem stal se skřivanovi papoušek.)

Zvučně z lesa za veliké parády
 zahlučely, zavířily intrády.
 Na bubny a na cimbály, na fagot
 zahráli a vítali je o překot.
 „Sláva! Sláva!“ rozlehlo se se všech stran,
 nejvíce v tom tužilo se hejno vran.
 Ale vrabci — marně na ně volali,
 ti vám při tom kotrmelce dělali.
 Štěstí ještě, že pan výr měl práce dost,
 neb by z toho jistě vzešla mrzutost.

Když konečně kníže pán už dojel v les,
 slavnostní měl ihned začít ptačí ples.
 To vám bylo křiku, shonu, moudrých rad;
 nejmoudřejší děli stále: „asi“, „snad“.
 Chocholouši, dudci, sojky — samý frak,
 ptali se již, kdy to začne, co a jak,
 až pan luňák, který vše to pořádal,
 zaklel zlostně a všem oslů vynadal.
 V tom však příběh' hrabě sokol: „Saprlot,
 co pak ta věc nezačíná? Není not?
 Kníže pán už po dvakráte zazíval.
 „Kdy to začne?“ netrpěliv zakýval.“ —
 „To Vašnosti nejde, načítat jen pět!
 Tomu třeba,“ luňák na to, „rozumět!“
 Věděl on, že s pány jinak nutno pít;
 proto spolk' ten granát, ježž chtěl vystřelit.

Na pasece lesní zatím ve řadě
 párkem ptáci stáli v jasné náladě.
 Bavili se štěbotem a štěhotem,
 srdečka se mnohá třásla tlukotem.
 „Pozor!“ — luňák křídly zatlouk' — jako v let,
 a orchestr spustil v lese menuet:

„Pojď, pojď, holubičko, poleť blíž!
 Já, já slavík tluku píseň — víš?
 A k té písni srdce mé ti dá,
 uvidíš, co dá. Oj, trajlidá!
 Klokloklo-klokloklo, víš? Pojď, uvidíš!“

Tak to nějak z houslí pělo, ze fléten,
 byla slast v tom, rozkoš, touha, bol a sten.
 A co ti dva nedořekli, cimbál pěl,
 a s cimbálem skotačivým hrálo z čell,
 a jak stáří zkušeného moudrý hlas
 zněl v ten hovor hudeců mladých souzvuk bas:
 „Hm, hm, uvidíš! Ba, ano, uvidíš!“

A zas housle, flétny, cimbál poznovu
 vracely se roztouženě ke slovu:

„Pojď, pojď, pěnkavičko, poleť blíž!
 Skřivánčí ti pěju píseň — víš?
 Perličky ti viju, viju, hleď!
 Perly tobě na šíj viju — vzleť!
 Vjovjovjo-vjovjovjo, víš? Pojď, uvidíš!“

Tu však houslí umlkají štěboty:
 žluvím hlasem sólo hrají fagoty:

„Kmotře Řího-ího, dej na pivo-ivo, dej!
 Já dám taky-aky dva patáky-áky, hej!“
 Dí křepelák Říha: „Já jsem dnes bez peněz!“
 Ale křástel na to: „Kec-kec! Pojď jen přec!“

Takto hudba v lese hrála menuet,
 až div při tom nezajuchal celý svět.
 Však byl Mozart v menuetu starý kos;
 přec by tu byl ještě slyšel ledacos.
 Kdyby slyšel, kterak špaček vážně hrál
 a jak kdysi Leporello k tanci zval,
 byl by jistě ve smích vypuk' bujarý,
 slyše zpěv: „Jen dále, krásné maškary!...“
 A co teprv na dívanou — pravý div!
 Mnohý světák neviděl to jaktěživ.
 Jak tu stáli v pestré řadě amanti:
 nejdřív šlechta — tetřevi a bažanti,
 měšťáci pak pávi, o nichž zlý šel hlas,
 že jen pyšně hledí sobě na ocas.
 Po francouzsku chtěli mluvit: „Oui, oui, oui!“,
 pávice však hovořily; „Fuj-fuj-fuj!“
 A ty jejich dcerky — Bože, pomiluj!
 jako mamán mluvívají: „Fuj-fuj-fuj!“
 Za to však jsi potěšil se velice,
 na řadu když ptačí přišla vesnice.
 Vlaštovky, ty přerozkošné brunetky,
 švitořivé, šveholivé koketky;
 holubi a holubičky líbezné
 když tu šli tak prostě a tak vítězně,
 že pan kníže hned se v duchu pobouřil
 a to hrdé obočí své nachmouřil,
 a pan hrabě i ten jestřáb větroplach
 vrtěl sebou, pokašlával, až až strach.

A když přišli ptáci pěvci, to byl ples!
 Toho nikdy nevyličím, ani dnes.
 Každý tančil jakby sobě na radost,
 doktor čáp jen cítil z toho notnou zlost.
 Povržlivě vrtěl sebou: „Hloupá věc!
 Což je proti této hmotě učenec!
 Lidstvo přece jenom tupý je vždy dav —
 duchu můj, ó, nízkosti té jen mne zbav!“
 Takto dumal doktor čáp a ve spěchu
 do vsi blízké rozletěl se na střechu,
 na komín tam postavil se mudřec čáp,
 jakby dumal o věčnosti — klap-klap-klap;
 ale v pravdě toužil mlsně mudřec čáp:
 „Mistře, kdy by tak ten komín pln byl žab!“

A též ti, kdo starší byli, mrzutě
 pohlíželi k této lesní redutě;
 ne snad, že by mladým toho nepřáli,
 vždyť se také rádi kdysi prohřáli.
 „Co že? Přišli jsme snad na sněm k muzice?“
 „Kde je sněm?“ zní drsných hlasů směsice.
 „Ale aby hrom do toho!“ odklel kdos,
 „Což jsme blázni? Což jsme ňaký utřinos?“
 Z toho výr i netopýrů zástup zbled';
 mnohý, jak tu stál, hned strachy na zem sed'.

„Ano, ano, to je hrůza —“ pan výr hles'.
 „Něco přec se musí státi ještě dnes.
 Myslil jsem, že muzikou se spokojí
 a odletí dál se pářit v pokoji.
 Ale to už mezi nimi špatný duch
 znečišťuje, otravuje všecken vzduch.
 Netopýr! Pst!“

„Prosím —“ přiběh' netopýr,
 a hned k němu hlavu sklonil baron výr:
 „Rozkazuji, nechať všichni kuliši,
 kdo tu nejvíc řve, si dobře zapíše!“
 — „To už máme! Už jich visí několik!“
 „Dobře, dobře! Říkámť: Vy jste sokolík!
 Promluvit se musí k lidu, a to hned!
 Luňák nechať spustí; on má dobrý vzhled!“

Bylo šeptů, šukání a mrkání,
 hlav přemoudrých dohromady strkání,
 až pan luňák: „Ticho!“ zahouk' — „každý slyš!
 Radostnou mám pro vás — no tak ticho již!
 Radostnou mám zvěstovati všem vám věc:
 Jejich Milosti — — nuž, pozor! . . . Krahujec,
 ať je všude, když já mluvím, ticho přec! —
 Jejich Milosti už mají toho dost,
 proto končím tuto slavnou veselost.
 Jejich Milosti prý ráčí radost mít —“

„Ano, ano!“ do řeči teď výr mu vlít',
 „Jejich Milosti už ráčí radost mít,
 neb jich přání, spokojeny všechny zřít,
 splněno prý dnes tak krásně, najednou,
 začez' chtí se odměnit vám hostinou.
 Máte prý i na dál ctíti Jejich dům,
 vždy však respekt chovati k nám úřadům,
 kteří o vás pečujeme srdcem svým —“

V tom kdes vrabec: „Čím, čím? Stakra, čím-čím-čím?“
 A hned po něm na sto vrabců: „„Stakra, čím?““ —
 „Á, toť vzpoura!“ lekem zbledl baron výr,
 a s ním rozumu hned pozbyl netopýr.

Policajti, sovy, sůvky, kuliši,
 mřeli strachem, kdy se křik ten utiší.
 „Co teď počít? To je věru spiknutí!
 Anarchisté! Demokraté nadutí!
 Dejte střílet!“ — náhle zvolal — „Ale čím?“
 A ti vrabci vřískali jen: „Stakra, čím?“
 „Já to tušil, já to říkal, já to řek’!
 Vždy jsem míval na tábory jenom vztek.
 Zakázat to jednou pro vždy! Nač ten vztek?
 Aspoň bude pokoj pak a pořádek!“

Když tak sobě lámal hlavu baron výr,
 stál u něho náhle krocan — kavalír:
 „Co pak jste snad, presidente, blínu sněd’?
 Pánům třeba kolem úst přec mazat med!
 Knížeti přec nezkalíte náladu?
 Kdo ví, jakou byste dostal náhradu!
 Mlčte, pravím! Křik utište najednou!
 Lid? Ah, co lid! Ten ztišíte hostinou!
 Dejte pít mu, pohladte ho, dejte jíst,
 hned vám bude chvály pět i hrát i číst!“ —

„To, co jste tu Vašnosti mně pravil teď,
 pohne tvrdším srdcem nežli jaká zeď.
 Já též věřím v ideály, celý věk,
 ale při tom chci mít ticho, pořádek.
 Byl jsem také mladík blouznil, hr-hr-hr,
 ale při tom žádný, prosím, flamendr;
 proto také nechal jsem všech básniček
 a zlé duchy ‚volnost, právo‘ svázal v uzlíček.
 Tuze rád jsem vaší řeči; v okamžik
 bude ticho; uvidíte, co je cvik.“

K samému hned odebral se knížeti,
aby list tam vyhotovil s pečetí.

Zatím v ptactvu hluk se vzcháhal, šum a ruch,
s křikem vrabčím vlétl do všech nový duch.
Mnohý z nich, co dříve býval flegmatik,
rozpálil se teď a byl sám smělý křik:
„Pravdu mluvil vrabec. Kníže dobrý jest,
ale druzí odvádějí nám ho s cest.
V nás pak není síly, není odvahy,
ani toho úsilí ni námahy,
bychom žili volněji, jak káže čest,
vypěstili sobě blaha ratolest.“

V tom rozčilen skřivan vylít' na pařez,
vetchý pomník, jaký slavný byl tu les.
„Tak jest, drazí! Přidávám se k řeči té,
že jsme nové pokolení — přežité.
Nehoršte se, trpká-li v mých slovech chuť;
nechci lepším vás se dělat — Bůh mne sud!
Víte dobře, znáte naši rodinu,
že jsme od dávna a v každou hodinu
žili prostě, milující svobodu,
a že nikdy nedrala se do rodu
choutka po panství ni lačnost po zisku —
hlásali jsme lásku místo útisku.
Sudbou je to naší, s této země výš
zalétati v jasnomodrou nebes říš,
k velikému slunci, jehož teplý jas
Bůh nám zachytit dal ve vroucný náš hlas;
sudbou je to naší, rosu nebes pít,
v okraj nebe otevřený dětsky zřít,
v hebku náruč milostivé oblohy,
jež objímá šťastný svět i ubohý,

a ssát do duše i v ustrnulou tvář
žár nezištné lásky, čisté pravdy zář;
sudbou je to naší, vlévat v jásot, ples
to, co duše pocítila u nebes,
ať se na rosu to písní promění,
jako nebe rosou skrání osení.

Takovou nám milost velkou dal sám Bůh:
zpívat lásku, pravdu jasnou v zemský luh.
Ale, drazí, není slast jen úděl ten:
skryta je v něm hořkost také v každý den;
neboť na pláč promění se zpěv náš hned,
jak jen země dotkne se náš zpěvný let.
Divno je tu, zraky jako zastřené,
jakby slunce hledělo k nám zatměné,
hroznou koulí černou, již jen po kraji
rudé svity jako had se míhají.

Divno je tu: čistou srdcí studnici
zakaluje proud kys bahno rodící,
zaplavuje vonnou v srdcích lučinu,
jejíž kvítí zve tě živě do činu
a z níž tobě radost zpívá z života,
radost, před níž všecko zlato — nicota.
Hyne radost ta jak jiskry v popele,
není oné písně ryzí, vyspělé,
jež ti každým krokem budí jas a smích;
místo ní tam sobectví se šklebí, pych.
Zvráceno tu všechno: přetvářka a lež
vládne světem jako dříve pěst a řež;
vydřiduši, prodajnost se plemení,
prodajný i srdcí žár a nadšení,
prodajna je zbožnost, volnost prodajna,
zemí táhne lež jak smečka zlolajná.
Bledne pravdy zář, a lidstvo ve strachu
přetváře se koří, klaní ve prachu;

otrocky teď měkne tvrdý druhdy sval,
zapomíná ret, co včera přísahal.
Lež prožírá život všečen jako rez,
prožírá i minulosti dávné mez,
že už v mozku zoufalosti víří tlum,
kdy to všechno sbortí se jak z karet dům.
Kdo se ozve? Proti proudu kdo chce plout?
Všechny nás jak kapry nese zlý ten proud.
Špatný sadař, jenž nechrání z jara sad
a je líný housenky v něm obírat.
Kde se shledá s květem? Jak je plodem jist?
A nám všech lží housenky už žerou list.
Nač nám v očích třpyt a v hlavách ostrý vtíp?
Na to snad, by hlava spala jako hřib?“

V tom šfouch' krocan hejla zlostně do zadku:
„Tahle řeč vám může přinést oprátku!“

„Co že? Co že?“ hejl se hejla chvatně ptal.
„Co to říkal?“ — „Co to krocan zašeptal?“
„Že ten skřivan tlachá tady nerozum?“
„A my za to trpět budem i náš dům!“
„A já říkám: Tyhle mluvky vzal by čert!“
„Inu, víte: Poslouchat — to není žert.
Poslouchat a mlčet, to jest, neříc ne,
už je vinou též, a trest nás nemine.“
„A to rád bych viděl; stojím tu jak sloup
a z těch řečí nevím nic, že bych tím zhloup’!“
Kuliši a sovy, sůvky zoufale
pobíhají, povídají, že je zle.
„A já říkám: to mne vždy čert nastrčí
k jakés slotě, která, co ví, nezmlčí!“
„Teď to, brachu, odnesete —“ škádlil kdos.
Obrátil se hejl a viděl, že to kos.

Dech se tajil, kdo to viděl. Vzešel děs.
 Zdálo se, že zachvěl se i černý les.
 Bylo ticho — také ticho, až byls jist,
 že je slyšet, kterak trne tráva, list;
 a v tom velkém tichu slavném stydla krev,
 slyšelať tu duše, kterak zazněl zpěv
 stříbročistý, zlatostrunný, vroucný tak,
 a on lil se láskyplně od oblak
 jako teplý z velikého slunce jas,
 ježž Bůh zachytit dal ve skřivání hlas.
 Skřivání to byla píseň jako sen.

Zaražen tu zástup stál a vyjeven.
 Sotva že jen šepot zvolna proniká.
 Nebeská však píseň nitra odmyká,
 zvučí, zvučí, že ten pěvec mrtev jest,
 ale píseň nesmrtelně zvučí z hvězd
 a že bude roditi se věčně dál,
 třeba tisíc jejích pěvců svět by sklál.

„Hrůza hrůz to!“ děli mnozí. „Jaký hřích!“
 a už strachy ulétali do hnízd svých.
 A z těch zbylých prohodil kdos: „Pochybil!“ —
 „Ano, ano; inu, příliš smělý byl!“
 „Jen, prosím vás, nemudrujte;“ hejl tu vzkřik’,
 „v mozku vašem nezrodí se zákonník!“
 „Ahá, hleďte! Skřivana jen zabili
 a nám už by pro slovíčko nabili!
 A my přec jsme peří rvali skřivanu!“
 rozdurdil se zástup vran a havranů.
 „A to snad je odměna? To snad je vděk?“
 „Vděkem, brachu, zkazíš si jen žaludek!“

„Slyšte, kmotři, jsem jen koncipista výr,
věrně sloužím — svědkem vám je netopýr —
to však pravím vám jak druh váš, dobrý chlap,
že jsem dosud neviděl tolik bab,
jako se jich u vás zástup vyskytl —“
To když dobrý hoch ten řek' — frrr — ulítl.

Hleděli jak vyjeveni: „Co to zas?
Či snad s námi zahrává tu sám už ďas?“
„Mně cos, braši, říká, že jsme prohloupli —“
„A že jsme si vlastní oči vyloupli,“
dodal vztekle starý houser mrkavý
a šel dále hovor veda sykavý.
„On, ten skřivan,“ doktor dudek pohvízdá,
„nebyl vlastně tak zlý, jak se právě zdá —“

Ale osud určil dudku mlčeti;
výr se vrátil s listem s velkou pečetí.
S ním též přišel kancléř sokol, samý vtip,
ale za to hlava holá jako hřib.
S družinou on přišel skvělou jako cář,
od výra vzal list a lidu mluvil v tvář:
„Slavný sněme! Nový vám všem vchází věk.
Zavládne už v zemi mír a pořádek.
Stejné právo všem vám dobrý kníže dal,
silnější by slabšího už nekloval.
Hnízda vaše jista budou před drápy,
neb již kníže mírné zvolil satrapy,
kteří konec učiní pak bojům všem
a drápího práva zbaví naši zem.
Zde to všechno psáno černé na bílém.
Na zdar toho všeho —“

V tom se zajíkl,
 neb kdes vrabec prostořeký zakřikl:
 „Zdali však též synkové těch satrapů
 budou na vždy roditi se bez drápů?“
 „Ticho, ticho!“ volali tu kuliši,
 drbajíce vrabce, ať se utiší.

„Na zdar toho všeho —“ pokračoval výr,
 „radost ať se ozve, každý slav ten mír!
 Hudba nechať zazní, já sot, zpěv a ples!
 Dřív však slušno, k zemi aby každý kles',
 na kolenou aby Bohu dík byl vzdán,
 že mu taký dán jest otec, kníže pán!“

V tom už v lese kol knížecí estrády
 zahlučely, zavířily intrády.
 „Sláva! Sláva!“ rozlehlo se se všech stran,
 bukač bukal „salvy“ místo střelných ran.
 „Vidíte ty —“ mrknul krocan, „otroky?
 Dobrými jsme, presidente, proroky!“
 Usmál se jim kancléř: „Nefoukej v ten roh!
 Kterak já bych bez otroků vládnout moh'?“
 A již všechno valilo se ke stolům,
 k jídlu, smíchu, k pití, písni hlaholům;
 kníže pán však s kněžnou opustil už dav,
 rozloučení slavnostní si zakázav.
 Nevěděl on, co se stalo; zvěděl jen,
 že tu kacíř, škůdce mravů, odstraněn,
 jenž jed mysli lesklým slovem zastíral,
 ba i boha zákonného popíral.

Bylo jídel, bylo pití do Boha;
 bylo zpěvu, až se třásla obloha.

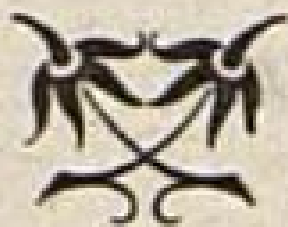
Pili rosu, jarní rosu čarovnou
 a březovou šťávu sladkou, opojnou.
 A těch jídel medných, divných neznám jmen,
 vím jen, že byl každý rád a spokojen.
 Neb vám tolik pili, pěli, tropili,
 až se všichni, ba i dámy, opili.
 Tu pak byla mezi všemi rovnost hned,
 ke vrabčici hrabě sokol dvorně sed',
 s holubicí koketoval jestřáb rek,
 a což krocan — kavalír! — no, ten to sek'!

Pili, jedli, písni pěli, co jich jest,
 až je zašla tichá noc a plná hvězd.
 První jarní noc, tak teplá, teplounká,
 bájivá a milostná a hebounká,
 kdy, co žije, všechno cítí lahodu,
 brouk i tráva, lidská prsa svobodu;
 neb již padl despota, ten dědek mráz,
 a slunéčko, jasné kníže, vítá nás.
 Jasné kníže, král všech králů, života,
 proti němuž každý Caesar — nicota.
 Jasné kníže, velké srdce, srdcí vzor,
 jehož láskou plesá květ i každý tvor.
 Cítil to i starý kos a dojat řek':
 „Dovolte, bych pronéstí směl přípitek!
 Mladému tož slunci platí moje číš,
 slunci, které rozleje nám blaha říš,
 kdy nám vzejde svátek míru, lásky den,
 kdy se splní tisícletý velký sen,
 kdy zavládne celým světem bratří dvě:
 spravedlivý Rozum, Srdce laskavé —“
 „A kdy též se splní, o čem skřivan pěl,
 po čem toužil a zač také dotrpěl!“

mladý skřivan dodal vroucně, dojemně,
ale zdá se, že to mluvil daremně;
neboť ptáci hlučně jenom křičeli,
a ostatní spali už neb mlčeli.
Ale hvězdy svítily tak slavnostně
a tak jasně, nadšeně a radostně,
jak by všechny na nebeském kurhanu
tleskaly teď mladistvému skřivanu . . .

* * *

Já jsem, braši, na tom plese také byl
a jak druzí jarní rosu chutě pil;
neb jsem jednou hadího sněd' masa kus
a teď slyším muší hovor, plží klus;
pokrytce vám poznám, jenom mrknu naň —
má na tváři vytlačenu lidskou dlaň:
všech pět prstů červených jak čistá krev,
jak by to tam kouřil se z ní cizí hněv.
To však bývá na velkou mi závalu
a též dobrou kazívá mi náladu.
Viděl jsem, a mrzutá to věru zvěst,
že to s ptáky jako s námi lidmi jest;
že by pták ten každý po pěti se měl,
jako já tu, kdy bych pravdu mluvit chtěl,
a že ještě daleka pouť naše jest,
nežli bude v našich srdcích odlesk hvězd.
Přece však jsem do veršů to napsal vám,
neboť nejlíp člověku je, myslívám,
zazpívá-li, zadupne si: „Eja húj!“
však starosti samy přijdou, brachu můj!

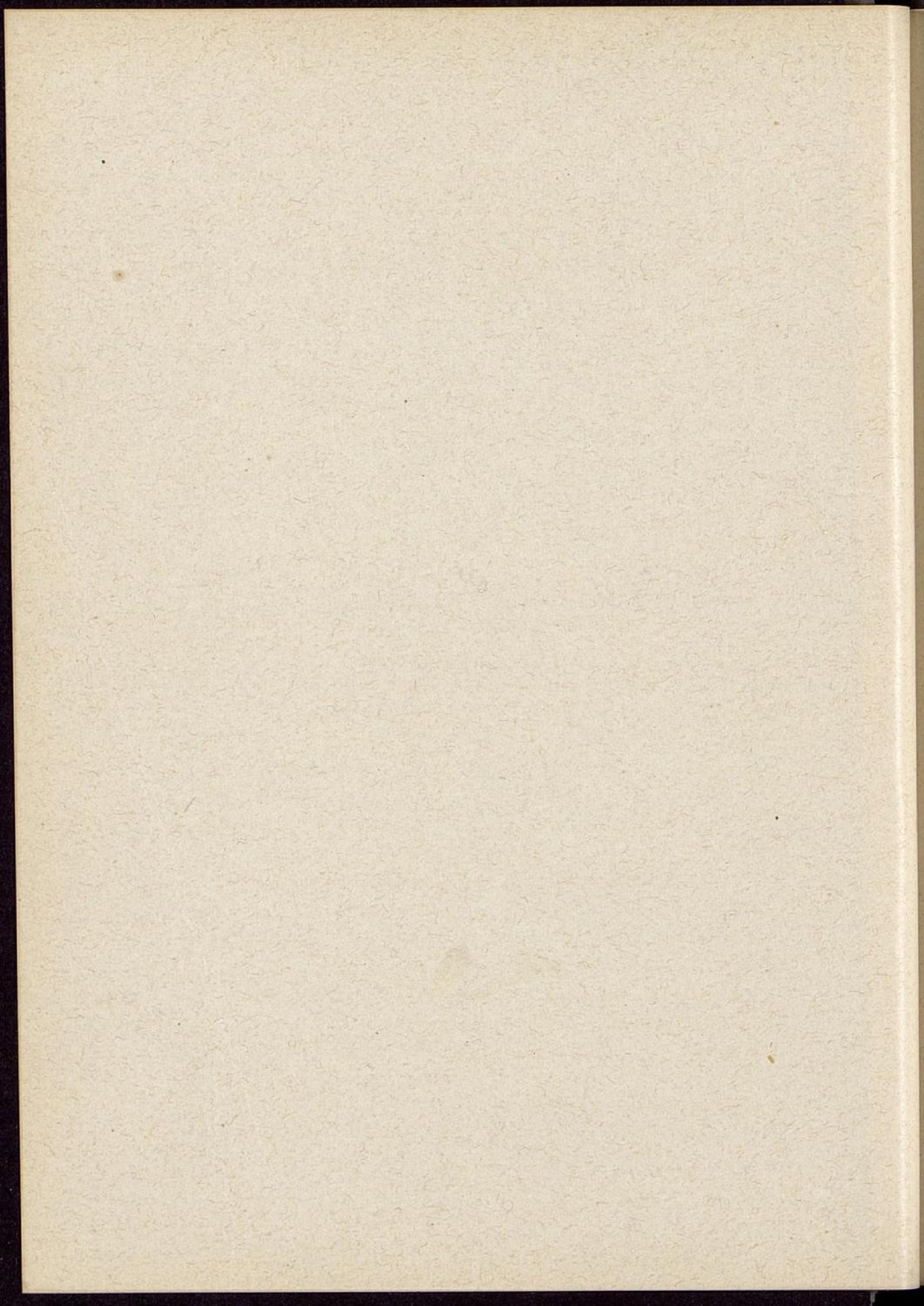

II.

Dubnové nálady.

Kapitola z románu.

Stanice maličká. Ji rychlík stranou nechal
jak stromek u cesty a divoko dál spěchal,
že lidé na poli se smáli: Hrome, to je let!
— byl v duchu každý rád, že narovnal si hřbet —
a vozka na cestě div koně krotit stačí;
však Dr. Dobrovský jak z perspektivy ptačí
dál do let zašlých zří, okřívá každý oud.
Bych tlumočil to Vám, zas račte poslechnout.

* * *

Rok právě uplynul, co Pavel s myslí zdravou
si odbyl kolleje i vojnu nekrvavou.
Ba vskutku odbyl si. Vám důkaz může dát
i krejčí, knihkupec a slavný rektorát.
On u všech zmeškal si — svět říká tomu prosa —
tam saldo potvrdit a tu zas rigorosa.
Byl doktorem sic zván, což na tom tituli!
Toť tolik, jak když tenor zpívá fistulí.
Těž odbyl výborstva a odtančil si plesy
— co návštěv u každé měl lady patronessy! —
i deputace vše už sobě odchodil,
na zvučné depeše pár zlatek vyhodil

*

a na adresy též a vavřínové věnce
 tu nové zpěvačce, tam k rakvi pro vlastence,
 tu jubilantovi, jichž někdy jako hub
 snad z půdy probouzí ten děsný hlahol trub:
 a schůze slavnostní a slávozvučné toasty,
 zvlášť jestli vznášely se na slovanské hosty,
 a pití na bratství a po něm hubičky
 a po nich okurky a slané rybičky —
 to tam vše bylo v ráz, a tam ta šumná změna,
 a Pavlův součet zněl, zněl: pěna, pěna, pěna.

Div sám že uvěřil, že pravda všechno jest,
 co teď se stalo s ním, jak starých nechal cest.
 On, dřív tak rozběhán a cizí k vnitřní tužbě,
 víc oddán schůzím jen i k seladonské službě,
 k níž zvou ho Příkopy a koncert, divadlo —
 jsouť lože, balkóny rozkošné lakadlo,
 zvlášť zří-li s jeviště k Vám šminkovaná Musa
 a místo Apolla spíš Medusina hrůza —
 teď začal vcházet v klid, tak náhle přespříliš,
 a s klidem duma šla a úvah celá tíž.
 A Pavel Dobrovský teď začal vážně soudit,
 tíž cítit rozdíl v těch slůvkách: svítit — čoudit.
 Toť arci směšno Vám. Však Pavlův mladý duch
 se zvolna rozvíjel, jak z mlhy jarní vzduch;
 on spíše dovedl, co v čem je pravdy, cítit,
 a z citu zdravého mu rozum počal svítit.
 I rozbřeskovalo se mu, a otázky
 jak drobní komáři za letní procházky
 se na něj hrnuly a štípaly ho krutě;
 co první usmrtil, už druhá štípe chutě.
 „Zda pravá mladost to, jak's o ní kdysi snil?
 Toť jarní myslí proud, jejž byl's si vybásnil?“

Tak každá bzučí mu, an s delší jaksi tváří
 zahrabán ve spisech teď píše v kanceláři.
 Kam probůh poděly se jeho vidiny?
 Teď jeho pružinou jsou rázné hodiny.
 Ba hrozné hodiny. Jich neúprosný tukot
 mu v srdci probouzí tak úzkostlivý tlukot,
 jak by těch vteřin zvuk, jenž plaše ulítal,
 mu v temné předtuše číms hrozil, vyčítal.
 Už plna toho hrud' . . . On právě ještě leží
 a protahuje se. V tom ke dveřím kdos běží
 a fuká pořouchle a fuká . . . Kdo to as?
 Snad krejčí? Švec? V ten čas? A jaký divný hlas!
 Ač cizí, známý přec! a vytrvale fuká . . .
 — Jen ať si fuká! Však mu brzo strne ruka!
 Než brzy nebyl hlas už nepovědomý,
 a Pavel skrčil se, neb poznal — Svědomí.
 A kůže naběhla mu po všem těle husí,
 již postel tlačí ho a pokrývka ho dusí,
 a řada zašlých let tu stojí výsměšně
 jak řada sklepníků, již k ránu pospěšně
 tvé shrábli peníze a v rozběhaném ryku
 div že ti pomohou teď ještě do svrchníku.
 I znovu počítá, však výsledek je týž;
 jen „pěna, pěna!“ zní to — pravý věru kříž!
 Jakási tesknota v něm náhlá prudko vzniká,
 jí srdce plno jest, jež poplašeně tiká
 a nedůvěřivo se chví, tak nevrle,
 a klidno bývalo přec dřív, či otrlé?
 Jaká to prázdnota v něm zeje teď až k pláči,
 tak plna dusnoty a jako žernov tlačí!
 Jen cosi plazí se v ní jako rmut a kal;
 to v duši ozývá se stud a hněv a žal.
 Bezděky vzpomínka se prodírá mu k duši
 a jasnou radostí mu prsa svírá, kruší —

vzpomínka oněch let, mu dvacet bylo let,
 kdy spěchal ku Praze, v níž vykouzil si svět,
 kdy duše vzlétala jak sokol jasnobílý,
 ven, ven se tlačila jak vesna plná síly.
 Jak frkot koníků a chichot rolniček,
 když sáně přeletí jen kolem vesniček,
 že lidé před vrata a k oknům hned se derou
 a propukají ve smích: Což je čerti berou? —
 tak mladá vzpomínka ta letí vesele:
 však Pavel vyhýbá se jí dnes nesměle.
 — Šel's na vysoký štít, bys rozhledem se blažil,
 a v krčmě v úpatí jsi v kartách čas ten zažil . . .
 Vlak projel Švýcarskem tvých junných, mladých let,
 tys prospal ve vlaku ten krásný svět a vzlet . . .
 Teď na vždy rozloučí se s tebou svět ten čárny,
 a život uvede tě, brachu, do továrny . . .
 Tak mluvíc Svědomí jak lékař sedělo,
 host klidný u lože, a přísně hledělo
 v tvář pacientovi, jenž nehnul sebou ani.
 — No, zda v tom smysl jest, tak sám si kazit spaní!
 Už čas je tu; bys sám se zpytoval a ved',
 sám ovšem, nejsi li též z rodu bab a sket.
 A z venku doléhá sem hlomoz, temně hlučí
 a Pavla burcuje a nepokojem mučí:
 to buben světa hřmí, to buben žití hřmí
 a vše, co mladé, láká na komedii. . . .
 A Pavel v posteli jak ležel hněvem jatý,
 své různě uviděl tu rozházené šaty:
 frak visel na židli, a na stole stál klak,
 a na něm kravatu zahlédl Pavlův zrak,
 však na zem špinavé dvě padly rukavičky
 a zrovna k lakýrkám, jež ostré měly špičky.
 Tak protivno mu vše, že bez vší dobírky
 byl by to oknem poslal, zvlášť ty lakýrky,

v nichž řadu večerů teď viděl plát a zářit
a sebe s druhými se „duchaplně“ tvářit.
Ač směšna prohlídka ta, v Pavlu plodí vztek:
— Ba ano, ano — dí — to vše lesk lakýrek! —
I skočil s postele pln nevole a chvatu,
jak rovnou cestou chtěl by zajet k doktorátu.
No, zatím nezajel, než chodil sem a tam
tichoučkou světnicí svým oddán trampotám.
V plášť starý zahalil se jako do županu,
však v žádnou myšlénky mu nechťí letět stranu,
tak těsný obzor mu, a volnost dá jen jas.
Z ulice hlomoz zní a cupot, sterý hlas . . .
V ramenou, ve hlavě a v prsou, ve všem těle
vír síly ucítil se prodírati směle
a s bezohlednou vřítí v žilách prudkostí
a s jakous závratnou až při tom sladkostí,
že bolest budila se v něm a propukala,
jak by tam u dveří mu mladost zaplakala.
A zas s tou bolestí se rodí stud a hněv:
„Kde mladost tvá? Kde vzlet a plamenná tvá krev?
Kde nadšení, jež sluncem tvým se tobě zdálo
a v trudu netrudu zrak ohněm zalévalo?
Kam život postavil jsi sobě potají?
Čím žijí stěny tvé a čím ti dýchají?
Strop tvojí světničky, mluv, jaké nosí hvězdy?
A jaké světlušky, rci, mívají tam sjezdy?
A světlo duše tvé — či dostačí ti čmoud?“
tak Pavel staré sny teď musí vyslechnout.
„Kde mladá síla tvá, již lze, bys hydry drtil?“
a mlčky přechází a „nejradš by se škrtil.“
„Kde ony jiskry, vzněty, sladké rozruchy,
bez nichž o pravém štěstí není potuchy;
jež ničím nezaplatis, ničím nezakoupíš
a nikde nenajdeš ni mocí neuloupíš?“ . . .

V tom služka vrazila — aj, děvče jako květ,
 z těch zpěvavých, kol nichž se v tanci točí svět,
 jež budou v stodole a v kůlně, na strnisku
 hned tančit rejdovák a skočnou v prudkém trysku.
 Nu, šťastné stvoření. A měla galána,
 co nechce náhoda — Pavlova krajana.
 A proto byl „pan doktor“ v lásce u ní za to,
 a jeho boty vždy se leskly jako zlato.
 Ta tedy vrazila: — Chce již pan doktor jíst?
 A tuhle listonoš jim přines' jakýs list.
 A lístek na stůl vlít' a se stolu pad' na zem,
 pak Mařka zmizela, a dvěře bouchly rázem.
 To ženská byla řeč, že Pavel dlouho spal.
 Však ani nemukl a mlčky lístek vzal.

To list byl z domova, psán těžkou, starou rukou,
 již cep je nad péro, a péro vždycky mukou.
 Jak granátníků šik ta všechna písmena
 svou vystrkují hrud' a těžká ramena,
 a třeba kolena se stáří už už třesou,
 tož plece hranaté přec pyšně hlavu nesou,
 že peří chocholu div nevlá z listu ven —
 že list tak dlouhý jest, tím Pavel udiven.
 To ruka otcova — zří — na tom listě leží,
 a hory dýchají mu z něho hrudí svěží.

„Milý synu! Víme dobře,
 jak si tam v té Praze myslíš,
 že my tady pod horama
 ani tebe nevzpomenem.
 To na mysl nepřipouštěj!
 Jediné je, co tu vadí,
 že ty ruce už jsou k tomu

neobratny. No, však nikam
 na odiv to neponeseš.
 Že jsi zdráv, to nade všecko.
 S naším zdravím tak tu pořád
 jednako jsme. Což je platno,
 rok za rokem ubíhá jen,
 a dobrého na čekání
 naděje tak velké není.
 Víme, co jsme přečkali už,
 ale Bůh ví, co nás čeká.
 Šedivíme co den více;
 matka — ta je skoro bílá.
 To tak první snížek padá:
 nejdřív jenom hlavu zbilí,
 až pomalu zaobalí
 celé tělo v bílý rubáš.
 Jen když také duše čista,
 pak už oči usnou lehko.
 Kéž ty sám je zatlačíš nám!
 Ale dříve chceme vidět
 tvoje štěstí, milý synu,
 ono štěstí, za něž jsme se
 modlivali u kolébky,
 když v ní spával's jako hvězda
 nebo křičel jako špaček.
 Těšíme se leda tebou.
 A taky ti, synu, přejem,
 ve zdraví a štěstí abys
 prožil opět rok ten nový.
 Však velice k dobrému to
 nechystá se. U nás pořád
 plno křiku je a zhuku
 s vojnou; už prý kolik nocí
 železnice vozí děla

na hranici kamsi ruskou —
 dělníci s tím přišli z dráhy.
 Zdá se mi to všecko smutné.
 Kam se pohneš, musíš platit,
 k tomu s bídou taky pýcha
 tlačí se už k nám až do hor,
 a s ní větší útisk chudých.
 Dobře řekla stará Sovka:
 „Chudí lidé nejchutnější:
 pán vyssaje pot i krev z nich.“
 Ale soused Dolák mrknul:
 „Nechte, tetko, takých řečí,
 ať nepřijde pro vás četník!“
 — „Ať jen přijde!“ ona na to,
 „však jsem vdova jako mandle!“
 a má chudák sedm křížků.
 A taky prý po hospodách
 lidé už se rozlízají
 poslouchat, co kde se mluví,
 a donášet to vše k soudům.
 Nevěřím já, že by se přec
 taková psí slotá líhla.
 Bůh rač chránit všeho zlého! —
 A taky ti musím napsat,
 co jsme tady uslyšeli:
 že prý, šelmo, máš tam děvče.
 „Povídám vám: Anděl z nebe!“
 řekl kdosi — byl však mladoch.
 Matka už je samý zmatek.
 „Je-li anděl, nemá krve —“
 já mu na to, dobře věda,
 jak to myslí. Vol jen dobře!“

Tu Pavel usmál se; byl smích to samolibý,
 na nějž hned rozum spěchá s pokličkou „ach, kdyby“,
 „Ký šotek do ucha jim tohle nasadil?
 Přec dosud nemožno, by to kdo vyhradil?
 To starý zajisté jen klep a omyl bude.“
 A zvědav četl dál, jak dál ta nota hude.

„Víš přec: dvakrát volit nelze.
 Čteš-li věrnost v jejích očích;
 cítíš-li, jak do nich hledíš,
 že ti srdce přelévá se
 do jejího, a že ona
 s větší láskou je vždy tišší,
 bázlivější, oddanější;
 vidíš-li, že čím tě dél zná,
 tím se častěj' uzardívá:
 milý synu, šťastně volil's.
 Ženy, synu, jsou jak květy:
 jedny jsou jen květy hluché,
 krásné mnohdy, nesytí však;
 ty však taký květ si hledej,
 co slibuje plod též libý,
 který těší a též sytí,
 když dosáhne zralosti své.
 Není, brachu, život hračkou.
 Proto také dobře rozvaž!
 Řeklo-li ti srdce „ano“,
 matka dala požehnání;
 třeba však jít ještě k otci,
 zda to také rozum schválí.
 Milý Pavle! My ti radif
 můžeme, ne rozkazovat.
 Ať jsme svoji, dělí nás přec
 neúprosný svět a život,

a nemůže být to jinak.
 Do daleka zašel's od nás
 a chceš letět do vysoka.
 Třeba tomu nerozumím,
 těší mě to. Mladé myslí
 křídla patří; dost je toho,
 o berlách-li stará chodí.
 Ale při tom myslívám si:
 Ozářil-li tě duch svatý,
 užij toho daru světla,
 hledej jiným cestu přímou,
 kterak zlepšit tento život.
 Není-li té moci v knihách,
 líp by bylo, abys zůstal
 doma u nás pod horama.
 Nechci, aby strom byl zkácen
 na ložisko zhýralovo,
 třeba zlatem vykládané;
 líp je jemu stromem zůstat.
 To však tebe netýká se.“

Jak dál chtěl Pavel číst, tu poznal v písmě změnu
 a dojat hluboce hned měl ji vyloženu.
 Že list psán na dvakrát, toť hlasný důkaz byl,
 že otec na velkou jej váhu položil.
 Pět velkých stran — a vše tak s velkou psáno péčí,
 jež líbá s výčitkou, zří mlčky něžnou řečí.
 Rád otec nepsával, byl klidně úsečný,
 a měl-li psáti už, v den psával svátečný.
 Ten nádech svátečný dnes Pavel zvláště cítil,
 jak pln ho rodný dům, kam stesk se kradmo řítíl
 a zticha zamlklost šla s ním; byl Pavel jist,
 že jizbu, kuchyň, dvůr — vše tísní tento list.

Povídá nám taky srdce:
i když změníš stav svůj na vždy,
k nám že vždycky nezměněný
vraceti se budeš domů,
a světnička naše prostá
zalíbí se i tvé ženě.

Ostatně nač to tu píšu,
když to všecko, pravda, dávno
rozumí se samo sebou?
Nebude to taky zítra.

Co to píšu, do kuchyně
matka vyšla a tam pláče.
Kdyby aspoň jaro bylo,
co by mohla zalívat a
okopávat zahrádku svou,
hned by byla veselejší.

A taky ti, milý Pavle,
musím napsat o zlých lidech,
kteří tady roztrušují,
že prý nemáš ani zkoušek,
jak prý teprv doktorátu.

Víš, že tomu nevěříme
a těch řečí závistivých
že si ani nevšímáme.

I pan děkan frenštický se
horšil na to, že to přece
nemůže být všecko pravda.

— Zabouří si ráda mládež;
ale stále po hlavě jen
nemůže přec chodit věčně! —
v neděli mě tak on těšil.

— Slabá byla moje kapsa,
slabší ještě můj je rozum.

Já mu v tom už nepomohu —
řekl jsem mu na rozchodné.
Buď jen zdráv a piš nám brzo!
Dočkat se už nemůžeme,
kdy zas přijdeš, potěšíš nás,
Pavle milý, duše naše.“

Už chvíli přečet' list a bez pohnutí stál.
List na stůl odložil, zas do ruky jej vzal
a četl znova: „Víš, že tomu nevěříme —“
však cit ho opravil hned: „Víš, my všechno víme,
a tak to bolí nás! ...“ Hněv zkabonil mu tvář.
V byt tichý vnikala tak chladně denní zář.
Hluk hučel z ulice, ten chvatný cupot pěších,
ryk smělých kočárů a hlomoz vozů těžších,
a oknem spousta střech a věží dívala
se vážně na něho a v mlze splývala
v kýs mocný, silný zjev, jenž vábí přitažlivě
jak moře hučivé a burcuje ho živě —
to buben světa hřmí, to buben žití hřmí
a vše, co mladé, láká na komedii ...
Jen světnice je tichá, tišší, než se zdává,
a Mařka tluče zas, že už mu vyvře káva ...
Duch jeho bývalý s bolestí velikou,
tak zdá se, k němu teď se vrací oklikou,
duch mladistvých těch let, ten sokol jasnobílý,
kdy ven, ven tlačil se jak jaro plné síly.
Jak frkot koníků a chichot rolniček,
když sáně přeletí jen kolem vesniček,
že lidé před vrata a k oknům hned se derou
a propukají ve smích: Což je čerti berou? —
tak mladá vzpomínka ta letí divoko,
zvuk jejích rolniček zní smíchem široko,

a její koně hle, jak pádí v luh a lány!
A srdce Pavlovo jich podkov cítí rány.

* * *

Div od knih nepraskal už malý Pavlův stůl.
Čas na bystrině list. Zas prchlo roku půl.
Čím však je Pavlovi! Div seřaditi stačí
tu spoustu dojmů všech, jež na povrch se tlačí.
Ne zcela darmo žil; to nyní poznává.
Však což to značí vše? Jen blabuň, doznává.
Svět pestrých figurek se vybavuje maně,
a řada obrazů jak z mlhy, nehledaně
se vynořuje mu a k soudům vybízí,
ať v bytě mysli své už přece uklízí.
On chudák filosofuje. Duch dějin rodných,
z nichž čerpá sílu teď a vůni květů plodných,
ho k tomu láká, zve. Však slabý cítí vzlet.
A nad ním hučí, hřmí ten nekonečný svět,
dál milliony slz se skrání chleba skýva,
co rok sta millionů hektolitrů piva
dál pije Evropa, ta sličná čertice;
dál národové mačkají své čepice;
lid v pravo, v levo dá se hnát, jak byl by skotem;
svět líbal pantofel dřív, teď zas přílbu s hrotem.
Dál hrne se ten proud, ta vřava světová —
čím jsi v ní, blabuni — ty dumo Pavlova?

V tu dobu od Hynka list dostal vyčítavý.
— Je velmi divno mi — v něm podrážděně praví —
že za tak dlouhý čas jsi ani jedenkrát
mi slůvka nenapsal, a přec bych čet' tak rád,
co v světě nového se snuje, kuje, chystá.
Mně jarem je tu, věř, myšlénka nová, čistá.

Přec pomni, churav že tu ležím v dědině,
 domácím zmrzel jsem se už, a jedině
 mi kašel věren jest — (Že by se zmrzel komu,
 to nápad chvilkový byl, sám nevěřil tomu;
 však hrůzu z matčiných vždy cítil pohledů,
 vyčítal v duchu nedostatek ohledů,
 když zastavovala se myslíc, že už dřímá,
 a dotýkala se ho rukama též svýma . . .)
 Sem tam sic soused přijde, pravda, pořeční,
 a jsou to mudráci ti někdy výteční,
 však s každým abys jen se hádal. Tvrdohlaví
 a až jim závidím, jak ve všem prostí, zdraví.
 Tak vám bych přál jich, páni krasořečníci!
 I trhá mnou to, jak sám ležím v světnici,
 tam v ruch váš, žít a smát se, potýkat a hádat,
 k židovi zrezavělé halapartny skládat.
 No, trp kozáče! — — Líp se cítím od jara;
 snad na mne počká přec ta věčná Sahara . . .
 Však dokud žiju, nechci oknem na dvůr hledět
 a sněním lenivět a v loži tupě sedět.
 Číst nemám co. Jen nad Mrtvými dušemi
 zas a zas směju se, a srdce měkne mi.
 Můj druh též Bazarov. Když matka má se plíží
 k mé posteli neb ode dveří na mne vzhlíží,
 mně zdává se, že Arina to Vlasjevna,
 má pravá, bych se poklonil jí, carevna.
 No, to jsou známí jako v kalendáři svatí,
 a proto chci — má známost ovšem jestli platí
 jak dříve u tebe — (— Ach! Pavel pousmál
 se vsuté větě té) — Ach, jsem já sobec! — lál.
 On v duchu představil si dědinu tu celou
 i jizbu Hynkovu, tak mrtvou, osamělou:
 Domáci rozešli se; zašli do polí,
 jež bujnou úrodou se lesknou v okolí,

sta zlatých pruhů těžké pšenice a žita
 a lánů zelených, v nichž smavě poloskryta,
 si hová stáda drobných cukrovarských krav
 s vemínkem bez mléka, však plným sladkých šťav;
 jen kdákot slepice neb na dvoře psí štěkot
 neb někde na blízku zas dlouhý kravský bekot,
 když matce odstavili silné telátko, —
 to Hynek slyší as, a to jen na krátko,
 a jinak bzukot much jen, lepačkou je honě;
 jich černá se tu dost, neb na blízku jsou koně —)
 chci snažně, přesnažně, bys z toho východu
 těch velkých červánků velkého národu
 mně poslal reflex aspoň, byť to pouhá skizze.
 V jich vzhledu na život je pravdy mnohem více
 a duše, z níž se linou s teplou jasností
 paprsky veliké, však tiché lidskosti.
 Dřív četbou vyprahnuv, chtěl bych teď svěží many.
 A přilož, prosím, filosofy Angličany!
 Mně učitel sic ze sousední dědiny,
 že Havlíčkovy pošle, slíbil, N o v i n y;
 však marně čekám též — kdož churavce rád slyší?
 A konečně — já vím — je každý sobě bližší.
 Tak zcela nevěřím sic, jen se obávám . . .
 Či platí, ptám se, také tu „Cherchez la femme!“ ?

Tak Hynek Pavlovi psal v trpké chvíli z Hané,
 z té žírné země, božským klidem požehnané
 a vtipem jadrným, kde čeká lid i luh,
 kdy z ráje vyžene mu hříšníky sám Bůh . . .
 Tam plíce chorobná si léčil kozím mlékem,
 jak naši léčili už před Kristovým věkem;
 los našich studentů tak častý prožíval,
 a duch jak sokolík v něm výš se prodíral.

Lnul k němu Pavel. Snad se upamatujete,
 jak jeli do Prahy; jak cesty neujeté,
 si každý volil z nich a nové klestit chtěl;
 jak Pavel k Hynkovi co k mistru svému zřel.
 Teď, když list Hynkův přečet', ulekl se skorem:
 — Tak, brachu, tak; my oba ve stavu jsme chorém.
 Já žiju — se studem děl — jako v polosnu!
 Zda mohu za to já? Jak dřív přec k němu lnu!
 To ošklivá je věc, a je to pravda jistá:
 už ze mne stal se, stal — ach, jaký egoista!
 A z listu zas ta síla tajná ovála
 mu duši, plamének víc v srdci rozhrála,
 ta síla podivná, jak zavanutí vesny,
 jež nevidíš, však cítíš — proud to jakýs těsný,
 jenž chce se prodrat ven — v něm pravou tušíš slast
 a vtěsnat doufáš svět a velkou najít vlast.
 Jen jak ji odkryti? Jak užiti té moci?

Tak naladěn psal Hynkovi. Do pozdní noci
 psal s mladou sdílností, co na srdci sám měl.
 Vše vypisoval mu, čím sám teď v duchu vřel.
 — Už já, můj drahý, nechci oknem na dvůr hledět
 a sněním lenivět a v loži tupě sedět . . .
 A s chutí velkou hned se rozepisoval;
 dost nedbal kormidla, a vítr vesloval.
 Začátek prostý byl. Nespokojenou řečí,
 již jenom mladost zná a která sílí, léčí,
 psal nejdřív o sobě, jak od těch smutných chvil,
 kdy s Hynkem k vlaku jel, jak osiřelý žil,
 že zábav sice dost měl, rozmilých a krásných,
 však ne těch okamžiků srdečných a jasných,
 kdy srdce, mysl bez všeho máš závaží,
 jak v onen poslední na státním nádraží —

tenkrát polední vlak zmeškal Hynek chorý,
 i čekal Pavel s ním a zlaté doly hory
 ho slyšel stavět si (což mládí překáží,
 že do večera čeká v dusném nádraží?),
 svět slávský procházet a v jeho život vnikat
 a s mladým pokolením srůstat tam, si tykat
 a mladé přátelství to vésti v mužný věk,
 v síň parlamentu, do duševních posádek — —
 Psal, v dobu zamlklou jak přišli sem a vlašnou,
 bez velkých rozruchů, však přece v dobu vážnou,
 v níž v nejistotě slyšet srdcí tlučení:
 boj vzplanul teprv o Karlovo učení,
 u cizích pramenů se doma necítili
 a u domácích často cizí sobě byli.
 Pak sobě lál, že nedobyl si, o čem snil,
 co u Poláků, Rusů sobě oblíbil,
 co jinde mladistvé tak vzpružovalo mysli,
 že při tom líto nám, co žijeme jak sysli,
 těch svazků přátelských, té vesny mladých let,
 kde tolik nasadí si plodů čerstvý květ;
 té opojnosti srdcí, jak si průlom tesá,
 kde v ohni mladých soudů charakter se křesá;
 těch smíchů bujarých, té z žití radosti
 i pošetilých koůsků, milých hloupostí,
 kde chuť je v žilách, ať je cesta příkrá, srázná,
 a kde je veselost, i když je kapsa prázdná.
 „Bez přátel, podnětů, ba pod hrncem jak chřest
 rod náš tu vyrůstá — psal — pravý Číňan jest.
 Kdo přes mhy prorážel by jemu perspektivy?
 I roste, vzdělává se nudně — jakéž divy?
 A léta prchají i zlaté nálady —
 co z nich? Jen úzké vyrostly z nich základy
 ke tvrzi duševní, ni rozhledů s nich není,
 a mlád, věk příští, jen se pachtí o chléb denní.

Co vzejde, cit se mračně ptá, z těch poměrů?
 Rod Třtinek, brachu, jenž má v sebe nevěru,
 je úzkostliv a vzhlíží ku pomoci cizí,
 a odvaha a vzlet a statečnost pak mizí.

Rod Třtinek vyrůstá, jenž ohebností svou
 až v údiv uvádí tu kouli pozemskou
 a jež pak na metly si leckdo řeže chutě,
 by švihal příbuzné i matku jejich krutě . . .

Pak napsal mu též nový literární klep,
 jež slyšel v kavárně, i s vtipem jako cep;
 jsouť kavárny nám nad akademie jasné:
 v nich nejvíc pěstuje se písemnictví krásné
 i politika, v umění též rozhledy
 a kritika, jež stranou hází ohledy.

Nuž, až kdys řeknem: „Akademii už máme!“
 tož celý přízemek jí na kavárnu dáme,
 by páni nesmrtní soud řekli nechybně:
 nahoře učeně a dole upřímně.

(Ten vtip, můj čtenáři, pro „Nonum“ Horácovo
 se trochu opozdil a marně snad chce slovo.)

Též o divadle psal mu, zvláště činohře,
 jak romantika hry už vysychá a mře;
 jak mnozí mysliví tu, samorostlí herci,
 a dáma X. jak těžko chodí po koberci;
 jak někdo místo duchem hlasem parádí,
 a jinak vždy že bývá pěkné náradí.

Též obrazárnu novou uvedl v svém listě,
 jak všelico z ní visí na nepravém místě,
 a vzpomněl Prahy té, jež byla sídlem Mus,
 kdy zářil v ní a skvěl se Ilioneus,

(snad usmějete se té naučené frázi;
 ta není však tak zlá, jak jiných sto se hází),
 i oněch nadšenců, k nám příšlých se všech stran,
 již líp uměli krást než hejno starých vran;

jak v psí je dán skvost mnohý, k nebi volá: „Veta!“ —
 a přání připojil, by dlouhá ještě léta
 děl našich uměleckých konservátorem
 byl v nebi Bůh, ač není určen zákonem . . .
 Zvláště však by Hospodin prý milostivě shlédl
 a ruku ochrannou nám nad Museum zvedl,
 neb každý okamžik prý hrom chce udeřit
 v ten lad a soulad, tam, jež nelze vyměřit.
 Pak zvolna rozepsal se o poloze Prahy,
 o jejím majestátě, jaký šperk to drahý
 a neoceněný má roditel kraj náš,
 a mnohý k němu má se přec jak prajidáš,
 a bezděky se rozželel a zahoroval,
 ač rozplývavých slov a měkkých nemiloval:
 — Ó, Praho velebná a srdci mému zlatá,
 ty hrdá kněžko naše, kojitelko svatá,
 co mocných pocitů se budí v prsou mých,
 když kráčím, kochaje se v štíhlých věžích tvých!
 Když z modré oblohy tě slunce zářné vítá,
 mně zdává se, že duch můj velkou báseň čítá.
 I noří se mi vždy jak fata morgana
 lesknoucí chrámy umů, míru ochrana,
 a pyšné obelisky mužné, vzdorné síly,
 již dobré matičky nám láskou odkojily.
 I vidím, slyším zdiven hluk a křik a ples,
 jak zvolna Vltavou se plazí živý les,
 na těžkých korábech se třepetají vlajky
 a o dalekém moři vypravují bajky.
 I vidím v duchu vzcházeti jak ve šeru
 tvou sílu, svobodu a slávu, nádheru
 a řeči hlasné slyším ulicemi všemi,
 jak hrd je každý u nás, ve své vlastní zemi.
 A cítím, jako by tu nový vanul vzduch,
 že oživělý vlá tu našich dějin duch,

duch lásky, prostoty a pravdy nepokorné —
těch krásků muže zřím tu kráčet světoborné . . .

Tak v roztoužení svém své Prahy vídám lesk.
Však ze snu proberu-li se, cítívám stesk.
Nad Prahou stávám často, rozhlížím se s chlumu,
rez bolesti prožírá zlatou moji dumu.
Hle, nad řekou jak epa herojského kus
ční v mlze Vyšehrad — teď z hradeb čpí ti hnus . . .
Kdo pomní reků těch? Ach, sotva báj je zdobí!
Jen jako v katakombách věnčíme tam hroby.
Radš jinam zřím. Tu epa rytířského kus,
dóm svatovítský hlásá Karlův um a vkus,
ten zlomek spanilý, jenž cítí se tu cize —
neb hrdost u nás jest jen v staré české knize —
báj nedopověděná, jásoť přervaný;
tak, zarazíš-li měch, zvuk přervou varhany.
Nuž k tomu zlomku zírám, vábí mne to k němu,
těch tisícerych kvádrů ke kusému sněmu.
Naslouchám zamlklý — šum lípy nade mnou —
an dóm ten hovoří mně řečí tajemnou:

— Víím, míra vaší hodnoty je vrchovatá.
Vy tak jste nadšeni jak moje církev svatá,
jež z velké lásky, která všecko přemůže,
mne, dóm váš slavný, dostavěti nemůže.
Vy jako já — hle, čas mně fiály už láme —
co dávná minulost nám nechala, to máme,
a to ne ještě v kráse té a v pořádku,
jak pro věčnou by slušelo se památku.
A z nového jen základy — no, pěkné rysy,
však menší, než jak bylo zamýšleno kdysi.
A na těch základech jen sem tam nádenník
se mihne loudavě a s dýmku kamenník,

že tlukot kladiv zní tak opuštěně, chudě,
jak v stodůlce když mlátí jedním nebo sudě.
Aj, marno dumat, brachu! Laj už neb se směj,
ta usedlost snad jediný váš privilej.
O ruchu, jenž by hlomozil a hřmotil prací,
kde slova neslyšíš, neb vše se v hluku ztrácí;
a o hemžení, které šumí radostí
a tempem bujarým a vtipem, mladostí,
kde i když nezdar přihodí se, vše se směje,
neb plno života je, nikdy bez naděje —
ej, není na tom malém našem staveništi,
ej, není, brachu, jako v mraveništi.
Můj zbožný stavitel má aspoň plán a dlaň,
a vy — vy trochu slov a „Vůle Páně se staň!“
Já, brachu, rozhlížím se věrně, jak jen mohu,
a za vás modlívám se s ranním sluncem k Bohu
a dumám o vás rád i v noci hvězdnaté,
vždyť přece svoji jsme — nač marné řeči té?
Sta pokolení znám a laskavě jsem soudil,
i když vše bouřilo, že rod váš hříšně zbloudil.
Viděl jsem reky, světce — srdce tluče mi! —
viděl jsem nadšence i také ničemy,
že k nebi vzúpěl jsem, zda možno zříti na to,
a ono — hřešívá i věk — to všechno bylo svato.
Věřil jsem v pravdu však a pevně věřím v ni,
chvěl jsem se radostí, když dnové líbezní
se na vás usmáli, a věřím vší svou duší,
že bude slunečno též u vás, hrud' to tuší.
Dřív plevel vyrvat však, již cit se porušil:
nevážnost k sobě, že by věk náš netušil,
a za to lísání ach, všemu, co je cizí;
v tom maloměstství vašem ideály mizí,
vám v žilách rýnská voda rozlévá se již —
by aspoň rýnské víno bylo, trpko díš.

Vám, duším mladým, je to hrozný, věřím, osud.
 Váš život — kulisy jsou divadelní dosud.
 To dosud hra, ne život. Živoříte jen.
 Žijete do zítřka, pak přidáte si den.
 A velká massa bez cíle se hemží stále,
 s tou silou ukrytou ni o krok nejdouc dále.
 Svých jasných ideálů celek nemá váš,
 „Co byli jste? — Co jste? — Co budete?“ se darmo ptáš.
 Už bázní o své já je každý skoro žlutý,
 a tím hrot vašich slov je běda neokutý.
 Jaká to stísněnost, když hledím do ulic!
 Kde víra je, kde síla, aby plála z lic?
 Toť město nemocných, kde každý něčím strádá,
 kde místo prsou vidím vystrkovat záda,
 až mládež kazí se, jež na pilíř má vzrůst —
 či mladým duším strach chce ukládati pŭst? . . .
 A jiní, jimž by blesky metat mohly zraky,
 na bohy hrají si jak chlapečci na vojáky . . .
 To dosud hra, ne život. Bují u vás klam.
 Já pilně pronikám a hledím sem a tam.
 Co zřím? Tak mnohé stavby zvenčí olíčeny,
 by uvnitř zakryly se zpráchnivělé stěny.
 Jen dolů s nimi v čas! Je třeba zbořiti
 a dílo od základů dobré tvořiti.
 Ku ctnostem předků vašich, manů jejich k stínům,
 k velikým Husům, Komenským a ku Balbínům
 čas vrátiti se, čas z nich čerpat posily,
 by velké, čisté duše jejich zrosily
 vám srdce vadnoucí a vzkřísily vám žíly
 a křídlům vašich myslí by dodaly síly.
 Je třeba osvobodit zasypaný proud
 a mluvě učiti se, jakou panský soud
 z úst Žerotína slyšel, souhlas hlučný klada.
 Tam ať se naváže snah vašich dlouhá řada

a vede dál — a zásyp cizí odvrhnem,
by zaražený proud moh' dále v toku svém — —“

Tak stojím mlčky, hledím — mraky plují, mizí —
a vidím jenom dóm, jen dóm s tou hlavou cizí,
báj nedopověděnou, nedosněný sen;
kdo z kamenů těch čte, věř, bude rozrušen.
I shlížím s chlumu na dóm — kolem šumí lípa —
a slýchám jen, jak na věži ten lev náš skřípá.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

Tak Pavel rozhrát psal — dál péro skákalo —
a v skrytu hlubokém mu srdce plakalo :

Je trpko duši zřít ty překážky, jež hází
na cestu lidskosti nám Němec, rytíř frází,
jenž v rukou okovy a v ústech „ideál“
rve volnost národům a s heslem „Svatý Gral!“
(Už promiň, čtenáři, ten odchyl retorický:
naš plný verš též musí mít tón politický.)
On pokaluje prapor, jenž má býti čist,
dávaje vpisovat naň zášť a nenávist,
ač rodem filosofů kraj jich jen se hýbe,
již světu hlásají zas: „Freiheit, Menschenliebe...“
Zda možno věřiti, že Herderův to vnuk,
syn duchů šlechtných, jichž velkých srdcí tluk
byl jasným zvonem jitřním, volnosti a míru?
To jejich vnuk, co v kraj náš oheň sype, síru?
Přec každý národ zrozen jest jak alpský štít
a Kavkaz, Himalaj a Andy volně žít,
jež z půdy mateřské se výš pnou k nebes kraji,
kde v sněhu bělosti se lesknou, v nachu plají,

jak by to laskavě duchové vznešení
 tam hovořili, sníš, o lidstva sbratření.
 Či nelze národům se dopjati té výše,
 dokud v nich život vře a plným proudem dýše,
 jak na horských těch štítech, čím je větší výš,
 tím méně života, až pak je mrtvá tiš,
 kdy chvatem sopečným a úsilím všech svalů
 štít výše největší už dosáh' — ideálů?

— Aj, co s tím pathosem? — řeč slyším káravou.
 To přec jen u břehu zříš pěnu špinavou!
 Však moře — čisté jest; jen bystře k němu shlédni!
 — Já též se těším tím, ba těším i v den všední...

Otázku třeba řešit... Život bojem jest,
 jenž nekrvavým jsa, přec nechá stop kol cest,
 jak zápas krvavý. Jinaký způsob boje
 náš chce a žádá cit, lidštější žádá zbroje —
 a také tuší je, byť z dálky zamžené.
 Boj bojem bude dál; jej lidstvo stížené
 tak starým osudem už věčně nosit bude —
 jeť život přemáháním, dobýváním všude,
 jak sama láska učí — — Pátráš: Jak a proč?...
 a svět jen směje se ti — bujný kolotoč...
 Mně vše to toužení už nijak nejde k duhu,
 a kdybych mohl, věř, radš vrátil bych se k pluhu.

„Na drsné peřině sen zlatoučký“ — as díš
 a „přetéková hrud“ si, vím to, pomyslíš.
 Nuž, příště doplním, co teď jsem nedokončil.
 Buď jenom zdráv a pozdrav matičku!...

Tím skončil.

Tak Pavel vypsál vše tu v trpké náladě,
 jak v Lobkovicově kdys dumal zahradě

a hrdým rozhledem se s Nebozízku sílil,
 k té Praze shlížeje, k níž srdečně tak pílil,
 jak vzletně rozbíhá se, směle rozlítá,
 tu věží, kupolí, jak květem prokvítá,
 jako by v stepilost těch lepých, pružných tvarů
 svou touhu vtělila v omládlém jaru
 ta duše národa, již duch lstný pokusil
 se na vždy udusit a přec jí nezdusil.

To zpověď byla též, pláč utajený v hněvu;
 až on se vychrlí, dno čisté uzříš zpěvu.

Na štěstí nepřišel list jeho na světlo.
 Ne že by veřejnost, co Pavla zahrnětlo,
 tu slyšíc, strnula snad „svatým rozhořčením
 nad takým nemístným a prázdným bědačením,“
 až těžko strávil by svých idealů rosu,
 svůj slyše predikát ze samých „utrínosů“
 a „mluvků“ složený, ba horší ještě ceny,
 když v žití nastaly by s predikátem změny;
 neb mnohý ptal by se, jsa příliš ohnivý,
 zda Dobrovského stát či obec „neživí . . .“
 A co též po slovech? Jen skutky důkaz dají,
 zda v trpké hořkosti se plodná láska tají.

List jeho nemohl však přijít na světlo;
 neb Pavel, sotva oko jeho přečetlo,
 co sám byl napsal tu, jen trpká slova, slova,
 přelítl znova list, sem tam cos přečet' znova —
 — Ach, to už na zlost je mi! Já jen žaluju,
 na celý svět tu chyb a hříchů svaluju
 a zatím, pravdu Hynek dí, jen oknem hledím
 a sněním lenivím a v židli tupě sedím.

Zdaž jiných na tisíc týmž steskem nehyne,
 však mlčky hledá léku v práci účinné?
 A já tu hořekuji jako žena lkavá,
 jak ženská plačtivá!... To už je slabost pravá...
 A jaká hloupost též, chorému taký list!
 Kam zavlečen to jsem? Ne, nebude ho číst! —
 A list hned roztrhl a do kamen jej vhodil.
 Pak po světlici ještě chvíli mrzut chodil,
 vzal klobouk, hůl a zhasiv lampu vyšel ven.

Byl večer červnový, a obzor zachmuřen.
 Od jihu mraky šly; však nad Hradčany světlý
 byl blankyt s hvězdami. Akáty právě kvetly.
 Jich vůně s nábřeží se vzduchem rozlila
 až pod tu mrákavu, jež se jen valila
 a nad ostrovy stála v němotě své divá,
 jak čísi žaloba to velká, zádumčivá.
 A pod ní ostrovy jak černé lesy dva
 nehnutě stály jako teskná obava,
 a řada žlutých lamp s nich komitala plaše
 jak naděj slabounká — jak mroucích otčenáše.
 A vším tím pronikala vůně akátů
 jak touha mladistvá horoucích záchvatů,
 že mněl's, jak z mrákavy té temné blankytové
 by visely též bílé květy akátové.
 Až dusno bylo. Však ten prosycený vzduch
 byl vítán Pavlovi; bylť jako jeho duch,
 jak mladá jeho hrud'. V ní honily se rvavě
 též žaloby a obavy a naděje zas smavě;
 a jak se nábřežím teď rychle procházel,
 jak akátových by mu květů nasázel
 též kdosi do srdce, té vůně opáživé,
 v níž plno prahnutí, bez konce touhy chtivé.

Jez hučel Vltavin, a vln těch rozhovor
 se nesl do dálky, až kamsi za obzor,
 a hučel velebně a mocně, nekonečně,
 jak o čems mluvil by, co trvá, žije věčně . . .
 Ten šum tak Pavlovu byl srdci příjemný
 jak vůně akátů, tak milý, tajemný,
 že obé slívalo se v něm též nekonečně
 jak touha po čemsi, co trvalo by věčně.
 A nevolána už mu v mysli vyvstává
 jak ztělesnělá vůně dívčí postava,
 tak svěží hlavička — vše na ní jasné, ladné —
 i ručka, rukávek tak milé jsou a vlnadné,
 i šat a lokýtek má svoji náladu
 a s duší zraků splývá jemu v záhadu.
 Chce proniknout ji, srdce divoko mu hraje,
 neb cítí šťastno, jak tím zjevem teprv zraje . . .

Už Pavel necítil, jak zrychlil kroky dnes.
 Akáty voněly. Vltavin hučel jez . . .
 On chodil předlouho, až kolem obzor celý
 byl mraky zatažen. Jen od lamp pruhy skvěly
 se mrštně ve vlnách jak hadi ohniví.
 Z akátů snové vylétali mámiví
 a nocleh hledali si vůkol po ovzduší,
 až zvolna v Pavlovu si všichni lehli duši.
 V tom prachem zapáchlo to dusně s nábřeží,
 strom rozšelestil se — snad že se osvěží,
 sám s chutí pocítil, ba rozesmál se spíše;
 drobounký deštík padal jemně, tiše, tiše . . .

Den na to Hynkovi psal lístek srdečný
 a slovy prostými. — Nám pathos zbytečný —
 si myslil — nač tu slov? Nač zbytečných tu řečí?
 A cítil rád, jak nitro má teď jaksi větší

i hlubší, klidnější . . . Ba tak! Zda očista
 v mém vlastním nitru nemá začít? . . . Dojista!
 V tom život jest . . . Zda celý? Příprava jen k žití —
 byt krásný se sadem, v němž dosti zpěvu, kvítí.
 Co po něm, prázden-li? Nač jest? Jen ze skutků
 se život skládá vždy . . . V tom hledej pohnutku! . . .

Však srdce tesknota přec jakás stahovala,
 a rmutná předtucha se duší jeho hnala:
 — Jen přemlouvej se dál; stav z čistých oblaků
 svým touhám svět; snít můžeš vždycky — chudáku! . . .
 A opět prodírat se cítil mladou sílu
 a čilou odvahu a chuť a radost k dílu,
 a všecek rozrušen, ač mněl, že našel klid,
 on z nitra svého čet': Nuž, začínám teď žít . . .
 Tak dumal píše list. Pak přidal knihy k psaní
 a z novin výstřižky. Však lehčí neměl spaní.

On totiž Hynkovi v tom listě zamlčel,
 v Královské Oboře jak kočár zahrčel
 a blízko něho stanul; vystoupily dvě dámy,
 tak neť a tetička as — nebyly mu známy,
 a obě hebko šly, jak šly by po mechu,
 a Pavel za nimi hned kráčel bez dechu,
 neb náhle krev se hnala, klid však mizel z těla,
 snad že ta mladší svádivé tak oči měla.
 A šelma mnohem víc mu ještě zamlčel,
 ten dýchánek, kde v množství dam a lesklých čel
 on ji uviděl, ji a v toilettě nové
 a kde se dověděl, že Helénou se zove.
 Ba Pavel zamlčel mu mnohem ještě víc,
 ač jistě z duše přál si zemi vši to říci,
 jak v tichý večírek a vonný na Žofině
 v den jarní představen byl sestře Helénině

(též, kterou za tetu dřív měl; ho zmátla tvář.
Muž její, advokát, měl pěknou kancelář
a s vášní miloval ty spolky dobročinné,
kde pěkná diéta vždy správním radům kyne.)
a kterak slíbiti jí musil mladý rek,
že jistě přijede k nim letos na venek.

A o tu poznámku že jeho list byl kratší,
to mnoho zajisté, ba velmi mnoho značí.

* * *

Hvizd — cítit brzdění — a s temným hukotem
vlak do stanice vjel. Hned dvéře s klopotem
otvírá konduktér a „Kolín — Kolín!“ křičí
a „Jedna minuta!“ — — Stroj obr v předu syčí.
Dobrovský rozčilen, ač oknem vyhlíd' též,
nic vůkol nespatriil leč pěknou starou věž,
a opět do kouta se schouliv, z číše mládí,
z té půlky zbylé v ní, se opíjí a vnadí
a je těm vzpomínkám tak vděčen a jest rád,
že jako tenkrát je dosud stejně mlád.
Jen do té radosti se dralo: „Hynku, Hynku!“
i jména ostatní se tiskla v upomínku,
než on tak šťasten byl a v nitru jist byl sám,
že není výčitky v nich k jeho přeměnám.

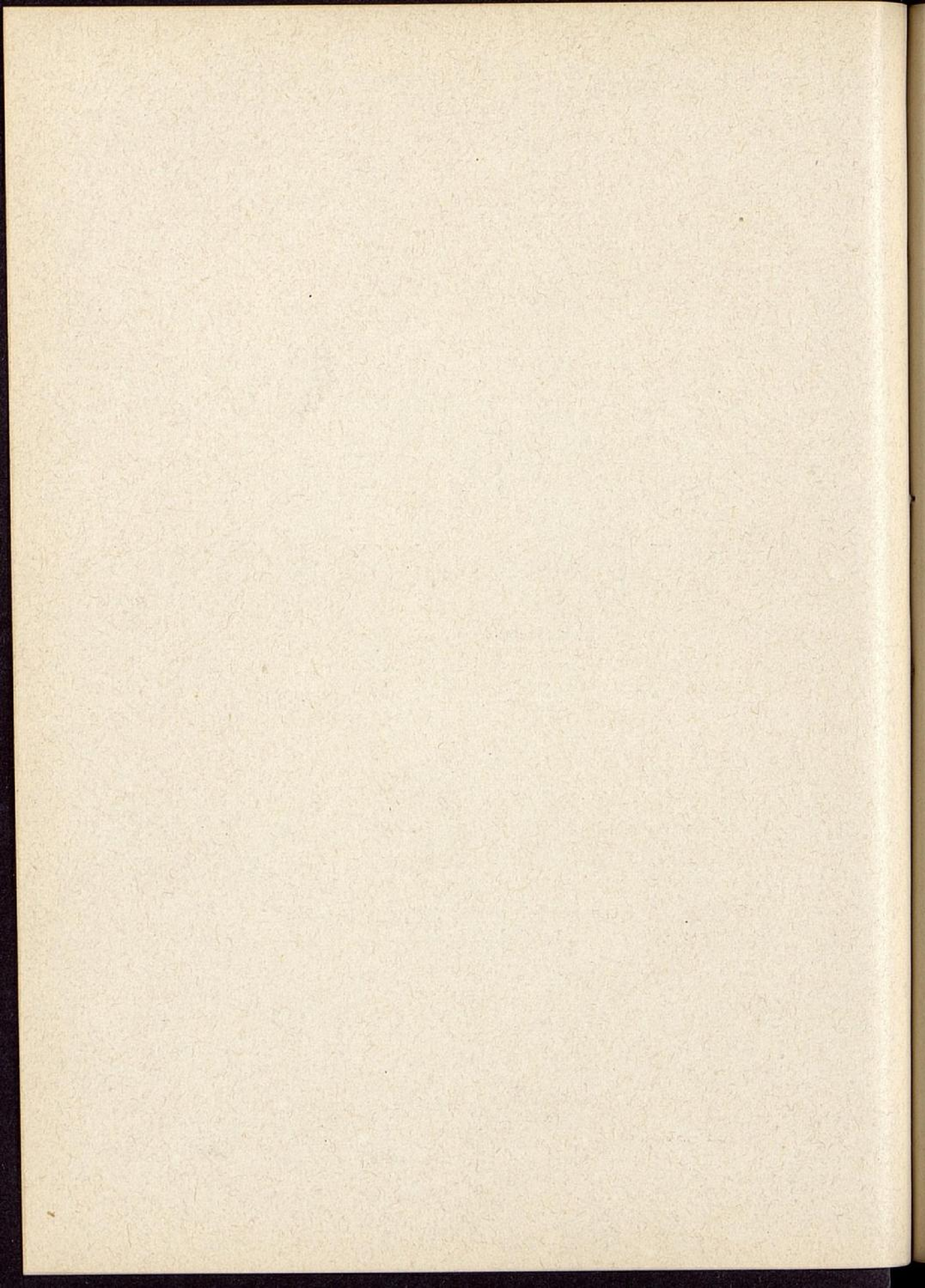

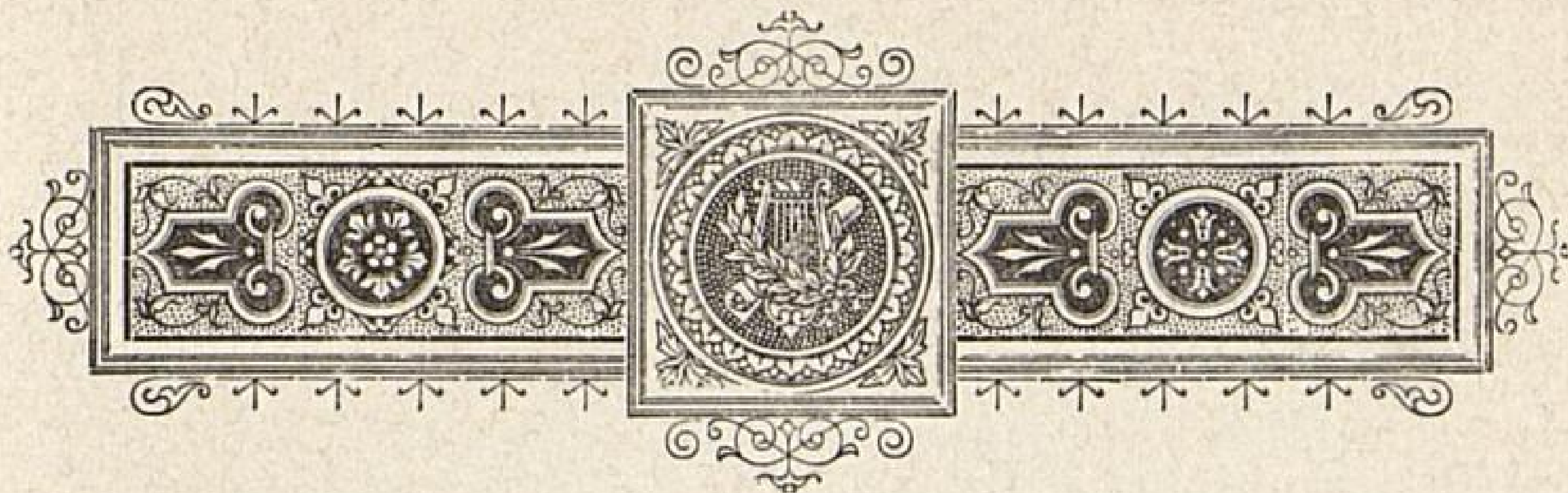
III.

Masopust.

(Kapitola z románu)

Dinuty uběhly za křiku sem a tam;
vlak rozjíždí se zas. Náš doktor zůstal sám.
Kraj pěkný oknem zřel, vše zelení se skvělo,
jak v duši od vzpomínek, jimiž srdce pělo.
Mně věru těžko je vše po něm tlumočit;
než, když jsem započal, přec musím pokročit.

* * *

Aj, rozhlédněte se! Vlast naše jak by zmládlá,
jak půlku ztratila by pohodlí a sádla!
Bez novin, táborů a schůzek klubistů,
bez impertinencí všech vládních „Pressistů“
jest rázem na nohou a ze všech úhlů země
už k Praze s nadšením se hrne dívčí plémě —
že muži měli by tu organizaci,
to politický přec náš úspěch vyvrací.
Ó, králi Masopuste! Čaroději velký!
Co ženského, ty vábíváš jak úly včelky.
Vzdělání literní — zvlášť je-li u Linka,
pak klavír, frančtina — to zas chce matinka,

*

rok v Drážďanech neb dva snad dívčí školy vyšší,
 (což na tom, prstíčky-li špatně česky píší?),
 pak vařit, vyšívát — to vše zní pěkně z úst,
 však pod tím všude, vždy k vám šilhá Masopust.

Jen rozhlédněte se! To přec je zemská správa!
 Už stromy u cesty, mně zdá se, křičí „sláva!“
 Toť hůř než o volbách. Hle, hlučných vlaků ruch,
 jež k Praze hrnou se, by kazily nám vzduch,
 a za to z vděčnosti prý v druhé třídě vezou
 k nám pýchu venkova — kuřátka s majonézou.
 To v české zemi, hle, po bílých silnicích
 sta černých kočárů tak tvrdo hrčících
 ujíždí k stanicím neb přímo do bran Prahy,
 a v každém živý skvost se skrývá a tak drahý,
 část naší budoucnosti, vzletu, odvahy —
 ó, co vše kočáry ty vezou do Prahy!
 Však nechme budoucna! To zatím na čtvrt roku
 děvušky sjíždějí se k veselí a skoku,
 neb do měst na zimu se tlačí noblessa,
 a venku zůstává prý sníh a fadessa . . .
 Tak bývalo a bude, car to nepřemění,
 zvláště rodí-li se chuť dál v lidstvu na ženění.
 I víte, co to starostí dá, když jsou žně —
 ni chvilku oddechnouti nelze spokojně.
 Což teprv dívčí žně, když ku vdavkám to kráčí!
 Ach, paní Laubová už sotva zdřímnout stačí.
 Svou vidí dcerušku den ze dne rozkvétat
 a ve snu ženichů ji hejno oblétat,
 a každý lichotí se, rekovně se klaní —
 můj bože, to přec ruší nejrůznější spaní.
 Však hůře, když se zbudí! Tam ty vidiny,
 a milostpaní pozná, mimo prázdniny,

kdy z kraje studenti se za dceruškou honí
 a každý myslí, že je zamilován do ní,
 že vlastně pusto kol a žádných ženichů,
 již o dcerku by přišli žádat v přepychu.
 A přec jí starostné vždy srdce dí a káže,
 že ne tak v chrámě kněz prý srdce na vždy váže
 jak pěkný stateček prý, zlatý podárek,
 bohatí příbuzní a lesklý kočárek.
 I přijde starost, vráska, šedina se zjeví —
 kdo nezažil, ať tich je; posouditi neví.
 Co počít tu? Co radit? Světe předrahý!
 Dí matička: „Nu, dcerko, jedem do Prahy!“
 I hrčí kočár, škatul, kufrů plné boky,
 v nich šaty, klobouky a milostné i sloky,
 kukátko do divadla, v notách „Troubadour“,
 tři vějíře a opis „quadrill à la cour“;
 klavírní piesy, jimž sotva rovných najde,
 s titulem vábným: „Echo von der Schweizer Haide“,
 a cyklus veliký „Der Wundermonat Mai“,
 kde klavír na píšťalky píská, na šalmaj
 a hořké slzy loudí mladým dívkám z oček —
 však celkem je ten cyklus májový sněm koček;
 pak sešit písní — sama láska, měsíc, vzdech,
 „An die Entfernte“ sluje nejpěknější všech.
 (To všecko guvernanka Němka pořídila,
 jež v prvních dnech se v městě českém kabonila.
 však brzo šťastna byla v nové rodině,
 neb zdálo se jí, že je doma, v Berlíně.)
 A schází-li co ještě, to se koupí v Praze,
 jen když to podle mody, třeba hodně draze:
 prstének s srdíčkem a vkusný náramek,
 též hosta umělce, jenž hrál zde, za rámeček,
 francouzský román — jen ne probůh zastaralý! —
 „Literaturgeschichte“, spisek dokonalý

a objemný, pln jmen a „zářných souhvězdí“,
 jen historie schází ještě čínské zdi.
 Ta není doposud však u nás ještě v modě;
 nuž, místo její kolínské je dáno vodě,
 jež s kartáčky a prášky skryta do hloubky,
 neb „Nezapomeň, děvče — poslyš — na zoubky!“
 hlas matčin starostlivě zapřisahal dceru.
 „Též po dobrém se poptej, slyšíš, po friseuru!
 A co se šatů týká, kde to lepší, zkus;
 ať třeba dražší je, jen když v tom dobrý vkus.
 A bude-li ti při všem volná chvíle zbývat,
 snad mohla u Pecha bys přiučit se zpívat.
 Dbej však též na klavír! Též modou mladých dam
 prý ‚nauka o harmonii‘, doslýchám.
 Nuž, chceš-li, uč se též! Ba, co mi nedonesli!
 Též barvami prý malují a křídou kreslí.
 Snad také mohla bys — však o tom v Praze zviš.
 Jen dopodrobna mi to všechno domů piš!
 A jak jsem říkala ti, všude započíná,
 u celé řady dam, však víš přec, angličina;
 snad také mohla bys . . . Jsou ovšem hodiny
 prý drahy; chtějí to však lepší rodiny.
 A prosím tě, jen hodně po francouzsku čítej,
 též německy mluv pilně, čti, však nepřemítej,
 bys mnoho pochytila. Jeť velký náklad náš.
 Jsem samý strach, zda mým všem slovům víry dáš.
 Však víš, jak celé město dosud připomíná,
 jak loni škodila si doktorovic Mína,
 když z Prahy radovic tu byli, starý pán,
 a Mína seděla, však víš, jak tulipán;
 neb slovo německy-li poví, pětkrát chybí.
 A co strýc Houra? Vlastencem je, všem se líbí,
 byl s poutí v Kostnici a kárá dceru svou,
 že v společnosti mluví špatnou němčinou.“

A již již slzí — — Dcerka zamyšleně sedí,
 a kočár drnčí cestou, ona oknem hledí,
 jak telegrafní tyče jen se míhají,
 vsi na pahorcích jak se z polí zdvíhají
 a opět mizí; širé pole — lesík nízký —
 tam hory — starý hrad, ač dalek, zdá se blízký.
 A s krahujem, jenž náhle z lesa vyletěl,
 též dívčí rozoumek se v dálku rozletěl.
 Vše rady matčiny v něm víří v dlouhé řadě,
 zlé s dobrým smícháno v něm hustě, pohromadě.
 A k tomu ještě to, co družky radily,
 co lesklých motýlů jí v mysl vsadily!
 Ubohá hlavičko, v níž vše to má se směstnat
 a v pěkný pořádek jak perličky se stěsnat!
 Přec má též z Prahy psát, jak se jí zlíbila,
 své Manči, Julči, Lorči, jimž to slíbila.
 Kde času pak jí zbude pro Kristovy rány,
 přec bavit se a myslit na mladé též pány?
 Však chytrá hlavička ví hned si pomoci
 a neláme si proto rozum do noci:
 to první všechno hodí na vše světa strany
 a ve hlavičce ponechá si mladé pány. . . .

A matka probírá se ze snů, utírá
 si oči, mluví zas a slzy nabírá:
 „Vy, děti, nevíte, co starostí a trudu
 nám děláte, a ještě cítíte prý nudu,
 když všechno sneseme vám, nač si zmanete;
 zda jaká věc jest, jíž vy nedostanete?
 Nu, Bohu poručeno! Buď jen opatrna!
 Což, nebude tam též ten mladý doktor z Brna?“

— Dobrovský? dceruška dí, hledíc v okénko.

„Ano, pan Dobrovský. Nebuď hned, Helénko,

víš, s ním tak důvěrná! Že prý s ním příliš mnoho tančila's u Šulců —“

— Nu, ano. A co z toho?
dceruška od okna se k matce obrací.

„Vždyť víš, že nic! Jen dá to lidem mutací.
To bývá řečí hned!“

— A co mně do jich řečí?
S ním pěkná zábava; on jiných řadu předčí!
se zalesklo a zaperlilo ze zoubků.

„Nu, co pak na tom! Vždyť je dobře, holoubku!“

— On ale není z Brna! Tak to řekneš snadně —

„Nu, to je jedno!“ máf dí povolně a chladně.

V tom kočár vyhoupnul se, most hned zaduněl,
zněl zvolna podkov cvak, kůň pravý zafrněl,
pak opět rozdrnčel se kočár cestou tvrdou.
Minutku klid. Máf na hlavičku vzhlíží hrdou.

„A co víš o Julči? Pan Hrudeck zdá se jist?
Proč nedala's mi číst poslední její list?
Teď třeba sdílnosti. Kdo — ne-li já — ti radou?“

— I co pak do něho s tou rozhejřilou bradou!

„To zlá dí řeč; ta zajde, jmění zůstane.
Jsem zvědava, zda přec ho Julča dostane.
Toť partie. A přece rád se k tobě točí —
tak chtěla bych, bys lepší měla k němu oči.“

— Prosím tě, maman —

„Když je to s vámi kříž!
Ty básně, romány jsou jenom na potíž.
Vím, tobě Dobrovský se líbí — — Víš, co správce
ti řek' ? „Co po soše je krásné bez podstavce ?“
To zrovna na něho se hodí.“

Heléna

až podivila se, jak socha „bezpečná“,
nemá-li podstavce — a krásnou sochou v duchu
se sama vysoko čnít vidí v městském ruchu.

„A co se lásky týká, to je planý křik;
tu vždy a především, víš, rozhoduje zvyk.
Lidé si navyknou a často lépe žijí
než ti, kdo dělali jen s láskou komedii.“

— Maman, přec na pouhý teď jedem masopust?
dcerušce vyhrklo teď z nevrlych už úst.

„Což dělat! Děti jsou přec děti — zřídka vděčny.“

V tom pískot ozval se, tak táhlý, nekonečný,
a dvířka kočáru již kočí otevřel.
Kouř zapáchl; stroj syčel kdesi, duněl, vřel;
hluk, hlomoz, běhání, v to signál kolikery:
cvrnčení, zvonění; křik, váda s konduktéry,
až „fertig — fertig — fertig“ jako echo zní,
dí trubka vůdcova: „Nu, tož se k čertu hni!“
a stroj hned zahvízdne, až bubínek ti zbrní,
a s boucháním a vrzáním vlak dále drní.

Tak šťastně dojely máť s dcerou k nádraží,
zkad v druhé třídě vlak je k Praze odváží.

Je každý zná, to slyšet jen: „Á, milostpaní!“
 přednosta stanice jim do dálky se klaní,
 konduktér rychlíku, fiakr u štace
 a vrátný v hôtelu hotové ovace
 jim dělají, jak jen je blížiti se zvětrí —
 i sklepník ví, že madame nerada tu šetří;
 a proto s chvatem vše se hrne do škatul,
 vždyť ví přec: Paní Laubová to ze Všetul.

— Než abych pravdu děl, máš dcerce ublížila.
 Jak dcerky skoro vše, po matce Héla byla,
 že zřice na matičku, říc jste mohli hned:
 Toť Heléna! — přísniť deset, patnáct let.
 Nad míru střízliva jsouc, jedním přáním žila,
 by v plese vynikla a vlasaticí byla
 ach, s vlečkou živoucí těch smavých bytostí
 a vrkotajících jen samou milostí.
 I slyšela již šum a pestrou tlačenicí
 a hlasy různých jmen už slyší, záříc v líci.
 a v duchu smála se už napřed, smála: „Ach,
 jak směšný je, maman, jak směšný je tvůj strach!...“

* * *

V tu dobu v jiné straně Čech též, v milé straně,
 kde Trosky ční, jak stará sláva zadumaně,
 na západ pod nimi v městečku Oujezdu,
 kde jich však nevidět — se strojí k odjezdu.
 Jeť Oujezd pahorkem kryt právě s oné strany;
 dál rovina však, v níž pan Hrubý má své lány.
 Tam vše dnes na nohou: jich klenot předrahý,
 dceruška Jarmila se chystá do Prahy,
 kde už jich synek dlí též, vyšší gymnasista;
 teď zbude místo nich jim tesknota jen jistá.

„Tak, tak už, Toničko,“ pan Hrubý ženě děl,
 „už čas se blíží, frnk — a ptáček uletěl.
 Už vida stárneme,“ — a smál se pozoruje,
 jak paní Hrubá honem ještě dožehluje
 a skládá, urovnává vše své dcerušce.

— I jenom ty se nesměj naší berušce!
 Kdo první zateskní —

„Což dělat? Jsme už staří.“

— Toť je mi stáří! K smíchu!

Škádlení se daří!“

pan Hrubý v duchu smál se, se zálibou zří
 k své paní, zda se nevrle přec zapýří,
 a v duchu doznává, že je to bez vší hádky:
 tak pěkné, stepilé, že není hned kde matky.

„A prosím tě, co chceš? Vždyť maturantem už
 hned bude Vladík náš. Už hotový je muž.
 A kytky rozdává...“

— Já bych mu dala kytky!

Nu, co pak myslíš? Snad jen algebru a bitky
 a gramatiku louská?“

— I ten hlupáček!

„Tím každý v ten věk zdá se; je však skotáček.
 Však zdali víš, co řekl?“

— To bude as pěkné...

„Tatínku, povídal mi, každý ti mi řekne,

jak maminku tu s Jarmilou jít uvidí,
zda je to starší sestra její . . . Závidí —“

— Bety! — v tom volá paní — pojdte žehlit za mne!
Což hněvu znamená, jak víte, bylo — klamné,

Už zvečeřilo se, a tiše nad Oujezd
stotisíc veselých se vyhrnulo hvězd,
a v dálce nad horou rostoucí jasno stálo —
vycházel měsíc. Vše se sněhem zaskvívalo.

V ten čas, kdy mníš, že o čems lepším země sní,
své měníc myšlenky v to hvězdné osení,
Jarmila vykradla se do sadu a skokem
stanula u lipky se třesouc nad potokem.
Jsou vrstevnice. V den, kdy ona zrozena,
i lipka otcovou jest rukou vsazena,
a matka později k ní na kůl zavěsila
Madonnu Sixtinskou; to reprodukce byla
maličká, stará, milá však. Ji v šťastných dnech —
čtvrt roku po svatbě — koupila v Drážďanech,
kdy sladkost mateřství tam z díla toho ssála
a v duchu přála si jí a o ni se bála.
Jí zalíbila se ta matka mladičká,
s očima velkýma střapatá hlavička
božského naháčka, jak udiveně zírá,
kde tolik andělů se zpěvných ponasbírá,
i orodovník kmet, laskavá světice
a andílků zvlášť pohodlných dvojice.
Z nich každý do mysli i do snů se jí vkrádá —
no, přišlo děvčátko, a byla také ráda.
Když v lipku košatou již vzrostl útlý štěp,
byl na ni obraz dán; však nebyl vražen hřeb,

to matka nedala, než k spodní ratolesti
obrázek přivázala, v něm své vidouc štěstí,
jak v stromku dceřino. Ač muž se tomu smál
a zval to pověrou, strom s obrázkem rost' dál.
Tam tedy Jarmila teď s kradmým spěchem vběhla,
by zlehčila si tíž, co na srdce jí lehla.

Až rozesmály se ty jasné hvězdičky,
spatřivše změněné ty mladé tvářičky,
a každá nahýbá se k družce, šepotá si:
„Z kterého románu pak vybrala to asi?“

Už běžíc po dvoře, zahlídla snivou zář
skrytého měsíce i hvězd všech vlídnou tvář,
jak s výše tajemné a s duší povznešenou,
mladivě rozhrátou v zem hledí zasněženou
a pozorují vše ty lidské zápletky —
je v duchu vděčna jim, že přišly za svědky.
Však běží dál, zavrzly u sadu již dvéře;
teď dolů schodů pět; na jejich konci v šere
dvě sošky kryje sních; z nich jedné ulítla
již ruka, Jarmila tam o ni klopýtla;
jen k lipce dál — obrázek čerstvým zdobí květem,
minutku postojí a zpět se vrací letem.
Chtěla by modlit se, chtěla by zaplakat,
chtěla by do srdce ty hvězdy zalákat,
však nijak nelze jí, vše v mysli se jí mate,
s modlitbou, s obrázkem sršivé nebe zlaté
se míhá před zrakem, i lipka, tichý sad,
i dvůr, jímž ubíhá, i sošky, sních i chlad,
a stojí jenom on, tak nepohnutě stojí,
a ona vidí ho a těší se a bojí.
Co viděla, třpyt hvězd a skryté luny jas.
obrázek v šeru, vše, vše pro ni má svůj hlas,

a je to lásky hlas — však on jak němý stojí,
 a z něho sálá žár — jej cítí v nepokoji.
 „Dobrovský!“ šeptá hrud, však nešeptá tak ret,
 tak nezašeptal by jí za celý ten svět;
 jen srdce v úkrytu ten šepot sladký tlumí,
 jak voda pod ledem když o jaru si šumí.

Ten večer u Šulců, domácí první ples,
 jež v Praze zažila, jí nejde z mysli dnes,
 jak totiž on, jak vešla, zadíval se na ni
 a chvíli pohlížel, ač s domácí stál paní
 a cos jí vyprávěl, tak — říci nelze, jak —
 tak nevýslovně měkce — ba ne, naopak —
 v tom vzhledu žár byl, sladkost, síla jakás milá,
 nu, slovem, duše se mu u ní zastavila.
 Tak ona vykládá si, cítí, věří též,
 a není možná, by to klam byl nebo lež.
 On sic s ní mluvil málo, míň, než jak se sluší,
 však právě tak si představovala to v duši,
 že muži hrdi jsou vždy, zvláště s počátku,
 a proto viděla to všecko v pořádku.

A v sadě ticho zas, to ticho veliké,
 jímž noc nám konejší bolesti všeliké.
 V něm hoře rozseju, mníš, zladím srdce chudé —
 a pravdu, brachu, díš; však kořen přec jen zbude.

Když přeběhla již dvůr se chvějíc celičká,
 najednou viděla, jak spadla hvězdička.
 A dětské říkadlo hned v duchu se jí kmitlo:
 „Hvězdičko, shoď mi mé přáníčko!“ — Teď slítlo!
 Jak pod krov vlaštovka po schodech utíká
 bez dechu, zardělá, div se jich dotýká.

„No, to je nerozum —“ v kuchyni volá matka.
 „Až sem jsme slyšely, jak bouchla přední vrátka.
 Vždyť všecka hoříš jen! Kde's byla?“

— V zahradě.

„A co tam?“

— A tak jen.

V cestovní náladě,
 jež domem ovládla, se dál už matka neptá.
 „Šla rozloučit se,“ hlas jí v duši mile šeptá.

Však brzy uslyšela lepší otázku.
 „Kdo pak tu růži dal tam v sadě k obrázku?“
 se otec při snídani ptal. — Vše chvíli mlčí.

— Já — dcerka dí a zahořela jak mák vlčí
 a plna rozpaků jen srká kávu svou.
 Však matka zahlídla tu tvář tak zardělou
 a věděla už vše, vše ve svém srdci prostém:
 že nejsou sami zde, než s vážným, novým hostem.
 Ač tušila to, byla překvapena přec,
 a oči volaly jen: Divná, divná věc!
 Ty její popěvky a časté zamýšlení
 ji připravovaly sic na to překvapení,
 že často vzhlížela k ní déle úkradem
 a srdce roztávalo nad tím pokladem;
 než to jen pohled vždy, jen pohled býval pouhý
 a nejradš v polibek vždy přecházel dlouhý.
 Však pana Hrubého tak nevyrušil květ;
 on dále při kávě svou „Politik“ si čet'
 a prohlížel pak korespondenci svou denní
 bez kradmých k dceři pohledů a zamýšlení.

A všickni zamlkli. Tak bylo laskavé
to jejich mlčení a měkké, poutavé,
a jím cos táhlo jak ta tichá cesta mléčná,
plničká světů tajemných a nekonečná.
Že host tu sedí, jakoby ho přivázal,
cítili; nikdo však se po něm netázal.

„Chceš trochu smetany?“ dí matka jasně k muži,
však ne tak smetanu, jak Jarmilinu růži
má na mysli, kde teď se shlukly — kdož je zná! —
jakási lítost, strach a láska vítězná.

S ní vstala od stolu i Jarmila a tiše
šla do své světničky, ba vběhla v zmatku spíše.
I v ní dnes dusno je — chtěla by vyletět
v ten širý, bezmezný jak včera večer svět;
než cos jí šeptalo, že svět ten dost má místa
zde, v této světničce, jak malá je a čistá,
a že dřív spokojit se musí v srdci svém
a tomu světu učinit je domovem.

To všechno ale tak se přetěžko jí zdálo,
a nelze ani, by si srdce odplakalo.

„A co by přetěžko? Mít ‚kdyby‘ jedinké —
jen jedno jediné mít ‚kdyby‘ prostinké,
a tato světnička celičkým bude světem
a svět ten celičký jediným bude květem.

Proč neutrhout jej?“ . . . V tom už se roztrhla
ta jemná myšlénka, a očka závlhla.

Již klidu nebylo v té světničce tak ladné,
ni spokojenosti a veselosti — žádné.

„Nuž rychle dělejte! Je svrchovaný čas!“
nedlouho na to zvolal otcův zvučný hlas,
a za čtvrt hodinky už dámy k dráze jely
na saních příjemných; rolničky zabřinčely.

Vzduch leskl se, jak jiskrami by proset byl,
 sám krystal ledný, jenž se v ostrí jehly slil,
 a jichž se třpytilo tu vrstev statisíce;
 zrak nezachytl jich, však cítilo je líce.
 Zem byla běloučká, však s modrým blankytem;
 aleje u cesty, jak jel bys úkrytem
 kdes černokněžníkovým — stříbrny teď byly,
 a vísky jakby střechy bílé pochýlily.
 Tak čist byl obzor. Tam až hory skví se kdes —
 to Krkonoše jsou; tu prošedivěl les;
 zem, cítíš, ráda je, že sníh ji pokryl hebce;
 spíť v rolích zrno jí, jak děti ve kolébce.

A sáně letěly tak ticho, měkounce,
 tak hladko, sotva šust jich slyšet lehounce,
 že hebká jízda ta v nezvyklém, měkkém tichu
 Jarmilu dráždila až k hlasitému smíchu,
 až matka dí: „Jen nevyleť mi ze saní!“
 a s cesty na stromy usedší havrani
 zobáky kroutili, co za jízdu to divou
 a koně pekelné s vlající bujně hřívou . . .

A jak tak jely hlasitě se bavíce
 a, toť se ví, o plese nejvíc mluvíce,
 máť na dcerku se usmála, jak máť jen může:
 „A co pak, přec mi pověz, co pak ona růže —“
 — Ale ne, maminko! Jarmila zarděna
 v ráz matčina se uchopila ramena
 a hned se přitulila k ní a zavěsila.

„Přec nebraň, nadarmo bys růže nenosila.“

— Ne, ne, ne! — ještě víc se k matce přitiskla
 a z duše mladičké div si teď nevýskla.

„Tys blázínek!“ se matka rozesmála chutě,
 a sáně letěly, jak loď když letí vzduť.
 Kraj v sněhu pod sluncem se začarován zdál,
 vzduch stříbrnou tkal báj: „Byl jednou jeden král . . .“

* * *

Dní prchlo několik jen v přípravách a chvatu,
 jaký as vějíř, šperk by nejlépe šel k šatu,
 až přišel den všech dnů, ta středa lednová,
 den ze všech nejdelší, jež paměť dochová.
 Již večer schýlil se, a Žofín zrovna hoří
 od sterých plamenů, jež divné hvězdy tvoří.
 Jak líčit to, jak začít? Líčit onen šum,
 ryk zbrklých kočárů, či zvědavých bab tlum,
 i slečny přestrojené ve služčiných šatech,
 jež jak by po požárných byly automatech
 sem svolány, tu očka pasou všetečná
 a tuží ústka hebounká a výřečná,
 jen chvílemi se ztiší, vzdychnou: „Ach!“ a „Jé!“,
 když z vozu anděl vyjde, bílá lilije,
 jak luna ze mraku, jen mihnouc se jak sen,
 a zástup zaražen zří, jako oslepen,
 až kočár vyruší jej, z koní sálá pára,
 vystoupí dáma — hlas nevole: „I ta stará!“
 Ten údiv veliký, když herka přibelhá,
 div že jí dech neb drožce péro neselhá,
 a z drožky vystoupí — hle, stvořeníčko zlaté,
 div že ho v zimníku přec pracně vyhledáte;
 on sotva z třesavé té sféry v průjezd vylezl,
 již podivení zní: „Aj, že ho uvezl!“
 Ne, nechci popisem tím kazit sobě péro.
 Spíš líčil bych, mám chutí věru tisícero,

počátek pravý, první: dívek strojení,
jež první čeká ples, snů třpytné rojení.

Toť nálada! Ač klidno, mře vše nepokojem,
jak v noci tábory před blízkým z rána bojem.
Vítězstvím vnadí se tu hrudi s obou stran,
klid zachovává jen ten čtverák markytán.
Dle map všech na stolech štáb celý v samém vzletě,
jak po plesové když jen soudíš toaletě.
Však stačí maličkost, nepravá zprávička,
a čert vzal projekty — rozbolí hlavička.
Ba tak: vše klidno zdá se, mře však nepokojem,
jak v noci tábory před blízkým z rána bojem.
Dnes dům jak přísná tvrz: jen friseur vejít smí;
dnes salón šatnou je s parkety lesklými.
Kdož ihned vyzná se v té bělosti až sněžné,
v tom různém nádechu jak měkké květy něžné
voňavých jabloní? Kdož popíše ten šat,
ten střih, ten vkus, vrh záhybů a stuh a snad
i nevkus křiklavý? Což účesy ty různé,
pár zrněk démantů v nich, jiné opět luzné
jsou samy sebou již, tou krásou klidných čel,
tu dumných, veselých, a kdož by zamlčel,
že znešvařených též zle pochopenou modou,
již nevyčistíš zaříkáním ani sodou?
Než myslím: střevíčky a účes, vějíř, šat
vždy bývá nejlépe jen dámám přenechat.
Dnes všude bez toho už špatně obědvali,
kde dcerušku. zvlášť poprvé kde, na ples brali.
I strojí se a leká, srdéčko se chví,
ach, co v něm písni, v hlavičce co snů dnes tkví!
Maminka pomáhá, dva kroky odstupuje,
zda ta neb ona stuha dobře vystupuje,

*

nazvedá zrcadla — vše jen se mihoce —
 a v plaché dcerušce srdéčko buchoce,
 chuť k jídlu ta tam, pobledlo už líčko,
 máť hladí hlavičku: „Přec pojez, Anduličko,
 ať není tobě mdlo! Jeť dlouho do noci.“
 I papá mrzutý teď spěchá k pomoci:
 „A já ti poroučím: Jen chutě pojez, Ando!
 Chceme-li jet, vše musí jít dnes na komando.“
 „Ale já nechci dnes“ — dí plačky kofátko.
 „Já ale chci —“ dí velitelsky papátko.
 „No, nech ji, tatínku!“ máť chlácholí ho v mžiku,
 a žezlo tátovo, huš! vběhlo do šuplíku.

„Nu tak! Buď Bohu dík! — Šla Katy k fiakru?“
 dí máť — v tom vedle v ložnici to hřmí jen od — sakrů.
 „No, muži!“ — „Ale tatínku!“ — Kde pak je Katy?

„A co jí chceš?“

— Éh, háček ulít' od kravaty! . . .

„Nuž, pojďme již!“ dí máť. „Udělej křížíček!“
 A vyšli, poslední — pan sládek Troníček.

I mohl bych teď líčit, odbočiti trochu,
 ký obraz vznáší se jim, jakých asi hochů,
 zda šavle břinkavá či mrštný paragraf
 či mladí umělci či paklassický mrav
 či těžcí kapři, sumci s měkoučkými zraky,
 již dýchají tak ztěžka těhotné jak mraky,
 však na váhu jdou jejich kursy, papíry,
 že mnohý sok jim couvne, jak myš do díry.
 I mohl bych teď přidat ku líčení tomu,
 jak na schody se sběhly všechny služky z domu,

by viděly — jak chtěly by s tím do novin —
 jak slečna domácí jde na ples na Žofín.
 Už dříve zvěděly, kdo slečně šaty šije,
 že talji, šeptaly, má tenší nad lilije,
 z Paříže vějíř prý, a kytku „advokát“
 že mladý poslal dnes, jenž má prý slečnu rád
 a ví, že její dům má sklípek na dukáty;
 to dnes až zvěděly však od kuchařky Katy.

A všude jinde, co tu srdéček se chví,
 jak do šatů se strojí, jež se jenom skví!

Tu na Příkopech hlučných u sestřičky Fany
 ve vší své kráse, líce lehce pudrovány,
 Heléna stojí zahalena v kožíšek
 jak z cukru bělostný — dal jí ho Ježíšek —
 a čeká neklidna, až služka s lampou jasnou
 otevře dvéře na tu pouť — ach jakou? Spásnou?
 Dupká si nožkou takt o lesklé parkety,
 a valčíkový krok, v němž čáry zaklety,
 si opakuje teď a „Bože!“ — trne stále,
 „kéž jen je šťastnější, než v Linkově byl sále!“
 A při tom v duchu mih' se jí pan Havránek,
 též Pavel Dobrovský a lieutenant Kofránek,
 však nejvíc doktor Hrudeck zabzukotal v hlavě
 jak čmelák u květu, než sedá k medné šťávě.

A také Jarmilu už kočár jako ďas
 odnáší na ostrov. Žik — žik se míhá jas
 a záře žlutých lamp a výkladních též skříní,
 i na střechách a stromech mráz vykouzil jíní.
 Svět jako v pohádce. Zamrzlá Vltava,
 měsíce vyšlého tvář bystře zpytavá

pohlédla k Malé Straně, na báň Mikuláše.
 až zlatem zaplála. Pak mráček nad ním plaše
 se zjevil — rozplynul . . . Most Karlův dál se tměl,
 a každý ze světců, ač ojíněn se skvěl,
 tak ostrý vrhal stín, že most, mněl's, přeřezával.
 Pod mostem Vltavin se kožich probělával.
 A za ním staroměstských věží zástup ční,
 jak v poli nad vojskem ční řada korouhví,
 a blankyt čist byl — on jim hvězdná hesla dával . . .
 Byl volný nyní most, utichl vozů nával;
 i mohla Jarmila ujíždět jako šíp
 a ujížděla též, však mysl ještě líp.
 Ač skoro stála jen, by nesmačkala šatů,
 přec na zad shýbla se a v rozčileném chvatu
 s tak dětskou radostí najednou zatleskla,
 jako by zvěděla, že, po čem zasteskla,
 už na ni čeká tam a všechno, vše se splní,
 co srdcem zmítá jí a v hlavičce se vlní;
 však rukavičky ztlumily tu záminku,
 že potlesk němý byl a ušel maminku.
 „Dej pozor, Jarmilko! A dobře schovej nožku!
 Není ti zima?“

— Ne, maminko, ani trošku.

* * *

Než, nač těch dlouhých řečí? Vstupme raděj' dál!
 Hle, v mihotavém lesku plesem šumí sál
 jak svatojanská noc. Cos bájného v tom ruchu.
 Mníš, čekáš, věříš málem, u vonném tom vzduchu,
 že náhle vyletí pták bílý, oblačný,
 vil družina, jich šat — lesk luny průzračný,

motýli obrovští a s duhovými křídly
 a roje světlušek, jež pak jen víly shlídly,
 již pestrým spěchají k nim třpytným neladem,
 by na čele jim vykouzlily diadém.

A oslněn jsa divem, nejša schopen slova,
 zříš, letem zdlouhavým jak žhavooká sova
 do sálu vlétla plaše, oblétla jej v kruh
 a na kraj galerie sedla jako duch.

Aj, šotků nachových, jak se slunce by slétli,
 z planoucích kalichů jak motýlové světlí,
 se hemží pitvorná a směšná směsice
 a šplhá po palmách, svit lovic měsíce.

A slyš, slyš, v šumu tom a ruchu, vůni, jasu
 žal prudký pocítíš, žal známého ti hlasu,
 a poznáš po chvíli, že tvá to touha lká,
 a výskot tlumený že z prsou proniká,
 až šotek rytmus nabídne tvé touze ruku
 a ztiší zvlněnou ti hrud' i strastnou muku . . .
 Tak šotek fantasie leckoho už nes',
 než ještě započal ten šumný, hlučný ples.

Již sál se plnil šumem. Výboroví členi
 jak hasiči, když hoří, jsou již pomateni,
 a jako s putnou vody mnohý utíká
 a dámu chudičkou kams chvatem zavlíká,
 pak postaví ji, dí, že jest jich zváno mnoho,
 a k sobě řekne: „Dál, dál, slavnostní má noho!“
 I s cukrovaným smíchem letí v poskoku,
 co krok, to „Prosím —!“ zvolá, vraziv do boku.

Co něžných děv tu stojí jako rosné vláhy,
 a vážných paniček zas sedí z rovnováhy!
 Tu paní Rozkošná, choť z Chlumce statkáře,
 a paní Formánková, choť zas notáře,

se baví s paní Vranou, chotí obchodníka,
 a s paní Vondráčkovou, chotí továrníka.
 Vše v toaletách těžkých, jak připouští věk,
 tu sedí s grandezzou. Co chvíle mladý rek
 se klaní, dává v řeč a šilhá k slečně dceři
 a dle jich pohledů své řeči dojem měří.
 Však korunou se skví a nad vším září dnes
 tam z lóží bohatých kruh dam v ten pyšný ples,
 toť ladies patronesses; tak tu září právě
 jak velké drahokamy v krásné dívčí hlavě,
 zvlášt paní R a d d o v á, r o z. H o ř e j š í,
 z rodiny patricijské dcera nejstarší,
 máť krásných děvušek, kol nichž se všecko tlačí,
 co z mladíků zač jest, i muži trochu mladší.
 Vše vzhlíží k nim: pán, dáma — ale dámy zvlášt,
 a vzhled ten plodí radost, ale také zášť.
 Však záštím nechceme si náladu svou rušit;
 radš poslouchejme dál tak divně srdce bušit.
 Tu se svou rodinou pan Hájek, Studnička,
 rod slavných uzenářů, jak pan Jedlička;
 pak stará dynastie sládků, městských radů,
 houf velkoobchodníků (nečti velko v zadu!);
 šest radů císařských a dvorní jenom dva,
 ni jeden tajný však — těch u nás nebývá;
 pak tucet lékařů, půl kopy profesorů,
 zvlášt školy vysoké tu září v pyšném sboru;
 sem tam též zemský soud i pár též fiškálů;
 ředitel divadla, baletu, špitálu,
 a množství občanů, jichž státem „Alma mater“,
 a zlaté mládeže; jen nepřišel pan páter.
 Z těch ženatých byl každý pátý — advokát,
 z těch svobodných byl každý druhý — literát.

Teď také Pavel vešel. Rozhlédl se plaše,
 zrak bystrý neutkvěl mu nikde.

„Dámy naše
dělají drahotu“ — děl k druhu Antoši,
a mlčky rozešli se s plachou rozkoší.

Pak s lehkou odměřeností se prošel sálem,
dnes nechtěl zastaven být ani samým králem.
Však nespátril jí nikde. Jako ve snu žil.
Věčností zdála se mu minuta těch chvil.
Myšlénky nebyl schopen, dech mu sotva stačil,
jen prudký nepokoj se v tepnách jeho zračil,
jež jako taktem dlouhé chvíle čítaly,
co v mladém srdci jarní blesky lítaly.
On čekal, čekal dnes, jak mladá duše čeká,
jež šustu každého hned radostně se leká.
Jak s kuklou mravenci jdou s damou páni tři,
tu dva, tu pět — a každý Pavla rozjitří.

Tak školákem jsa malým vyhlídal on kdysi
své matky příchod. Šel daleko jí vstříc. Rysy
už města zmizely mu, přešel druhou ves,
už večer blížil se, a v mhu se tratil les,
a on jen dále šel a vyhlídal a čekal
a všech, kdo přicházeli, radostně se lekal,
již z dálky směje se a v duchu vítaje
tu milou tvář a polibky už čítaje.
Než klam jen každý nesl. Noc už byla čirá,
už odzvoněno ve vsích — zpustla cesta širá.
Slzami kropil cestu vraceje se zpět.
Však zbudiv se co zří? Div neoněměl ret!
Hle, u postele jeho s láskyplnou hrudí
matička sedí čekajíc, až sám se zbudí...
— „Ach, měkký snílku, jen se, probůh, nerozplyň!“
hlas vnitřní směje se mu — „Jen se nerozplyň!“

že Pavel zarazil se, vzpamatoval mžikem.
 Však na krátko. Vír citů rostl prudkým šikem.
 A tucha nevýslovné slasti prsou tluk
 v něm zrychlila, jej měnic v divosladký zvuk,
 až dech se tajil. Byl jak socha Memnonova:
 „Heléno!“ ševelil mu dech jak vesna nová,
 tluk jeho tepny šeptal bouřně „Heléno!“,
 a každý jeho pohled toužil „Heléno“;
 on jménem tím dnes žil a myslil, jím se soužil,
 všech citů tajemství v něm zjeveno mít toužil.
 A kdyby pravdou nebylo, že pevně stál,
 jen trochu bled jsa, dumný, prohlížeje sál,
 já řek' bych — ač to leckdo vřadí do nesmyslů —
 že zvuk ten „Heléno!“ ho pozbavoval smyslů.
 Podoben soše, ač se jako struna chvěl,
 stál bez hnutí; jen zrak se nedočkavě skvěl.
 Též skrbilil slovy. Měl tu mnoho známých druhů,
 již ruku podávali se přezdívkou „sluhů“
 a tázali se: „Jak se vede? Koho čeká as?“
 a do ucha mu šeptli: „Než Vám zřídne vlas,
 radš pěknou žínku uvést pomýšlejte domů!“
 Ni jedním koutkem Pavel neusmál se tomu.
 A k řečem ostatním děl „Ano — Ne — Ba tak“
 neb „Nevím — Zajisté“, a sálem bloudil zrak,
 že leckdo pomyslil si chrle zlostné vzdechy:
 „Ten chlap si jistě myslí, že už spolkl Čechy —“
 a těšil se, jak u známých ho zřeže dnes,
 a v duchu líbaje ho na smrt, bral se v ples.

Víc Pavel bál se dam, ač nerad se jich stranil.
 Však také na dlouho těm stykům nezabránil;
 neb známý doktor neteři ho představil,
 přimhouřiv oko, by ji dobře pobavil.

Tak! Pavlu dělaly se před očima mžitky.
 Vysoukat nemoh' z hlavy ani jedné nitky,
 by třpytila se slov a frází pozlátkem,
 jež švihák odříkává v proudu přehladkém.
 Než doktorova slečna pěkným byla zjevem,
 rozníká v hovoru i smích, jenž byl zpěvem,
 že Pavel rozhovořil se s ní za chvíli
 a zaprosil si u ní druhou čtverylku.

A když tak za rozmluvy sálem prošli spolem,
 hle, Pavel kradmo stále pozíraje kolem,
 ucítil v těle náhlou krve proměnu
 a vedle sebe vidí, vidí Helénu.
 Helénu spatřil, černý roj ji obskakoval
 komárů ve fracích a zvědav nakukoval
 v pořádek taneční — to Pavel viděl, hoj!
 jak mouchy dotěrné chtěl rozehnat ten roj —
 jsouť páni milovníci zarytými sobci
 a mžikem podráždění trkaví jak skopci.
 Ó, stave smutný, touhou po své milé mřít
 a s houfem sočiků ji v plné slávě zřít,
 jak všichni tlačí se, chtí mluvit hlasem kosů.
 a kterak skřipce při tom padají všem s nosů —
 co divno tu, že smích se rodí v prsou, vztek?
 Nuž říci mám, jak náš tu zachoval se rek?
 Ach, s jemnou úklonou, jak nejlepší se zdála,
 svou dámu prosil, by mu malé chvílky přála.
 A doprovodiv ji, kde madame seděla
 a lornětem v ty davy šumné hleděla,
 vzdal damám čest a rychle — srdce slyšel tlouci —
 šel hledat Helénu pln strachu, tužby vroucí.

Již hudba ladila, a rozjařen byl sál,
 šum zvětšil se — hle, Pavel před Helénou stál.

Setkání chladné: tvář jí zdá se trochu zbledla,
pak úsměv zvědavý, když mlčky k němu vzhledla.
To nebylo, jak snil; smích ucítil jak bič,
jenž srdce šlehal mu a radil: „Pryč! Pryč! Pryč!“
Pán cizí kráčel s ní, dva za ní následují —
čas byl tu drahý —

„Odpusťte, že vyrušuji!

Smím žádat o tanec?“

— Jsem na vše zadána.

„Na vše!“ děl Pavel. „Toť má sázka vyhrána!“

Heléna pohleděla nerozumíc tomu.

„Já totiž“ — Pavel smál se — „vycházeje z domu,
sám se sebou se vsadil. Divný jakýs hlas
mi šeptal, že mi tanec uschováte v čas;
já nevěřil však, vsadil se a — vyhrál sázku.
Již promiňte mi: pán zde čeká na procházku.“

Chtěl odcházet, vši směšnost cítě chvíle té.
V tom — Nemohla jsem vědět, že zde budete —
Heléna šeptla; hlas tak měkký byl.

„Ni tušit?“

řek' Pavel se smíchem, ač nitro slyšel bušit.

Heléna mlčky rychle sáhla k vějíři
a kynula, by dál šli, svému rytíři.

„Je ostatně to přání domýšlivé vskutku!“
se Pavel dále smál, však hned ucítil důtku,

hlas vnitřní: „Tlacháš!“ děl, v něm cítil smích jak bič,
 jenž srdce šlehal mu a radil: „Pryč — pryč — pryč!“
 Však ač hned souhlasil a uznával tu radu,
 přec nemoh' odtrhnout se, přervati tu vnađu,
 již zjev Helénin pln byl, na něho již vál;
 on v trapné minutě té pokročil s ní v sál.

Jen v Helénině ruce velký vějíř bílý
 van dýchal kolem. Vše již ku tanci se chýlí.
 Tu cizí pán řek' s úctou, jak je povděčný,
 že včera čtverylky dvě dostal od slečny,
 však je-li slečně libo, ať ho jedné sprostí.
 Heléna nazvala to „milou laskavostí“.

— Nuž je-li vhod Vám? Je však první s půlnoci!

Jakéž tu vytáčky a výmluv pomoci?
 I rychle zapsav se, by skončil tuto scénu,
 „Jste velmi laskava!“ řek' vzhlednuv na Helénu.

Než slov těch nezaslechla. Hudba spustila,
 a v sále, kde dřív smečka vleček šustila,
 v ráz bylo ticho. Zní jen hlasy: „Předtančení!“

Se šňůrou zelenou, jak schválně naučení,
 pobíhá slavný výbor, jakby měřil lán.
 V kout, ku zdem dámy musí, na „ostrov“ zas pán,
 by osm vyvolenců volnou dráhu mělo
 a obecenstvo těsná pérka šlapat smělo.
 Aj, obraz slavnostní! Tu letí jako šíp
 pan předseda, že věru nelze tančit líp;
 též štíhlý jednatel jen s damou svou se vznesli,
 spirálu vkusnou tancem stejnoměrně kreslí,

že mistr taneční jim „bravo!“ zašeptal,
 bez toho kolik dní se s nimi nareptal.
 Však za to pokladník, jsa zavalitý trošku,
 jak stěna bledý umdlen postrkuje nožku,
 neb o hon celý zůstal v kole pozadu,
 a pot již studený mu vstoupal na bradu.
 Ví kozel, tomu kolu konce věru není,
 že už si myslil: „Ďas vem všechno předtančení!“
 Ó, kéžby okamžik ten na plátně se skvěl,
 pan předseda a náměstek a jednatel
 a za ním pokladník když první tančí túru
 a výbor ostatní jim slavně drží šňůru!
 Kéž příštím pokolením v milou potěchu
 zazáří jména výborů, co bez dechu
 tu šňůru drželi tak s přesvědčením pevným,
 ve zprávě spolkové a písmem velkým, zjevným!

Na štěstí žádný nepad', (měl by z toho vztek!)
 „Již si to odbyli!“ tak mnohý divák řek'.
 A sotva dořekl, valčíku sladké zvuky
 tak jásavé a vroucí slavičí jak tluky
 teď sálem zazněly, jak jara dech by vlít',
 že byl bys touhou zalkal, ba snad na hlas škyt'.
 A sotva první zvuky k lepým davům slétly,
 již jako motýlů roj třepetavý, světlý,
 v lehounkém splnutí se páry míhaly
 a v pružném poskoku se letmo stíhaly,
 jak unášel by každý štěstí svého králku
 kams v palác, háj neb přístav, na hvězdnatou dálku.
 I zdálo se, jak mocný kouzelníkův prut
 by ruch ten vzbudil tu a zahnal dumný rmut,
 vlil očím jiskřivost, rtům ševelivé šlehy
 a živůtky zas plnil krásou dívčí něhy.

A byla ona hudba pravý čaroděj:

„Oj, kde jsi ty, sokolíku? Křídla rozpínej!
Hleď, jak toužím, jak se soužím — k srdéčku ach, spěj!“
Tak hudba pěla houslí rozzpívaných touhou,
že hrud se svírala již melodijí pouhou.

A jako v odpověď roh lesní škádlí, slyš!

„Kterak že bych, holubičko, sletěl k tobě níž?
Unes' bych tě do daleka, snad až v prales tmavý,
láskou snad bych usmrtil tě — sokolík jsem dravý.“

— „Ach, jen slet a přitul mi se k srdéčku jen blíž,
slet, ach, slet, můj sokolíku, zažen v srdci tíž!
Na tvá prsa, sokolíku, hlavičku si dám;
na nich nechť i třeba umru v sen se zkolíbám!“

— „Počkej, počkej, jen co schvácen dechu nasbírám!
Vždyť po tobě, holubičko, věř, už umírám.“

A on letěl sokol dravý — aj, až les se shýbal;
pod křídlo vzal holubičku, líbal ji, ach, líbal.

Tak hudba živě hrála, že by duše výskla,
a svými zvuky v sále srdce k srdci tiskla.
I bylo viděti — všech jevila to tvář —
jak z očí jiskří radost, šťastná sálá zář;
jak bezstarostně vše a vesele tu dýchá,
král Masopust že samu slast v tom sále míchá
jak v kotle čarovném; ba zdá se, blankyt sám
tu kázal do tance svým zlatým hvězdičkám.
Tak výmluvna ta hudba byla, že i samy
se mile usmívaly vážné gardedamy
a naslouchaly chtivě, až se zarděly;
éh, mnohým úzko bylo, že jen seděly.

To každá tiskla lornět, nahýbaly hlavy,
zda s jejich svěrenkou teď tančí on — ten pravý.
A řada vzpomínek se jiným vrací zas,
co jim ples první přines', „bláznivý ten čas“;
však v tom se shodovaly všechny bez výjimky,
že teď ti páni víc než tance dbají sklinky.
„Ba věru, — paní Vraná tvrdí — je to kříž;
ti mladí páni, zdá se, stárnou nyní spíš . . .“

Však víc než všichni Pavel cítil v srdci mladém;
on též byl sokol dravý, jenž však zmíral hladem.
Hle, sotva valčíku takt první zavířil,
k Heléně jakýs mladík ihned zamířil,
že první je s ní zadán, připomínal sladce
a za každyčným slovem uklaněl se hladce.
A kolem pasu vzav ji, vznesl se jak pták —
Helénin s Pavlovým se při tom setkal zrak.
Stál Pavel nedaleko. Kolem vše se točí,
on s Helény ni chvílku nespouštěl svých očí
a plným dechem vnímal hudby vábný hlas,
to toužné volání: „Pojď, k objímání čas!“
I slyšel celou bouři prudkou v prsou hráti
a cítil, že mu nelze déle klidnu státi.
Hle, Heléna se vrací, dotančil s ní pán,
jen mžik — a Pavel před ní stanul touhou štván.

„Ať zadán, nezadán, já s Vámi tančit musím,
řek' láskovně, však zrak mu hořel: Umřít zkusím!“

Zrak problesk' jí — tak koketně, ne blahosti —
a s pěknou úklonou mu řekla: „S radostí.“

Teď teprv poklonil se Helénině matce,
jež na něj usmála se, jak má zvykem, sladce.

— Mám vlastně důtku dát Vám; teď však krátký čas.

V tom Pavel ovíjel už Hélin vkusný pás.
Mu smích ten protivil se; vzhlédl k ní dost chladně
a Héle do očí radš' pohlíd' nenápadně.

A sotva jen se dali v lehký, zvolný let,
v krok, jenž se zpěvavým zdál, jak by šlapal květ,
a k němuž srdce samo melodii pělo,
Heléně Pavel shlédl, slovo se rtů sjelo:

„Je otázkou mi, na niž hledám odpověď,
jak, slečno Heléno, jste mohla nevědět —“

— Že s Vámi tančit budu? Nemohla jsem vědět,
i bála jsem se, víte, že zůstanu sedět.

„A proto předala jste se —“ děl Pavel jako v snách.

— Je první můj to ples, a tu má dívka strach.
Vy ani nevěříte. Jen však pomyslete —
tu zarděla se, kohoutek tak v žitě kvete —
bych seděla jak madame —

Pavlu lehký smích
rty přelítl, však necítil ho v prsou svých.
„Na mne jste tedy nemyslila?“ pravil tiše
a čekal na odpověď, že ji ve hrud' vpíše.

— Víím, že tu mnoho známých máte.

„A co dál?“

Heléna mlčela, hloub ulétali v sál.

„Ach, zajisté, svých známých zapomněl bych brzy.
Ta Vaše výmluva je pěkná, až mne mrzí.“

Heléna lehkou hlavou pohodila v zad,
zda nikdo neposlouchá jich z těch hustých řad.

A hudba pěla houslí rozzpívaných touhou,
že hrud se svírala již melodijí pouhou.
A lesní roh hlas rozpjal jako ruce, slyš!
„Kterak že bych, holubičko, sletěl k tobě níž?
Unes' bych tě do daleka, snad až v prales tmavý,
láskou snad bych usmrtil tě; sokolík jsem dravý.“
A kol to šumělo té hudby ssajíc sílu,
smích zazníval, a Pavel unášel svou vílu.
On unášel ji mlčky sladkým rytmem hnán
a střízlivostí slov a vzhledů jejích štván.
A on se poddával a proti vůli měkl;
však zrakům gardedam už také neutekl.

„Ach, to je hezky dnes!“ dí paní X-ová.
„Tak, jak se říká, herzlich — intim ... Tam ti dva —
jen kouknou se —“ dí k sousedce, jež mlčky sedí,
„von celý zaberaněn do ní pořád hledí.
Co ta jen na něm má! On prý je v direkci,
a ona repetí prý: „Já ho chci a chci!“
a má přec dům a jaký! Bránu zlatou!
To teď ty školy, vědí, tak jim hlavy matou.
Ale je to dnes hudba! To je ňaký hluk!
To jistě hraje osmadvacátý pluk.“

V tom hudba do bubnů svou sílu všechnu vkládá,
až rázem, jakby uříz', zmlkla. — Promenáda.

Šum zazněl, jakby step se vzbudila v ten čas;
smích, štěbot. Heléna si popravila vlas
a — Děkuji — jak vytržena praví hbitě.
A za chvíli tak hebce, však též šelmovitě
se otázala ho: Proč nepřijel jste k nám?
(To k předešlým se vztahovalo prázdninám.)
My od neděle čekali jsme do neděle.
Přec tatínek Vás zval — ? . . . hlas nezněl zrovna směle.

„Mně bylo nemožno —“

— Víím. Četla jsem Váš list.

Že nevěřila jsem mu, to jste pravda jist?
Tu v duchu vzpomněla si: „Buď jen opatrná!
Což nebude tam též ten mladý doktor z Brna?“
A mráček na tvář vlít' jí, ale neslušel,
pak lehký ruměnec, jenž Pavlu neušel.
— Báál jste se asi, s úsměvem dál hovořila,
bál jste se, že k Vám budu opět rozpustilá?

Cos podobného dát chtěl Pavel v odpověď;
však nemoh' najíti k ní věrnou průpověď.

— Mně doma domlouvali pro to, zvláště sestra, —
dodala dbajíc míň už na okolí pestrá.
Bylo tak krásně u nás. Je tam plno změn.
Stodola zbořena a sad náš rozšířen,
my říkáme mu park — jsou v něm i maršalnilky —
tak mnohé veselé tam prožili jsme chvílky.
A naše zahrada teď jde až k potoku.

Již Pavlu ulétala mysl v poskoku:
ten údol v duchu viděl, zahradu v něm velkou
a starý dům a louku, kde se motýl s včelkou

proháněl míhavě; i ony břízy zřel,
 pod něž by s Helénou rád sedl — rozestřel
 jí jako nebes mapu svého srdce touhy —
 a viděl potok plný pomněnek a dlouhý,
 tam v břehu na stromech zas budky na špačky,
 níž lesík borový, kde slýchat kukačky.

— Zvlášť z rána líbil se mi údol. Vy as mníte,
 že pyšním se?

„Vždyť sám jej chválívám; však víte.“

— Je útulný, teď snad i — rozumnější —

„Aj?“

— Tak! Vy se divíte? Nu —!

„Rozkošný to kraj!“

řek' Pavel zdráhavě; ten souhlas byl mu trudný,
 neb cítil: s Helénou jen kraj ten nebyl nudný.

— Je také čas už, pravda? — dechem květiny
 se otázala mile. Byl tak dětinný,
 když byl jste u nás. Musíte však odpouštěti,
 když na veliké zahrají si malé děti.

A tak mu opravdu to řekla čiperně,
 že věru zarazil se, zda to důvěrně?

„Mne, slečno Heléno, to víte přec, mne blažil
 okamžik každý, jež jsem v domě Vašem zažil.“

— To Vy tak povídáte jen, že já tu jsem.
 Vy na vše hledíte tak divným, černým sklem.

V tom pan člen výboru cos hudbě kyne rukou :
 hřmí velký buben již, paličky v malý tlukou,
 talíře břinčí, hlahol trub jak bouře zní,
 a „Zachovej nám, Hospodine!“ slavně hřmí.
 „Pan místodržitel teď přijel — Excellence!“
 zvěst slyšíš — vidíš jej už — i ty vyvolence,
 již směji poklonit se jemu, představit,
 v půl větě přestati, pak v bok se postavit
 v ten křížů, řádů lesk; což teprv stisknout ruku!
 Již, probůh, hled! Hle, major ozbrojených pluků,
 těch měšťanských, jak kloní se, áh, comme il faut!
 Pan policejní president se směje (ó,
 to dobrých časů zvěst!) s velícím generálem —
 „Á, vítěz bosenský!“ se šepot vlní sálem,
 „jenž s hudbou vojenskou měl Bosnu potlačit,
 ve Vídni snídat, v Sarajevě posvačit;
 tak tomu ministr chtěl, kouře papírosy,
 čímž potom místo kursů rostly u nás nosy.“
 — Vždyť zvítězil? — „Nu, ba, a zaved' pořádek.
 Však přibrat musel dní a zvláště píšťalek.“
 — Jen že ne z vrb, jak my jsme tloukli je co chlapeci;
 teď píšťalky nám tlukou chlapece. — „Inu — arci—“
 A jiných celebrit tu řada, „špiček“, hvězd —
 pan starosta a soudu president tu jest;
 je nechme výborům, již trnou rozechvělí,
 zda hosté řeknou jim, že se tu dobře měli.

S Helénou Dobrovský v sál hlouběj' pokročil,
 jsa intermezzu rád, by řečí zatočil.
 Pln byl on rozporu, chlad důvěru mu honí.

„Slyšel jsem o Vás — byli prý jste v lázních loni?“

— S maminkou, se sestrou. Otec byl doma sám.

„A Vy jste ptala se, proč nepřišel jsem k Vám!“

— Snad bylo by Vám vhod, když nebyla bych doma?
Heléna tvrdit chtěla laškovnýma rtoma.

„Zda věříte těm slovům? Prosím: Ano — Ne!“

A Heléna tak čiperně mu šeptla: „Ne!“

„Jsem dlužníkem,“ chtěl Pavel říci, „jenž rád dluh splácí;“
on mněl, že nad hlavou mu zazpívali ptáci.
Však šťastně spolkl to — dík za to vějíři,
jenž zlostně vál, že slečna hned se zapýří.

V tom akademik zjevil se jim holobradý:
„Mám od Vás, slečno, prosím, kousek promenády.“
A hned již nastavoval rámě Heléně,
jež ráda byla, zdá se, této proměně.
Hned zavěsila se a Pavlu, jenž se klaněl,
kynula hlavičkou, jíž květ by nepohaněl.

Stál Pavel opět sám. „Co je to vše? A nač?“
tíž cítil otázky. Prohrávající hráč,
tvář žlutou, oči jako ze skla, hořící tak chladně,
neb cit je otupen, se kmit' mu přenápadně . . .
Pak vstoupil mezi pány, nedaleko dam,
jež z těžkých fauteilů zíraly sem a tam.
Kol něho šuměl proud ten slnivý a květný
a hovor veselý i zívavý i vzletný.
To bylo právě vhod. On všechn tento ples
by nejradš zaměnil na hustý, černý les,

kde na mechu by okovy sňal hoří
 a klidu nadýchal se v širém lesním moři,
 pak spokojen se vrátil, zahnav, po čem mřel,
 by vešel do sebe a branku uzavřel.
 Než les byl daleko, jen stesk teď Pavlu zbývá
 jak v oné písni: „V černém lese ptáček zpívá . . .“
 I malou náhradou byl jemu aspoň hluk
 a ruch ten plesový a sterých řečí zvuk,
 v nějž ponořil se teď jak do hukotu lesa,
 když vítr do korun vběh', malou bouři nesa,
 a opět ulítne, jak by byl proved' žert — —
 klid přeblahý — jen mušky letí na koncert —
 mír tajemný — zří větvím k tobě modré nebe —
 a cítíš, nekonečná slast jak vniká v tebe,
 část toho nekonečna, země, vzduchu, hvězd,
 a cítíš, jak tvé nitro čistší, hlubší jest.
 V ten hukot plesový se Pavel všecek nořil,
 by do vln jeho vházel vše, čím teď se mořil;
 však marno bylo vše, oč jen se pokusil:
 ač řeč poslouchal kol, přec o Heléně snil.

‚Jsem na vše zadána . . .‘ ‚Mnoho tu známých máte . . .‘
 ‚Proč nepřišel jste k nám? . . .‘ ‚Vy na vše pozíráte
 tak divným, černým sklem . . .‘ však zvláště ono „Ne!“
 teď slyšel šepotat, a v mysli hukotné
 se obraz Helénin mu míhal, však jen míhal;
 jej klidný zachytit a celý, marně stíhal.
 Zrak její svítil naň, v něm Pavel cítil chlad:
 „Když v duši nepřiložíš, jak má ohněm plát?
 Ta pícka v prsou,“ mněl, „je věru zimná trochu —“
 ‚Mně zdá se,‘ cítil hlas, ‚že nezhřeješ se, hochu.‘
 A mysl rozhrátá se do variací
 na thema předešlé zas chvatně navrácí:

„Jsem na vše zadána...“ „Mnoho tu známých máte...“
 „Proč nepřijel jste k nám? ...“ „Vy na vše pozíráte
 tak divným, černým sklem...“ a slyší ono: „Ne!“
 v něž věřit chce a nemůže — tak tajemné —
 že bolest propuká a „Svrhni! Setřes!“ trhá
 a „Pryč! Pryč!“ vzpíná se a z prsou ven se vrhá.
 V to nota sladší zas se v hrud' mu vehradla,
 kams touhou nesená — ba řek' bys: přesládlá.
 „Bylo tak krásně u nás...“ Pavel slyšel zvuky —
 „Sad náš je rozšířen...“ jak slavičí to tluky —
 „A naše zahrada teď jde až k potoku...“
 A mysl Pavlova zas letí v poskoku:
 Ten údol v duchu vidí, zahradu v něm velkou
 a starý dům a louku, kde se motýl s včelkou
 proháněl míhavě; i ony břízy zřel,
 pod něž by s Helénou rád sedl, rozestřel
 jí jako nebes mapu svého srdce touhy,
 a viděl potok plný pomněnek a dlouhý,
 tam v břehu na stromech zas budky na špačky,
 níž lesík borový, kde slýchat kukačky.
 V tom zlozvuk příšerný mu všecku notu kazí:
 „Jsem na vše zadána...“ až hrud' to Pavlu mrazí.
 On vzpamatoval se a skoro zalekl,
 zda nikdo nespátral, kam sen ho zavlekl. —

„A co pak Neruda?“ kdos v proudu hlučném zvidá.

— „Á, Neruda je krásný!“ slečna odpovídá.

„Tak jeho Feuilletony? — To je něco! Že?“

— Á, ty jsou věru krásny!

„Vtip jak z Paříže!“

A znáte „Povídky?“

— Á, ty jsou velmi krásny!

„Ty Malostranské myslím —“

— Ano, právě ty.

Á, ty jsou čarokrásny!

„To jsou klenoty!“

V tom párek zašel, zanikly jich „krásné“ hlasy.

„Však v novém Žofíně — to prý bude krásy!“
zas nové slečinky se hlásek rozpřádal.

— Á, věru báječně! pán statně dokládal
a s čela stíral pot.

Pak nové šly zas páry,
jimž vtipy pozemské snad zdály se už stary;
a proto šly radš mlčky.

„Vy jste lichotník!“
zas nová dáma volá — výčitku i dík.

— Jen prosím, prosím, slečno! Pravda nade všecko!
Přec mluvím vážně snad a ne jak malé děcko.
Má-li se říci, kdo královnou těch ‚kytiček‘ —
Na štěstí v hluku zmizel už ten mopslíček.

„Ach, Alpy, ten konfór tam a ti Angličani!
Což — peníze to stojí!“ mladičké tu paní
kdos upomínky z prázdnin vroucně vypráví.

— Jen když se při tom člověk vrátí při zdraví!
dí ona vesele a s mladým pánem mizí.

„Zda souhlasíte, slečno, by se kusy cizí,
na příklad Faust měl u nás na divadle hrát?“
tenounkým hlasem student — jistě literát! —
se dámy ptá a k stropu hledí — mladík rusý —
„Já myslím, domácí ať mají přednost kusy.“

— Ale vždyť v německém ho hrají též — či ne?

Vše Pavel slyší, všechno v dumě nečinné.
Pak na to smíchy zas a vějíře jak vály,
a zlé poznámky pánů, jež se v dveřích dály — —

„Ten večer zapomnit mi nelze, na váš zpěv,
pán k dámě dí, z nich každý elegantní zjev.“

— Mám ráda píseň tu.

„Mně ještě dražší —“

—Byla . . .

„Ne — Jest! S ní taky pěvkyně mi v srdci zbyla —“

Člen výboru tu spěchá — švihák kráčí s ním —
je představen již — dí: „Zda tanec žádat smím?“
A zvěděv „Zadána jsem,“ mrzut svírá bradu.
V tom „Adlhajd! . . . Adlhajd!“ slyší volat v zadu.
„Jen jdi s tím pánem tančit!“ matičin hlas děl,
a zrak se sladko usmál, na něj pohleděl.
„Měl přijít dřív pan Novák“ — děla do dcerušky,
tak plna úsměvu jí popravujíc stužky.

Již jdou.

„As z dálky slečna —“ neví dál co říci.

— I z dálky ne, dí ona, jedem z Drnkovic.

„Áh, to je u Písku?“

— I toto! Blízko Prahy.
Tam statek náš je — nedaleko dráhy.

„To městečko je?“

— I ne! Ves to dochová.
Byl jste už v Račicích? Je nemlich taková.
Náš statek však je za vsí; vsí my jedem zřídka,
neb skoro vždy tam bývá před hospodou bitka.
Do Prahy často jedem: někdy návštěvou
a nakupovat, pobavit se operou.
Teď zvláště na balety jezdíváme rádi.
Ach, „Excelsior!“ Božítku, ten vám mě svádí!

„Rád bych si, slečno — prosím — snažná otázka —
vpsal Vaše jméno ctěné —“

— Prosím: Stokláska.

„Áh, děkuji —“

A zašli. Kolem smích zněl pánů,
však Pavel nezasmál se; zrovna pad' mu v ránu:

„Nu, víte, slečno, až jen bude hotov Vít,
to přidá Praze! Kněžnou měst se bude skvít!“

— Á, svatý Vít je krásný!

Pavel lek' se málem;
toť „krásný“ párek náš už kolo prošel sálem.

„Část novou znáte přec?“

— Kdys jsme ji viděli.
Teď ke svatému Petru chodím v neděli.

„Však na dómě — tam duše ve vzletu se cvičí!“

— My bydlíme teď, víte, až tam na Poříčí — —

Dál neslyšel. Šel právě Antoš s Jarmilou
v překrásném úboru, tak jasnou, rozmilou.
Hned uklonil se jí — a chvíli hleděl za ní,
jak byla změněna dnes; nepoznal jí ani.
Těž nikdo nezahlid', jak ona děkujíc
nemohla zabránit, že zarděla se líc,
a její černé oči plaše zahořely;
moh' Antoš cítit, jak se ručky zavrtěly.
Než on ji bavil živě, zdá se, zajímal;
však Pavel si jich dál už nijak nevšímal.
Jen večer u Šulců, u ředitele banky,
jenž dvakrát do roka zval k sobě na dýchánky,
si připomněl i Antoše, jak Jarmilou
svůj ztrácí humor, klid, opíjí duši svou,
i sebe sama, co tam s Helénou si řekli,
jak nejvíc tančil s ní, že leckde klepy pekli.
Z těch vzpomínek ho vyrušila po chvílce
předehra hlučná, zvoucí k první čtverylce.
A jak tak zří, Helénu uzří s pánem cizím,
jak baví, směje se, týmž smíchem — „Zdali ryzím?“
otázku cítí posměšnou — jak dříve s ním,
s týmž toužným pohledem, hned řek' bys: milostným,

jímž řekla jemu „Ne“, že Pavla zarazila ta totožnost a jeho snů vzlet přimrazila. Než třeba jiskřivosti, vzletu, mrštnosti v Heléně nebylo, ni zvláštní pružnosti, přec byla hezoučká v tom toužném smíchu stálém, s tou rusou hlavičkou, jak vrtěla jí sálem, že Pavel vzdychl: „Ne, ne, já ji miluji!...“ V témž okamžiku zří, jak očka horují v hovoru s pánem tím, a zas mu rozlet vázne, a čísi do ucha mu šeptá posměch: „Blázne!...“

„Ráčíte tančit?“ ptá se pan člen výboru.

— Zajisté, Pavel dí.

„Tak prosím nahoru!
Tam, pane, schází pár,“ — dí pán ten s krásnou stuhou.
„Jste zadán přec?“

— Ó, ano, na čtverylku druhou.

„Á, prosím —“

— Prosím.

Navzájem se změřili.
„Toť hloupé!“ — tam děl zrak, a oba věřili.

Zlost rozpoutávala se v Pavlovi, chuť k bitce neb aspoň do sporu, k útoku na pokrytce. Však na koho! S kým? Kdo on? ... Pavel vycítil, že nejlíp, na sebe by zlobu vyřítit. Svě cítil slabošství i ztrátu všeho klidu a s nudou vnitřní chlad jak nese zlostnou bídu; jak vše v něm vzpírá se a „Svrhni! Setřes!“ dí, a on se nemůž' zmoci do odpovědi;

jak v pouta bezduchá se mění, která věší
se tam — áh, stydno myslit! — kde to méně těší.

On velkou nepříjemností se trápil bled:

„Věř, že jsi hlupák — hlas mu děl — a zmoudříš hned!“

A cítil: „Uvěřím-li, všemu bude konec . . .“

Jak uvěřit však, že — — fi! . . .“

Toť ten bláznů zvonec!

Tak naladěn si used' v sále nejzazším
na jednu papírosku, aniž kdo si všim'.

„Ráčíte velkou?“

— Malou.

Číšník: „Malou — prosím.“

Mněl Pavel, že se táže. „Nu, tak velkou!“

„Prosím.“

A v kouři modroučkém už čísti nedozřel,
jak číšníkův psal nos: „Ten brzy pohořel!“

Zvuk hudby zaléhal sem s šustem kolon v kroku

a Pavla dráždil, šťval, jak na zamrzlém toku

rej hochů veselých, jenž v domě nábřežním

s nemocným druhem jich jen trhá, škubá s ním,

že mukou smrtelnou mu chvilka v loži zdá se,

a aspoň na chvilku k nim oknem podívá se.

Když přešla čtverylka, zas Pavel vešel v sál

(rád tančil mazurku); však pohár netknut stál.

Chtěl tančit s Helénou — ji zrakem hledal chtivě,

teď šťastně uviděl ji, jak se baví živě,

aj všecka změněna, tak volná, zářící,

svým jista úspěchem, sám smích jen jiskřící,

tak sebevědoma — ba skoro zdá se vyšší —
 nic neohlížejíc se, zda kdo hovor slyší,
 ba mluvíc hlasitě, až trochu nápadně,
 i krokem houpavým jdouc, ne však závadně.
 Z ní totéž mluvilo, táž nonchalance jistá,
 jak o závodech vítěz jezdec, bicyklista
 byv první u cíle, pak dvakrát, třikráte
 objíždí davy zvědavostí rozhráté,
 tak jako udiven, co publikum by chtělo,
 a samo sebou vše jak by se rozumělo.

„Áh, toť je překrásné! Áh, to je veselé!“
 smích mrazný rozdíral mu nitro rozchvělé;
 však ještě mocnější byl údiv v reku našem,
 když poznal, Dor Hrudeck že tím Tobiášem,
 jenž zlatou rybku chyt', jí srdce vykuchal —
 zda játra, žluč též, jak kdys anděl rozkaz dal,
 říci těžko — jisto je, že jakož Zákon učí,
 i Hrudeck Pavlovi sňal s očí bělmo — žlučí . . .

Zem cítil pod nohou se drobit; pyšný štít,
 štít, k němuž tak se dral, jejž viděl už se skvít,
 v ráz zmizel mu. No, že by do rokle už letěl,
 nevěřil. Zadržel se, aby znovu vzletěl.

„Teď musím tančit s ní!“ sám sobě přísahal.
 V tom hudba spustila, — mazurka vplula v sál.
 A sotva rozběhl se v nepokoji prudkém,
 už viděl Helénu ulétat s panem Hrudkém.
 A ona tančila, smích na rtech jiskřící,
 tak volná, štěbetná a šťastná, zářící,
 a dlouho, předlouho, víc nežli zvykem bývá,
 pan Hrudeck tančí s ní a tak se pousmívá,
 až Pavla urážel ten pohodlný smích
 a ještě více, zdá se, Julču Novotných.

Ach, slečna Julča! Ač houf pánů na ni čeká,
 že chvilku nestojí, přec potají se ‚vzteká‘
 — jak běžná fráze dí — a jenom přemítá,
 zda pravda, k Heléně že doktor přelítá,
 či pouze dráždit chce. „Ať jakkoliv je tomu,
 ta věc je jista už, že do jejího domu
 ni přes práh nevkročím —“ tak Julča rozhodla,
 ač neví bezpečně, zda pravdu uhodla.
 „A chce-li doktor dráždit, to já umím taky,“
 v tu chvíli vítězně jí zahořely zraky.
 A s chutí tančila zas, slídíc, *on* kde jest,
 a lovic jeho zrak i smích i každý gest.

Toť konec mazurky. Kol ranění už leží,
 a přes ně hrne se voj tanečníků svěží.

„S Jarmilou netančíš?“ se Pavla Antoš ptal,
 jenž trochu s výčitkou teď k němu přichvátal.

— Teď právě chtěl jsem jít —, konejšil Pavel hbitě,
 že přátelství tak žádá víc než slušnost, cítě.

„Chceš s námi protějšek?“

— Ó, ano, velmi rád.

„Nuž dobrá! Nezapomeň však!“ děl kamarád
 ten dobrý.

Šuměl sál zas pestrou řečí zvučnou,
 až hudba přede hrou vše vyrušila hlučnou.

„Kdo tančí s námi?“ Jarmila se v řadě ptá.

„Dobrovský. Je Vám vhod?“

„Ó, ano!“ namítá
a klidně k Antoši a vděčně pohleděla,
jak by mu: „Vše, vše je mi dnes vhod!“ pověděla.

Byl on, jak víte, domácím též přítelem,
to jest, jak tušíte, on v smíchu veselém
pomáhal zaháněti při večeři nudu;
přicházel zřídka — čímž se nejlíp vyhneš trudu —
a proto vítán byl; byl muzikant, měl vtip,
kryl nitro před světem — to přednost jeho chyb.
Cos bylo užšího v tom poměru všech posud
(snad dětskost Jarmily to působila dosud,
co nepotřebovalo slov, ba jich se bálo spíš,
a rozumělo se tak samo sebou již.
Čas neuškodil jim, ni taktu neporušil,
ba právě jemnil jej, že sotva kdo by tušil,
jak vše to veselo a zdrávo bylo tam,
a večer rovnal se tak pěti minutám...

„Snad on již tuší vše, snad nastrojil to zcela!“
napadlo Jarmile, jak k němu pohleděla.
Však sotva radovat se chtěla z jistoty,
jak plna klidu je a blahé prostoty,
ten tam byl klid, jí nohy chvět se začínaly,
a ruce s vějířem zimničně sobě hrály.
„Teď přijde to — teď — teď...“ Tak srdce klokotem
jí vře a přesladkým a teplým buchotem
k ní samo šeptá: „Teď — teď aneb po všem bude!“
„A přijde-li, vše šťastno bude. Všude? ... Všude!
Však Heléna? ... Áh, nemožno! ... Nač podzírat?“
A při tom srdce přec jen cítí umírat.
„A dosud nepožádal! ... Vždyť jsem stále v rukou!“
tak sama omlouvá ho, hynouc tichou mukou.

„Zda bude to tak krásné, jak to jevil sen?“
dí plachá otázka, a hvězdný večer ten,
než jela do Prahy, se ve vší kráse noří,
i hvězda ‚přáníčko‘ jak letíc k zemi hoří,
a noci bezesné a snové tajní zas —
to vše jak jiskřičky se kmitlo jí v ten čas.
Však rázem otázky a vzpomínky už mizí,
neb kráčí Dobrovský a slečnu vede cizí . . .

— Aj, jaká hlavička! jak shlíd' by v chmurný den
kus modré oblohy, zří Pavel překvapen,
a oči usmály se mu a rozjasnily;
až k srdci prolít', mu jak paprsk smích ten milý.

Zas hudba zahrála, odbyty obřady,
už tančí chaine anglaise ty různé nálady.
Však ani jeden z nich — až na tu slečnu cizí —
nemyslíl na kroky, by správnny byly, ryzí;
teď mistrem tanečním kdos zcela jiný byl,
jenž mátl krok a také v túře pochybil.

— Zda ještě místečko mi u Vás malé zbylo?
se Pavel Jarmily ptal, když se přihodilo
s ní v túře setkat se, a stručné slyšel: „Snad —“
však tónem, který nechtěl obsah zapírat
a Pavla udivil.

— Snad příští polku tedy?
chtěl napodobit tón ten, ale její vzhledy
ho znova zdivily.

„Tu, brachu, tančím já!“
děl Antoš vesele.

— A dotančím ji já!

zas Pavel dí a vše kol vida rozehráto,
vztáh' ruku k Jarmile: — Svou ručku dejte na to!

Ta ruky Pavlovy se lehce dotekla,
— neb tanec velel jí — a hbitě utekla
na stranu protější. Co tuší v každém slovu!
Však Pavel bavil dál zas slečnu doktorovu,
ač dosti roztržit, neb cítil Hrudkův smích
i pohled jiskřivý z těch očí veselých,
když pohléd' k Jarmile.

Byl zjev to vskutku svěží,
jak mladá v květu zem, když na ní rosa leží,
a taký jiskrný a mrštný, ztepilý
s hlavičkou jako květ, však zpola rozvilý,
s očima dobrýma, v nichž jiskry jako jehly
hned plaše těkaly, hned v jeden šleh se sběhly,
jak by tam duše ven se drala úbočím:
„Ne, ne, již nemohu — díc — ach, já vyskočím!“
Představte jitro si, kdy slunce kde co zlatí
a vzletem nebeským — tak mníte — všecko schvátí,
že smíchem třepetá se list a tráva radostí
a hory modravé s nádechem mladosti
se rozbíhají v dál — jich vrchy, mníš — se lesknou —
a blankyt vyhoupnul se, na zem volá tesknou:
„Aj, děvče, poskoč si! Přec mladé srdce máš!
Zazpívej! Rozleť se! Proč štěstí odkládáš?“
a v zemi skutečně vše zdá se vzlétat výše
neb aspoň toužit: květ, klas, zpěv i horstev tiše:
tak také v Jarmile cos z toho všeho dlí
a jiskří, tísní se a vzlétá, šveholí.

„Ne, ne, již nemohu — já vyskočím!“ to hoří
jí z očí překrásných, dvou hvězdných nočních moří,
„Proč štěstí odkládat? Teď nejkrasší přec čas!“

A čím víc prahla, tím z ní krásnější plál jas,
že Pavel skutečně, jak déle hleděl na ni,
cos cítil milého, co s veselostí ranní
se zdálo příbuzno, kdy skřivan škovrtá —
z ní mladost skákala, chuť zkusit života.

Víc, víc on cítil v ní a v jejím zjevu tuší:
v ní zbytek ráje, jenž nám zůstal, cítil — duši,
a každý pohyb cítil, ba i jemný šat,
což teprv zrak a smích, tou duší pronikat.

Však dlouho nezahlíd' se na ni; v žáru prudkém
on v duchu potíral se s Tobiášem Hrudkem,
a vzhled jen Antošův jej sváděl na cestu,
by bavit snažil se přec jeho — nevěstu.

A Pavel tušil též, že tak to Antoš míní,
i věděl, že tím snem si svítí, však též stíní.
Nu, teď jsa protějškem jim, mněl, že vycítil,
jak Antoš nadarmo tu lampu rozsvítil.

V něm lítost hnula se, jak pozoroval oba,
však prorývala se též nevrlost a zloba,
když viděl ho, jak sám je cit, sám měkký cit,
však energie prost, jež dala by mu klid
a síly, odvahy; v něm cit se bouřil hrdě,
když viděl měkkost tu; až trochu příliš tvrdě
hned soudil Antoše a mžikem odsoudil:

— Ach, jaký slavný hoch! A takto pobloudil!
Kde mužnost ve vás jest? — Áh, — volal — dobří hoši,
vy se svým toužením budete brzo v koši!

A jak by posměch zněl mu: „Však jsi také náš!“
on zarděl se — mu kmit se Hrudce Tobiáš.
V týž právě okamžik, co prsa hněvem tlukou,
vstříc kráčí Jarmile, jež se vztaženou rukou

se k němu vznesla již a jako ožilá
 ji jemu do ruky tak jemně vložila
 a opět ulítla, jak ulítá jen mladost,
 kdy v každém kroku lad a vnada, smích a radost.
 Ač ruka v rukavičce jak napadlý sníh,
 přec, kterak teplem dýchá, cítil v prstech svých;
 však pocit zmizel hned a vzdal se trpkým chmurám,
 jež v Pavlu volaly: „Kéž konec je těm tůrám!
 Tak lehko nevzdám se. Mně musí vzejít den!“
 By cítil, nebyl s to, že cit je zakalen.
 Když zkalíš kamenem studánku plnou jasu,
 než kal se usadí, je třeba trochu času.
 A jeho studánce kal ještě souzen byl,
 neb žárlivostí sám si štěrku nadrobil.

Již párky klanějí se. — Jára přeblaženě
 a Antoš vesele a Pavel zachmuřeně.
 V té chmuře Jarmila cos hádá, jí se zdá,
 že touha mluví z ní: „A dotančím ji já...“

„Maminko, já jsem šťastna!“ šeptá, sotva dýše.

— No, buď jen rozumná! se směje matka tiše.
 S kým pak jsi tančila?

„No, víš, to já jen tak!“
 a už se ztratila v ten šum, jak hvězda v mrak.

Zas po čtverylce zní kol smích a štěbot živý,
 a Julča Novotných i Heléna se diví,
 s kým to pan Hrudeck tak se baví nápadně —
 — Áh, co by nápadně! Mní Julča: „oukladně“!
 „Áh, toť je famósní! Toť Anda Troníčková!“
 a mžikem s Helénou ji událost ta nová

na věky smiřuje, že přeje si, by hned,
 co v ždyc ky tušila, jí mohla povědět.
 A hned též hledala, kde Heléna as kráčí,
 by tíže zbavila se, jež jí srdce tlačí,
 a sotva spatřila ji, hned — i s pánem svým —
 k ní zaběhla a dí vše hlasem šeptavým.

Dál od nich Jarmila jde s vonným seladónem,
 se bavíc vesele tím krásným, hrdým tónem,
 tak sebevědomým v té něžné prostotě,
 že byste divili se zvuku jistotě
 a maně k hlavičce té pohleděli jasné,
 čím svítí oči ty, ach, nevím čím tak krásné.
 Než bylo cítit též: To vše snad vyniká,
 že lhostejna jí tvář vonného mladíka.
 Však brzo vyniklo to všechno ještě více,
 když oči zašlehly jí za větru jak svíce —
 to polku začali, rozkošně hudba hrá,
 a Jarmile jen zní: „A dotančím ji já.“
 A radost nepoznanou dosud hudba vlívá
 jí slastně do těla, že tančí, jak když zpívá;
 jí věru zdá se, že jak dětský její duch
 tou polkou rozhoupal se všecken boží vzduch.

Už pánů několik s ní protančilo kolem,
 už Antoš ubíhá s ní plesovým tím polem.
 v pult dvakrát kapelník už smyčcem udeřil —
 mře srdce Jarmile — kdo z Vás by nevěřil? —
 děkuje Antoši, jenž klaní se i matce.
 A sotva stanula, zří nedaleko sladce
 se smáti Helénu, již právě uvedl
 poručík Kofránek a k matce přisedl.
 V témž okamžiku zří, jak s protějška se snáší
 a žene Dobrovský — ach, Lohengrina dražší! —

a míří k Jarmile — jí srdce zjásalo
 a v těle vše „Teď — teď — teď!“ jí hlásalo.
 Zrak jemu hoří jen — v tom ona jako mrazem
 se všechna otřásla — div neupadla na zem —
 To zrovna Dobrovský jsa v sále uprostřed,
 zahlédl Helénu — a skoro dravě hned
 se mžikem obrátil a mžikem u ní stanul —
 již rámě ovíjí — zrak její vděčně vzplanul.
 Vše Héla viděla, ba cítila i vzlyk,
 jež rána vyrazila tam v ten okamžik.

V tom hudba skončila, však potlesk zved' se hlučný,
 a hudba hrála dál takt veselý a zvučný,
 a Pavel s Helénou se sálem kroužili,
 se stejně soužíce, ač různě toužili.
 Teď zrovna blíží se, už letí zrovna vedle,
 kde stojí Jarmila — kol ní už letí zbledlé,
 že jasně zahlédla, jak Pavlu hořel zrak,
 tak divně, nepěkně, a tvář jak chladný mrak.

„Maminko, zdá se mi, že — že mi účes padá,“
 dí k matce třesouc se — a aby vyšly, žádá.

— Ale co je ti, děvče? Vždyť se všecka chvíš!
 máš žasne, v komnatě když dámské byly již.

„Maminko — nehněvej se! Jeďme raděj domů!“

— Co tě to napadá? Co řeklo by se tomu?
 Co se ti stalo? Mluv!

„Maminko — nevěříš —
 muě je tak nevolno — tak —“

— Ale to je kříž!

Chceš limonády?

„Ne, ne — já bych nejradš jela.“

— Snad příliš stažena jsi?

„Přec bych pověděla!
Mně však je mdlo, div neklesnu.“

A skutečně
se podezřele chví, tak jako horečně,
že matka hleděla už vážně, starostlivě.
— Nuž aspoň půlnoci se dočkáš? praví tklivě.
Jsi přece zadána! Ach, co se stalo jen?

„Nic, věř mi, maminko!“

— Toť nešťastný je den!

V tom jiné vhrnuly se dámy do komnaty
a u zrcadel hned si popravují šaty,
a naše dámy v sál se ihned vrátily,
div chápat mohouce, by sny se zvrátily
za taký okamžik, za takou směšnou chvílku.
Přec matka v dcerušce zřít nechce potměšilku —
„Co tedy stalo se? Kdo správnou dal by zvěst?
Pan Antoš? . . . Nemožno . . . Tak dobrý, milý jest!
A jiní lhostejní . . . Snad náhlé zastuzení?“
Tak bloudí matinka, a východu teď není.

A bylo po všem již. Teď každá minuta
je strašna Jarmile, v níž k tanci přikuta;
než ona laskava a něžna byla vždycky,
a v její bledosti byl půvab poetický.
Když přešla čtverylka i kvapík s besedou
a k soupé všechno šlo, že ony ujedou,

ta zvěst už dolétla též k Antošovi Čížku;
 i pomoh' oběma hned damám do kožíšků.
 A ruky stisknutí, v němž Jarmilin byl dík,
 byl jemu nejkrasší dnes ze všech okamžik.
 On k známým kollegům, již bez dam jedli v sále,
 si zašel spokojen a netančil už dále.
 A za to Pavel div se nesmál roztržit.
 On nedbav Jarmily a ztrativ všecken klid,
 když s Helénou vlít' v sál, pocítil takou sílu
 jak mladý jarní hrom a unášel svou vílu
 s takovou lehkostí a ohněm mladistvým,
 že Hélu rozesmál až prudkým rytmem svým.

„Vy jste byl zadán, že?“ se točíc Héla zvidá.

— Jen Vás jsem viděl! Pavel tiše odpovídá.

„To ale neměl jste!“

— Že neměl? Nechápu . . .

A cosi bodlo ho: „Jdeš z děště k odkapu.“
 A v ráz ho sevřelo cos: „Proč jen tak se táže?
 Proč raděj' nemlčí? . . .“ A slábnout cítí páže.
 Též zahlíd' Jarmilu, jak podél fauteilů
 odchází s matinkou; zvuk slyší ortelů,
 a Héla „Děkuji“ dí, k maman dovést žádá.

— Vy tedy horšíte se? mrzutě Pavel hádá.

„Jen hádejte, kdo víc!“

V tom došli k matince,
 jež Pavlu kynula jak Héla sladince.
 Však jenom dokývla, ta tam už sladkost s rtíku,
 a Pavel přirovnal ji v duchu ke sluníku.

Teď zrovna domluvila se svou sousedkou,
 jež živě bavila ji mnohou klevetkou,
 též o Dobrovském, víc však na doktora Hrudka,
 jak žije, jí, kdy spí, řeč zabočila prudká;
 i jeho příbuzenstvo sousedka ta zná,
 a vůbec rozprávka s ní byla líbezná.
 Soud o Pavlu však vážně zněl: „A, člověk čestný!“
 A paní Laubová dí: „Jistě, velmi čestný!“

„Helénko, netanči s ním!“ hned však vyčítá,
 když Pavel zmizel již. Však dcerka odmítá:

— Co na tom však, maman?

„Když ty si nedáš radit!

A již se mluví tu —“

— Ať! Co to může vadit?

V tom bez dechu k nim vlít' pan doktor Havránek:
 — Jen kousek, slečno, prosím!

A pan Kofránek
 už přilítl k nim též: „Jen půlku, prosím, kola!“

— Já, slečno, prosil dřív! pan Havránek zas volá.
 A v smíchu zářivém už s panem Havránkem,
 jsouc pronásledována panem Kofránkem,
 Heléna ulétá, a když bylo půl kola,
 „Již prosím, slečno, dost!“ pan Kofránek k ní volá
 a chyt' ji hned, že opět s panem Kofránkem,
 jsouc pronásledována panem Havránkem,
 Heléna ulétá a jen jen při tom září,
 a maman sleduje to s přeblaženou tváří.

Teď Dr. Hrudeck též svým krokem nedbalým
 a pohodlným, se zrakem jak ospalým,
 klak v pravici, jež palcem v kapse zavěšena,
 se šourá k Heléně... Ach, chvíle utěšená!
 Heléna shlédla ho... Však kdo by uvěřil?
 Ach, konec hudby — v pult kapelník udeřil.
 Pan Hrudeck usmál se a rukou máchnul prudce,
 neb skřípec s nosu letěl — bylť smích jeho svůdce —
 a jinam namířil loudavou potulku,
 by vyhledal si Troníčkovíc Andulku.

A za to Dobrovský už byl by raděj' utek'
 neb zlostí propadl se — fi, tak mrzký skutek!
 Ni vzhlédnout nemohl, kde stála Jarmila
 tak krásně bledounká, a kde se tlumila,
 ji prosíc o tanec, ta zlatá mládež naše;
 on nechtěl tančit už a popocházel plaše.

A paní Laubová dál se svou sousedkou
 tak pěkně bavila se mnohou klevetkou,
 že byla nadšena — — Nu, rcete: „Pavle, veta!...“
 Ta živá sousedka — Hrudkova byla teta.
 To paní Laubová když nyní zvěděla,
 hned jinak docela už na svět hleděla
 a v mžiku sestrojila plán ta diplomatka,
 jak, kam a kdy tu tetu — pozvala by zkrátka...

Již odpočinek. Spěch a plno hukotu
 a od židlí a stolů plno hrkotu.

— Víš, Julčo, Heléna dí, kdo jí s panem Hrudkem?

„Snad Anda?“

— Uhodla's.

„Tak?... Tedy je to skutkem?“

dí Julča pro sebe? „Ať!“ na to k Heléně.
 „Já plakat nebudu snad k této záměně!“
 A s tváří veselou již za stůl s matkou sedá,
 k nim Helénina máť též přisedává bledá,
 — ji Julčin otec ved' — pak lieutenant Kofránek
 a Dobrovský a mladý lékař Havránek.
 A brzy veselo tam bylo, plno hluku
 za sklenic cinkotu a lžic a nožů zvuku,
 a jenom Dobrovský dost dlouho něm tu byl,
 neb cítil, jak by kdos mu oči vyměnil,
 že oči chladny jsou, a vřelost že z nich mizí
 a že tu sedí sám a je si divně cizí.
 On hleděl k Heléně, jak nikdy před tím dřív,
 kdy byla nadšením a budila v něm div,
 že denně spatřiv ji si zabásnil, že cítil,
 „jak nad vln hukotem by zory nach se vznítíl,
 a bytost andělská jak šla by po vlnách,
 své ruky pokynem bouř tisíc v hlubinách.“
 Dřív slast ssál z očí těch, když jenom zvedla řasu,
 a ulice, kde šla, proň nabývala jasu;
 byl vzduch mu sváteční hned, samý zpěv a třpyt,
 že mysl prchala, a s ní vždy prchal klid;
 dřív vzhlédnuv do očí jí, štěstím skoro zmíral —
 teď chladně hleděl k ní; byl s to, by dlouho zíral,
 a cítil bolestně za smíchu, hovoru,
 že hledí k ní teď jak na předmět k rozboru.
 Však běda: s rozbořem tím mladé štěstí mizí,
 a Pavel poznává, že vše je trpko cizí.
 I místo vřelosti se zvedal v něm zas hněv,
 hněv k sobě samému, jímž stydnout cítil krev,
 a novou tesknotu se prorývati hrudí.
 Jež divokostí svou ho ztěšňuje a trudí —
 a žene ven, kams ven — než poznal na štěstí,
 že hloupost hledat teď, kam z toho rozcestí,

a k panu Kofrátku se přidal okamžitě,
 jenž vtipů, anekdot už rozprostíral sítě,
 do nichž tak příjemno je lákat rybičky,
 jež smíchem mrskají až sebou mladičky,
 zvláště kliden zůstává-li rybář na své hrázi
 a hodně vysoko svou lesklou sítí hází.
 I bylo chichotu a smíchu zas a zas,
 v to otce Julčina zněl mile mocný bas,
 jenž jistě nemyslí, vše vida šťastné, sličné,
 že vše ty smíchy kol jsou — ach, tak šibeničné!

Ó, Masopuste, tys dnes pěkně zamíchal!
 Mně už je nevolno, radš ven bych pospíchal.
 Mně s Pavlem dusno je, i mne to ven již pudí;
 zde křídla svázána a kámen na mé hrudi.
 Kdy k řasu odtančí si svoji čtverylku?
 Už nenávidím dnes tu Musu mořilku.

Na štěstí vidím už, že hned se skončí soupé:
 Pan Hrudeck k Heléně a Julči rychle cupe;
 však sotva usmál se, by řeč svou kudrlil,
 už hudby hlomozné sem zvuk zas hlaholil.
 Hned židle hrkaly, a vše se pozvedalo,
 jak snědí dělníci, jichž ve stín poléhalo
 po krátkém obědě, hned k dílu zaměří,
 když signál ozve se a „jedna udeří“.
 Však co dál tančili a co dál hovořili,
 už za nic nestálo, už jen se pitvořili;
 ba co je horšího, teď z řečí Hrudkových,
 zas Julča s Helénou se zmátly v soudech svých.
 On s takou důvěrou jim do očí zas hleděl,
 jak byl by tajně nyl, by sladkého cos zvěděl,
 a jen se usmíval — ach, byl on lišáček! —
 že znovu věřily: „On přec je fešáček!“

Než přes to matinky, ač rády byly tomu,
dí slovo poslední, že čas je jeti domů.

„Vy navštívíte nás?“ dí Pavlu Heléna
a ruku podává mu nepozměněna.

On mlčky uklonil se Heléně i matce —

„My velmi těšíme se!“ máť dodává sladce
a ihned obrací se ku své Helince:

„Nu, pojd' již, holoubku! Dej ,s Bohem!' Julince!“

* * *

Už jedou kočáry; mráz líbat chce v nich líčka.

Noc byla hvězdnatá, však bez měsíčka.

On vyšed na nebe a nikde nespatriv

tak něco zvláštního, by za řeč stál ten div,

po chvíli navrátil se do oblačné chaty,

plášť lesklý rozepjal si, dar to Slunce zlatý,

a k loži hodiv jím, sám usnul v okamžik,

tělesné Sluncovy to stráže důstojník.

Teď teprv odvěčné ty stráže na blankytě

se uvolnily ve svém hovoru a třpytě

a jakby vystoupily až v nebes okraj sám,

hned větší zdály se a jasnější jich plam.

Tak tiše vystoupily a nádherny a krásny,

s Polární hvězdou vyjel Malý vozík jasný,

však tichou velebou je zastřel Velký vůz,

ten kompas pastýřů, i dálný Sirius,

jenž už už zajít chce a naším krajem zhrzí —

(že barvu změnil *on*, to na něho mě mrzí;

je věc to nemilá, zvlášť u nebeštana;

což divu u Čecha pak, u pozemštana! . . .)

s ním mizí Orion též, plný vášně vroucí,

a za to Kuřátka a tam zas Labuť skvoucí

vyběhly, vypluly, snad zvábil je ten šum,
 jak cestou mléčnou hrčí nových světů tlum.
 A čím dél do nich zříš, tím hrne se jich více,
 sta tisíc míhá se ti, set však statisíce
 jich skví a tají se tam v dálce kmitavé —
 toť slušný material myslí zpytavé...
 Jak vůně šla by z nich — z hvězdného toho kvítí,
 teď, an tě pálí mráz, tvé nitro měkce cítí.
 Ji cítíš rozlévat se silou mámivou
 a vzněcující, ohnivou a pudivou,
 jak k tobě obloha by ruce rozkládala
 a jako děcko výš tě k sobě pozvedala.
 Je útěcha v ní, díš, a kouzlo věčnosti,
 klid pravdy laskavé, nad lidskou směšností
 jež jako očista se vesele tam klenou,
 jak usmívaly by se nad vší naší změnou.
 Však hvězdy přejasně, ty nebes myšlénky,
 přec srší míhavě, jak by to plaménky
 z nich vyšlehovaly s týmž neklidem a chvatem,
 s nímž my tu, děti pásma svého, v boji klatém
 se rodíme a žijeme a zmíráme,
 když natoužíme se a napotíráme.
 Či oheň třepetný je výmluvnou nám řečí,
 v čem síla, krása je; v čem spokojenost větší?
 Mně nad vše mihot ten, sršivé ohně hvězd,
 plamenné jazyky, v nichž nadšení žár jest.
 Tím ještě milejší jste mně, že po nebesku
 kráčíte svobodně a bez cizího lesku,
 svou myslí svítíce, vy hvězdy tajemné,
 vy všehomíra duše jiskry velebné.
 Jest ve vás cos, co člověk hledá, byť už zmíral,
 a po čem bystrý Řek a dumný Arab zíral,
 s tou neúmorností, již duch jen silný zná,
 a s láskou, již jen vlévá pravda vítězná.

To všechno zaválo, když Pavel vyšel spěchem
s Antošem na ostrov, tím divomocným dechem.
On ucítil jej též se k nitru prodírat,
ač chvíle nebylo, by moh' jej rozbírat.
Jen zazdalo se mu, že vyhouplo se nebe,
a on že zcvrkuje se víc a více v sebe,
až na konec byl tak si směšně maličký,
že přestal na jasné též myslit hvězdičky.
Ba i ty kočáry, jež kolem nich se mihly,
tak byly maličky, že div je zraky stihly,
a v nich ty princezny a paní králové
v témž ladě měly sny jak šaty bálové...
Kavárna před nimi lesk vrhá na nábřeží.
Dům zavřen bez toho, a čaj je pití svěží.
— Dobrovský! Na zdar! už mu ruce podával
kruh známých druhů. — Tys však nějak postával!
A opět: Servus! Na zdar! Sem, sem, sedni, Čížku! —
Byl Antoš opravdu rád vídán v kruhu smíšků;
byl dobrým komikem, rád staré babky hrál
s rozkošnou maskou vždy, že otrásal se sál.
Byl ve své komice však často excentrický
a doma zamlklý a vážný skoro vždycky.

„Á, Čížek, ten se vrtěl dnes! Ten lovil dnes!

— I dej mu pokoj dnes! — druh za něho už vznes'
hlas přísně káravý. Snad nechceš vtipy sekát? ...
Tu mluvku vystát nemoh'.

„A Ty chceš se vztekat?“

— To vše je zbytečné!“ odsekl onen pán,
a od té chvíle už byl poklid zachován.

Poznámky ad personam odloženy stranou,
neb hořké pilulky měl leckdo na vybranou.

I pili, kouřili — nu, vždyť to znáte přec,
tu veselost, tím větší, čím je menší klec.
Smích, křiky zněly, ba i hubování živo,
kdykoliv rozlil kdo ať špatný vtip ať pivo,
a — nač bych zamlčoval? — všečen hovor dnes
měl za terč skoro jen a jenom dnešní ples,
a středem láhvové té stolní kolonády
zas dámy plesové šly na kus promenády
jen jako v zrcadle a jako ozvěna —
nu, vždyť to znáte přec i co to znamená.
Vy ovšem šampaňské tam raděj' byste dali,
než o tom není vhod' teď, bychom rozmlouvali.
Jak pravím, veselo tam bylo; Antoš pil
však méně nežli dřív, ač s druhy vesel byl.
On zůstal s Dobrovským tam k samé době ranní
a domů kráčeli, když čas byl na klekání.

* * *

Dům byl již otevřen, a nedaleko stál
mlékařčin se psy vůz, svit laterny v něm plál;
psi na zem ulehli si v hadry zahaleni,
a stará mlékařka cos míchá, až se pění
jak krásné mydliny cos v hrnci plechovém —
to čarodějnice — mníš — při ohništi svém.
A z domu starého již vycházely služky,
a Pavla vidouce a třet bílé stužky
se smíchem ‚mladé pány‘ pozdravovaly
a doma novinku tu vypravovaly.
Sotva že rozžehl si každý v pokojíku,
kde uvítal je chlad, v témž právě okamžiku

ze chrámu sousedního zvonek zazněl již,
 klekání zvučně hlásal: „Mysli, vzlétni výš!“
 A byly zvuky ty tak vesely a jasny,
 že vzduch se jimi chvěl, jak mír by nesly spasný,
 jak rosou májovou když nebe rosí zem,
 a kalíšky se budí rozehráty snem
 a dětsky zívající protahují tílka,
 až náhle zahledí se očka na motýlka.
 Když zvonek dozvučel již, vrstva vzduchová
 se chvěla ozvěnou jak záře nachová.

A v obou světnicích pak chvíli zněly kroky,
 pak Pavel na divan si lehl neširoký
 a hlavu rukama si mrzut podložil,
 by za chvíli je zlostně opět přeložil.
 Krok slyší Antošův, jsouť dveře otevřeny,
 a cítí, jak ten krok je klidný, spokojený.
 On chvíli přecházel — pak náhle zarazil.
 A najednou zvuk houslový se vyrazil
 z těch dveří otevřených, jak proud záře slunný
 vyráží z pozahor — to výskly všechny struny.
 Pak chvíli tajemně cos struny hovoří,
 jak jitřní zászvity by hrály na moři,
 a druhé výsknutí zní strunami zas všemi,
 jak by ta ranní zář teď šlehla po vší zemi.
 A opět tajemně vrou struny v rozruchu,
 jak procítal by svět, pták vzlítal do vzduchu,
 a třetí výsknutí zas ze strun zajásalo,
 jak slunce vyšlo by a vše kol zaplesalo.
 To pozdrav jásala v těch strunách mladá hrud':
 „Mladosti! Jitro! Slunce! Lásko, zdráva buď!“
 A výskot k výskotu a pozdrav ku pozdravu
 se druží bujaře, jak vesele by hlavu

odvážnou, jiskrnou nes' mladík v dálný kraj,
svůj opouštěje dům i bezstarostný ráj,
všem stranám kývaje teď: „S Bohem! — S Bohem! — S Bohem!“
jen s nadějí svou jda jak s rozkvetlým hlohem,
kde nezříš větvičky pro samý květ a květ —
tak hlohem rozkvetlým mu celý je teď svět.
Hle, už se prostírá tu před ním město cizí,
u brány vážný muž ho čeká — smích už mizí —
„Jsem Život — vítám tě!“ mu dí a přísně zří
a mizí ve hluku s ním. Kam jen popatří,
vše zdá se dusivé, no, nic ho nezaleká;
„Živote, vítám tě!“ on volá hlasem reka.
A struny pěly, jakby rtíky krevnaté,
hrdélka mladá měly, ruce svalnaté
a oči blýskavé a duši ohně plnou
a silou bujely, jak moře pružnou vlnou.
V nich chladných výpočtů, brilliantní techniky
nebylo ukryto, však oheň veliký.
To jak by ze zřídla tu prudko vyvíraly
hořící perly velké — tak ty struny hrály.
A pozvolna se tiší toho moře kvas,
zní rytmus valčíku — však přetrhl se zas —
cos v strunách zalkalo — a znovu valčík vlítá
tak toužný, horoucí, že srdce lká jím, škytá —
v tom energicky zazněla však struna *g*
tak dlouhým, mužným tónem v plné síle své.
A z něho vystoupila kantiléna vřelá,
jak osoba v své duši hotová a celá,
a klidně hovoří z té struny jedinké:
„Jsem vroucně oddán Vám, však jestli malinké
jen cítíte snad rozpaky, když k Vám se blížím,
kdy duši sladkostí, nesnesnou mukou tížím,
to, prosím Vás, pryč zapuďte a věřte mně,
že nechci obtížen Vám býti daremně.

Já miluji Vás. Slovo já nemám, bych to řekl;
 však v hrud' mou meč kdybyste vklála, on by změkl.
 Já miluji Vás, co Vás znám — nuž dlouhý čas,
 a jenom hrud' má ví, že srdce zas a zas
 se vrací jenom k Vám — víc o tom nikdo neví,
 ret můj to nikomu, když Vám ne, nevyjeví.
 Svou lásku v srdce své jsem uložil jak v hrob,
 za Vaši něžnost vděčen budu za všech dob . . .“

Poslouchal Pavel, rád hru Antošovu slýchal —
 jak svému unikl by *já*, a sotva dýchal.
 Tak velký, upřímný a plný noblessy
 u vroucném výrazu byl tón té píesy;
 v něm bylo to, co Pavel nadarmo dnes hledal,
 co od večera chtěl a čeho večer nedal.
 To vroucí vyznání, jímž Antoš hledá klid
 a vyhrává si ho — chtěl též by vyslovit.
 „Komu? . . . Ba, ano, komu, komu? . . . Komu víti
 do kytic úsměvných rozpuklých citů kvítí?
 Rozpuklé jarem hrudi komu dáti květ?
 Květ, v němž svůj tajíš svět, ten vnitřní, čistý svět,
 v němž láska sluncem jest, jíž teplem vše tam roste,
 co v jádru chce už výš i co je v květu prosté?
 Komu ten dáti svět? Komu to štěstí vnést?
 Přec v srdcích dvou prý musí pravé štěstí kvést.
 A srdce tobě zpívá jako ranní moře,
 v něm síla proudí — hned ji dráždí slast, hned hoře —
 a ona by tak ráda z břehů vytryskla,
 zem v náruč' schvátla a štěstím zavýskla.
 A místo toho cítíš, kterak zvolna zmírá
 neznáma, nepoznána; vzpírá se zas, sbírá,
 ven z prsou chtěla by se tiše vyproudit
 a výkřik radosti ze srdce vyloudit —
 Komu? . . . Toť otázka . . . Rolnička blázna! . . .“

Bokem

se Pavel převalil, a z houslí plným tokem
 se lila horoucnost, mohutný zlatý proud,
 jenž odbyl si už bystřiny a prost je pout.
 On cítil, jak v tom zvuku jako květ ten něžný,
 co jako rajský zjev štít zdobí alpský, sněžný,
 tak čistá, líbezná a jasná, spanilá
 se snáší k Antoši jak anděl — Jarmila . . .
 Kams do podlahy Pavel upřel zraky — cítí,
 jak tón ten horoucí se k duši jeho řítí
 a v mraku unáší ji — zří ten černý pruh,
 před dálným svítáním jak prchá s ním jak duch,
 a z něho nad zemí tam v dálce hvězdy vidí,
 jak s ostrova když šel, daleky od všech lidí.

V tu chvíli struny vše zas zvučně zazněly,
 jakoby okřály a čile zjasněly,
 a z nich už výská, dupá, vesele se točí
 bujaré písně nápěv, šelmovské má oči,
 z nichž mladá troufalost a posměch z překážek
 se směje hlasitě, neb nezná porážek.
 Ji s ohněm junáckým překrásně Antoš hrával,
 z těch strun mu dupotal rej chasy, výskot, nával.

„Šaratice, na pěkné rovince —
 chodil jsem tam k jedné švarné dívce.
 Chodil jsem tam, ale už nebudu;
 zarostla mně cesta ořešinů.
 Vezmu kosu, ořeší vykosím
 a tebe si, má milá, vyprosím!“

Však Antoš nedohrál jí, ale přerval v ráz,
 tak asi uprostřed — až zalkal houslí hlas,

když jimi na stůl hodil. „Pavle!“ volá
a Pavlem zatřás', že hned vstává. „Pavle! Holá,
slyš!“

— Co je?

„Jsme my to dva blázni!... Slyšíš?... fuj!“
a za smíchu se vyslík', zhasil kahan svůj,
do peřin zakutal se, ba i hlavu schoval.
Svit lampy Pavlovy teď mdle vše osvěcoval.
A brzy jakýs zvuk se ozval tlumený
z pokoje Antošova, suchý, hubený,
že Pavlem zatrhlo to — naslouchá mu chvíli —
už opět ozvalo se to a ze vší síly:
to kašel byl — a horší než dnů předešlých —
ta smutná návštěva příbytků studentských.
On dlouho ozýval se světnicí tou chladnou,
kdy Pavel skrčiv se před návštěvou tou zradnou,
již usnul na tvrdo a leží upjatě
v lakýrkách, v čamaře i v bílé kravatě.
A dobře stalo se. Neb kdyby teď byl slyšel,
co za půl roku slyšel, kterak totiž vyšel
běloučkový lístek, v němž čet' jako ve věnci:
„Laubová Héla — Dr. Hrudeck, snoubenci“
a že ten lísteček též slavná pošta jemu
přinesla úslužně, áh, Pavlu Dobrovskému,
on jistě nespal by jak v hnízdě pěnice,
než seděl při víně a tloukl sklenice.
Však za půl roku když tu zvěst byl přijal, klidně
už vyslech' ji a s Hélou stýkali se vlídně.
Hleděli na sebe jak na školu, již rád vždy máš,
a rád jsi též, když na věky jí „S Bohem!“ dáš...
V něm sice předlouho se bolest ozývala,
však hrdost zároveň se mocí prorývala

a tlumila a dusila snů planých stesk,
 jak slunce vysušuje květům rosný lesk.
 Tak život vtipkuje. Kdo chtěl by se s ním hádat?
 Je těžko do srdcí dvou přerůzných se vkládat;
 z nich každé hledalo si jinde štěstí své —
 nuž, dobře, věří-li: Vše jiné bylo zlé . . .

A z věže rozzvučel se ranní zvonek znova,
 pak varhan zazněl zvuk, tak temný, beze slova.
 To v prázdném chrámě mladý varhaník hrál sám
 mši ranní „ad majorem Dei gloriam“,
 — neb za svůj blahobyt by nehrál zpěv tak zvučný —
 (však za to kostelník je v Praze všude tučný).
 Sotva že hukotné a dumné pedály
 ozvěnou temnou k Antošovi zahrály,
 hned hlavu vystrčil, již pod duchnou byl schoval,
 a prsou jeho tluk se rázem urychloval.
 Poslouchal napjatě, jsa vzrušen v prsou svých,
 jak vítr když se dotkne vrchů lesnatých,
 a jako ranní květ se srdce otvíralo,
 jak by z těch akordů to teplem, vůní válo.
 Tak milo, lahodno mu bylo; pomalu
 i melodii vynotil si chorálu,
 neb brzy píšťaly vše rozeznával bystře
 a k dohrám, předehrám děl v duchu: „Ano, mistře!“
 Hle, přivřel oči teď — duch letí kamsi zpět:
 tu píseň slýchal a zpíval z dětských let.
 I cítil, jak mu srdce tichým smíchem skáče,
 teď jak by odběhlo a kdesi skryto pláče.
 Zří svíce hořící — jak veselá to zář! —
 jak myslí dětské by to slétly na oltář,
 a hlasy chlapecké i s dívčími už slyší,
 jak každý hrdélko své natahuje k výši,

tak jako skřiváci — jak stříbro tenounce,
 slov smyslu nedbaje a proto lehounce
 a vroucně, radostně . . . A varhany v to hučí
 a hlasy hlubšími jak moudrost starců zvučí
 a klidně hovoří, to mládí nevinné
 jen doplňuje: „Tomu co nehýne,
 otevřte srdce své!“ . . . Tak slastno je mu v duši,
 v těch zvucích postavy že snášejí se, tuší,
 tam mezi děti bezstarostně rozpělé —
 veselí, zářní, dlouhokřídlí andělé
 a stále slétají, že nemají už místa —
 jich zpěvem vroucněji zní ranní píseň čistá —
 i plní sloupy vše a celé klenutí,
 a Antoš cítí v duši ono splnutí
 nevinné mladosti s moudrostí vážnou, kmetskou,
 jak smíchem vyznívá mu nad vší vřavou světskou.
 Počátek luzným snem, a konec opět snem;
 z nich každý jest — a to vždy ne — jen červánkem.
 A mezi nimi den — toť život. Drahá sázka.
 Ten jistě vyhraje ji, komu život — láska . .
 A znova dunivě se chvící pedály
 mu rozčilenou hrud svým zvukem zajaly
 a naladily v hymnus . . . Mše mu příliš tichá . . .
 Již v duchu hraje sám . . . Hrud těžce dýchá . . .
 Již zvuk zní hluboký . . . že lidský jenom cit,
 však žádný lidský stroj, jej může vynotit;
 on v hlubokosti své, mníš, hořekuje tiše,
 však ne, on rozchvěl se a zmužněl, zklidněl spíše.
 To zkoumavý v něm duch, slyš, dumá nad světem:
 Noc v jitra přechází a v nebi posetém
 hvězdami nebeská už světla zvolna sháší.
 Hor vrchol září už jak v chrámě světci naši.
 Zpěv ptactva ozval se, procítá velký svět,
 ježž rosa skropila; hlavičku zvedá květ;

už rozšuměl se klas, a vítr hraje v hoře,
a hučí jezero i jasnomodré moře,
a vše ty zvuky, tóny s hlasy lidskými,
tu vážně stařeckými — smavě dětskými;
a vše ty hlasy, hlásky — vše ty třpyty, jasy
se v hymnus slévají tak velký, tisíchlasý,
v gigantskou fugu slavnou, v níž vše stvoření,
ty trávy, klasy, lesy, moří bouření.
ty šepty vánků, hovor větrů, vichrů chóry
a ptáků různohlasých pestrobarvé sbory,
svým každý hlasem, zpěvem, mluvou každý svou
s člověkem zpívá, jásá písní nadšenou . . .
Tu píseň Antoš hrál teď v mocném zanícení
— to v tóny, jež jen tuší, myšlenky své mění —
hrál fugu ohromnou jak starý kdysi Bach
a sám se roztrácel v těch tónech jako v snách.
A na konec, kdy chrám už pln byl čarojasu,
on vši tu směs těch divných všehomíra hlasů
sved' v chorál jediný a plným organem
hrál přemohutný sbor a v srdci prorvaném
tím zpěvem nádherným div zvuk svých varhan chápal —
nu, obr jakýsi mu jistě měchy šlapal.
Však hymnus tiší se, a píseň vítězná,
jak v nebi po bouři když modrost líbezná
se zjeví zářící, přechází v pozdrav strunný,
v zpěv zvučných zlatých harf — jak samý paprsk slunný,
až čistým akordem se loučí v kýsi taj
a zní, zní: „Miluji a v srdci mám svůj ráj!“ . . .

A duší opět zní ten hluboký zvuk temně
jak hoře ozvěna . . . Toť pedál naší země.

V tom Antoš procítl a kol se rozhlédl
a v loži na minutku znaven usedl.

On všecek spocen byl a zatřásl se chladem.
I lampa Pavlova už zhasla. V srdci mladém
pocítil stesk — však hrdě usmál se a v ráz
skryl hlavu pod duchnu . . . Byl ostrý venku mráz.
A chvíli trvalo, než zvolna usnul zcela.
V tu chvíli ku zemi ho mysl přikout chtěla;
on chvíli poslouchal a čirou skutečnost
dal na oči si klást — v ní bídy bylo dost
i ústrků. Však zahnal ji. Ten svět s tím soudem
a ceněním a měřením svým byl mu bloudem.
On světem jinakým si blažil duši svou
a v něm — v něm těšiti se mohl Jarmilou.

A opět ozvaly se tlumené ty zvuky,
tak suché, hubené . . . Jen hodin rychlé tluky
je přerušovaly — to plaché tik-tik-tik.
Tak Antoš usínal, ten milý romantik.
Snad ve snu dohrával si slavné „Amen — Amen“ . . .

V tom dvěře zavrzly, a do zestárých kamen
již služka nakládá. S ní kočka vběhla též;
však hned ji šepot hnal: „Kš, stará mrcho — jdeš!“

V tu dobu Jarmila též v babiččině bytě
noc celou probdévši teď zdřímla, na úsvitě.
To byla noc! Babička u ní stojí, celý svět
chce dáti za lék teď, až na lipový květ
si šťastně vzpomněla a již ho rychle vaří,
ač vnučka odmítá a nevrle se tváří.
„Já, Tóny, říkala jsem,“ praví matince,
„zaopatř dobře krček, nohy Járince!
Ty vždy však jinak chceš. Teď s ní to odstůněme!“
Však matka přeslýchá a v rozpomínce němé

dospívá k diagnose: „Snad jsem přehlídla?
 Snad něco ukrývá? . . . Snad přec se zastydla? . . .
 Ona tak důvěřiva jest . . . A což ta růže? . . .
 Snad hloupost jakás v tom? . . . Kdož mládí změnit může?
 A sama vzpomněla si na svůj první ples —
 cos podobného v něm též bylo jako dnes.
 A sebe v Jarmile teď vidí, vzpomíná si
 ty muky, strasti vše i co v nich bylo krásy
 i štěstí též . . . Smích lidí jí ta vzpomínka:
 „Nu, zeptám se, už s klidem dí — Má dušinka! . . .“

A Julča s Helénou — áh, těm se zlobit nechce!
 Zvlášť slečna Heléna, jen lehla, zdřímla lehce.
 Jí v myslí mihl se pan doktor Havránek,
 též Pavel Dobrovský a lieutenant Kofránek,
 však nejvíc bzukotal tam medák, doktor Hrudeck;
 pak dvakrát zívla si a spala jako dudek.

A v hlučné kavárně u stolů okrouhlých
 zněl plesovníků klep a bezstarostný smích
 i vtip též jadrný, jak mládeži se sluší.
 Pan Hrudeck poslouchal je chvíli s tichou duší
 šťáraje v zubech si. Toť jeho obyčej;
 lvem společnosti jest, i má svůj privilej.

To jeho mlčení však s nonchalantní pósou
 dost jasně mluvilo, ba výmluvnou i prosou:
 „To, co tu mluvíte, to samý jest jen tlach . . .
 Však já to poslouchám, ať těší se ten brach,
 že též ho poslouchám . . .“ Pak do řečí se vkládal.
 „Co Tě to napadá? . . .“ však rukou nerozkládal,
 „Přec vím . . . Vždyť znám ho . . . K smíchu! Sám jsem
 to přec čet' . . .“
 neb opět: „Jí že teprv osmnáct je let?

Toť naivní! . . .“ a smíchem zvedla se mu brada.
 V něm vůbec diplomat a nějaký pan rada,
 poslanec jistojistě teď už vévodil.
 On věřil v to; neb táta „zazobaný“ byl.

Tím ples náš skončil se.

Svou skončit mohu píseň,
 neb účty plesové, toť kasírova tíseň,
 jenž čistý výnos bude hledat s trpkostí,
 jak kdysi alchymista kámen moudrosti.

* * *

„Hlouposti!“ rozesmál se D^{or} Dobrovský.
 „Jak bláznovský to věk!“ — (V tom Pegas obrovský,
 jenž dumy provázel mu stejnoměrným hlukem,
 že k Chocni dojeli, zahvizdl ostrým zvukem).
 A přec, jak rozjařen šel do restaurace,
 mu Antošova zněla improvisace.

Poznámka.

Dubnové nálady a Masopust tvoří II. a IV. kapitolu nedokončeného románu **Stará komedie**. Pod tento široký plášť schoval se tentokrát i **Veliký sněm ptačí**.

OBSAH.

	Strana
VELIKÝ SNĚM PTAČÍ	7— 32
DUBNOVÉ NÁLADY. Kapitola z románu . . .	33— 63
MASOPUST. Kapitola z románu.	65— 140

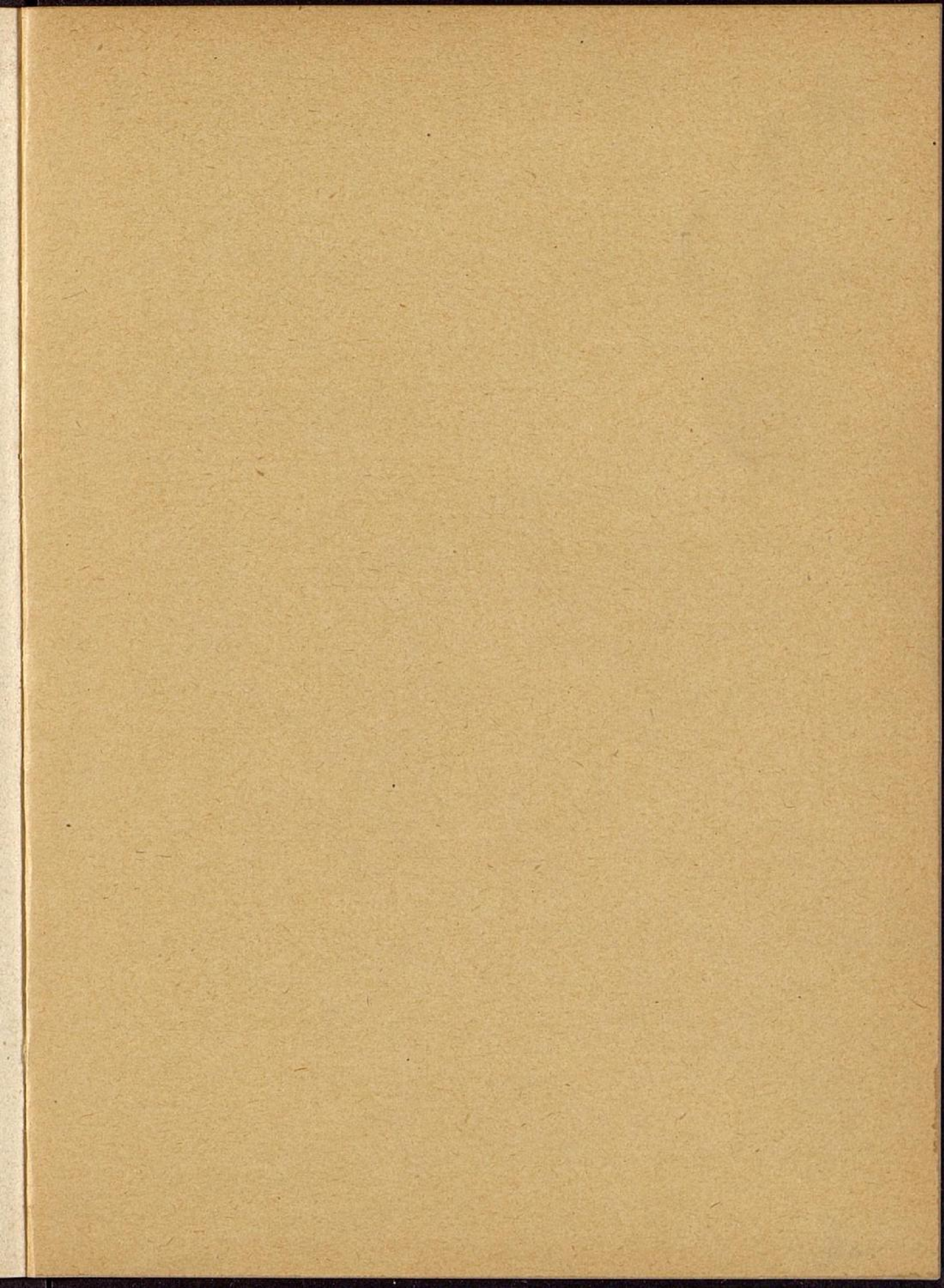
SALONNÍ BIBLIOTÉKA.

Výběr nejlepších spisů veršem i prosou.

Redaktor: Ferd. Schulz. — Nakladatel: J. Otto.

Nejnověji vyšly následující svazky:

- Č. 36. Črty kozácké. Napsal Edv. Jelínek. Cena 90 kr., váz. zl. 1·90.
- „ 37. Al. Jiráskova Povídky a novelly. Část I. Cena zl. 1·—, váz. zl. 2·—.
- „ 38. Jak táhla mračna. Básně Jarosl. Vrchlického. Cena zl. 1·20, váz. zl. 2·20.
- „ 39. Idylly utrpení a bídy od Jak. Arbesa. I. část. Cena zl. —·90. II. část. Cena zl. —·80, oba díly dohr. váz. zl. 2·70.
- „ 40. Sonety samotáře. Básně Jaroslava Vrchlického. Cena zl. 1·20, váz. zl. 2·20.
- „ 41. Povídky Ferd. Schulze. Část II. Cena zl. —·90, váz. zl. 1·90.
- „ 42. Jana Liera Novely. Kniha druhá. Díl I. Cena zl. 1·—.
- „ 43. Črty litevské. Napsal Ed. Jelínek. Cena zl. 1·—, váz. zl. 2·—.
- „ 44. Zlomky epopeje. Básně Jarosl. Vrchlického (1883 až 1886). Cena zl. 1·20, váz. zl. 2·20.
- „ 45. Jana Liera Novely. Kniha druhá. Díl II. Cena zl. —·90, váz. díl I. a II. zl. 2·90.
- „ 46. Motýli všech barev. Básně Jarosl. Vrchlického. Cena zl. 1·—, váz. zl. 2·—.
- „ 47. Aloisa Jiráskova Povídky a novelly. Část II. Cena zl. —·90, váz. zl. 1·90.
- „ 48. Různé zvuky. Verše Fr. S. Procházky. Cena zl. —·90, váz. zl. 1·90.
- „ 49. Povídky z kraje ve verších od Jos. Jakubce. I. Cena zl. 1·—, váz. zl. 1·45.
- „ 50. Zaváté stopy. Verše Františka Kvapila. Cena zl. —·60, váz. zl. 1·05.

www.kfbz.cz

